

جھپٹک لہ لای لایہی
دایکانی کورد

رہزا شوان

چەپکىنک لە لای لایەى
دايکاتى کورد

رمزا شوان

چه پکیک له لای لایه ی

دایکانی کورد

لیکۆلینه وه

ناوی کتیب : چهپکینک له لای لایه‌ی دایکتی کورد

بابهت : لیکۆلینه وه

نووسەر : رهزا شووان

دیزاین : رو‌ی للطباعه والنشر

وێنه‌ی به‌رگ: هونه‌رمه‌ند حسین زه‌ندی

چاپ : رو‌ی للطباعه والنشر/ العراق

چاپی : یه‌که‌م 2019

تیراژ : 500 دانه

نرخ: 3000 دیناره

مالی چاپ بۆ نووسەر پارتیزدانه

پیشہ کی

دیمپتیک نیبه له جبهاتدا، بگات به جوانی دیمپنی نو دایکه کورده دلسوز و دلوځمعی، که کورپلمکهای کردوته نیو لانکهکهای و له پالیدا دانیشتووه و به نمرمی لانکهکهای رادمرینیت، به ناوازیکی شیرین، به دځگنیکې نمرمی پر له سوز و خوشویستی، لای لایه ی بو دهکات و گوراننې بو دملیت، یابه دځگنیکې غمگینې پر له کسپه و سوز، به جوشموه به چاوانای پر له نصرینموه، ده لاونیتنموه، گمر مشین دهکات و کمفوکولی سویی ناخی دلی خوی هلمدمرینیت و گلپې له بینمختی و له ژیتې پر له کویرموری و معینتی و له روزگاری دژوار و نالچار و رض دهکات

سیمفونییه‌کی چئد بیونیه، که ناواز و سمدای لای لایه
شیرینی دایک تیکمل دهیت، لهگل تمقه تمقی راژهنی لانک و
زهرمیری پویله و تمکه و خر هوری گوشه‌گمره و موتوموروو
و تمقه تمقی خولخولوکه‌ی قمد داری لانک و زرینگه زرینگی
زهگللوکه و خیره خیری بازنگمکانی ممچه‌که جوان و نلسمکاتیلن
و خرینگه خرینگی پاپله‌ی خرخاله‌کانی پنیه قنجمکاتیلن.
کام بونی گرانبه‌ها، ده‌گته بونی خوشی گول‌باج و ریتا نمرشه و
جقره‌ی وشکوه‌کرا و حصوت دمرمانه‌ی نیو حقه‌قوکه‌کانی ملی
مندالانی کوردمان؟

کام نواز داعمی به توانا و بلیمت، دھوانیت نوازیکی نعتو
دانبیت که بگات به چیژی نوازی سروشتی لای لایه دیایکاتی
مندالانی کوردمن؟

نهی کام کله هونراو هوس، و مکوو دایکائی کوردمان، یکسمر نیلهامی بۆ دیت و دهوانیت هونراویمکی شیرینتر و جوانتر له لای لایه بهونیتوه؟

دیمهئیکی چنجد جوان و سمرنج راکیش و همت بزونه، که دهبین دایک کورپله جوان و شیرینمکی به سنگیموه نووساندوه و ماجبارانی دهکات و دمت به سمریدا دههئیت؛ وادهزانیت که ههموو سامتی جیهان هی نموه، شتازیش به کورپلمکی و به ژنایتی و به دایکایتی خویموه دهکات.

مندال له هژای دایکیدا دروست دهیت، سکی دایکی یعممین و پیروژترین نیشتمائیتی. له باوشی دایکیدا چاوهکاتی همدئیت، دایکی به شیری پاکی گوشتی دمکا و به دروستی پموردهی دهکات. له سلهی سۆز و خوشویستی و نازپیدانی دایکیدا گهوره دهیت و به نیشتمانی بمرینی ناشنا دهیت.. له کوردماوریدا باوه که مندالیک له دایک دهیت، پیروژبایی له دایک و باوکی دهکمن و پنبان دملین: "مندال مکتان پیروژبیت و به نازی دایک و باوکی گهورهیت" راستییمکی هاشاهلمنمگره، که هیچ کسینک نتوانیت وهکوو دایک و باوک نازی مندالان هملبگرن و بمو رادهیه له پیناویادا قورباتی بدن.

له راستیدا رهممکی دایکایتی زور له رهممکی خودی خوشویستی بههیزتره. پهیوئدی نیوان مندال و دایک له لمدایکبوهنوه دمت پندهکات، لهو کتوه که دایک به ناوازیکی نلسک و شیرین لای لایه بۆ دهکات و گۆرانی خوشی بۆ دهچریت. نم پهیوئدیهش پهیوئدیهکی سۆزداریه، زیتر لهوهی که پهیوئدیهکی پمورمدهی بیت.. نم لای لایه و گۆرانیهی دایک، بمردی بناغمی پهیوئدی نیوان مندال و دایکیتی.. نهگمرچی مندالی کۆرپه له سمرتاوه له وشمکن تینگات، بهلام چیز له سمد و ناواز و

موزیکى لای لایه و گۇرانییمکنى دایکى ومرده گرىت، تیشدمگات که جنى بلیمخپندانى دایکنتى.

کئگای لای لایه و گۇرانى مندانان، دلى پر له سوز و هصت و خوشمویستى دایکته. نم لای لایه و لورین و گۇرانیه رصطاندی دایکان بۇ کۆرپهکئین، بایمخ و سوونیکى دمروونى و جصتیی و پىرومردیی زۆرین هیه.

(بیکون) دملیت: "نمو گۇرانیهی که دایکتمان لىسر لانکدا بۆمىتى دملین، تا مرن له گۆنیمکتمندا دمرینگینموه" (بیفد هندى) دملیت: "نمو سىدا و ناوازانى که دایکان له پئش نووستدا بۇ منداککئین دىفچرن، دیاردیمکى جیهتیه بریتین لمو پىامه سۆزداریهی که پىرومردیمکى بهمیز له تیوان مندانان و گمورمکندا بنیات دملین".

رۆلى دایکان له پىرومردمکرن و کسلیتی دروستى منداناندا زۆر گرنگه. نلستى روشنبیری و زانیارى و هۆشیارى و نووریینی و بىلمدى دایکان کاریگرمییمکى نمرتیبیلن هیه لىسر پىرومردمکرنى دروستى مندانان. دایکلى روشنبیر و داننا، مندانانى پىرومردمکرن دروست و لیهاتوو پندمگىهن. چى و تراوه و چى بلین له باره دایکتموه، چى دىلویکن، له دمرییمکى قوولى بى سنورى سۆز و دلسۆزى و خوشمویستى و دلوفاى دایکان.

رمزا شول

نەرویج ۲۵/۱۰/۲۰۱۸

دایک پیروزترین بوونموره‌ی دنیایه

دایک پیروزترین بوونموره له دنیاډا، له همموو سمرده‌مه‌کاتیشدا دایک پیروز بووه و ریزنیکي زور و پاییمکی تلیبتي له نيو خيزان و کوملگادا هجووه، هر به پیروزي و شکودارېش ده‌مینیتموه. دایک سیمبولی ژبان، چونکه ژبان له سکی دایکدا له دایک دهیت، سکی دایک پیروزترین نیشتمانه هر دایکه دریژه به ژبان و مان دمدات.. هرگیز له دایک بصوزتر و دلسوزتر و میهرهاتر و بمخشندهتر نییه.

له دایک جوانتر و خوشمویستر و شیرینتر نییه.. دایک وشیمکی بچووک و له چوار پست پڼکه‌تووه، به‌لام له فمره‌مگی زماڼی همموو گه‌لاند، دایک جوانترین و شیرینترین وشیم، دایک له ناخی دلم‌ندایه و بوته ویردی شیرینی هم‌میشی سمر زماڼمن.. دایک وشیمکه که گومرترین واتای لمخوگرتووه، که به هزاران وشه و رسته و ډیر و هونراوه و چیروک و پمخشان و رومان نایسته بسکرډن. دلی دایک، زمریلمکی زور قوول و بی سنووری سوز و بمزهی و خوشمویستی و دلقاتی و بمخشین..

دلی دایک کتییمکی روون و زولال و بمخوره، که هم‌میشه سوزو بمزهی و خوشمویستی لی هلمدق‌ولیت، نه لیل دهیت و نه وشکیش دمکات.. دایک‌ایتی به شیزویمکی گشتی له رینی همموو نافرته‌یک دایه، دایک‌ایته‌ش سوزنیکي دروستکراو و مرگیراو نییه، دایک‌ایتی لی هلمقولایوکی خونمویست‌قصیه (لانی‌رادى) یه.

سۆزی دایک هیئده قوول و سروشتیه به لای نافرتموه، که به هیچ به هیامه کی دیکه دنیای ناگوریتومه، چونکه له نغجامی دایکایمێ و کورپمه له باوشکر دنیادا، سۆز و ههست و خوشمو یستیمه کی وای له دل دروست دهیت به مندا له، که به ههموو مالی دنیا ناگردیت. دایک زۆر میهرهانه و ههمیشه دهبخشیت و هیچ کتیکیش چاوی له و مرگرتنی پاداشت نییه.. بویه ههمیشه گهوریه له لایمان.. ههمیشه شیرینه له دلمان. (فیکتور هۆگز) دملیت: "گهر ههموو جیهان بچووکیش بیتومه.. دایک ههر به گهوریهی دهمنیتومه" ههر له بارهی گهوریهی و شکوداری و کارتیککردنی دایکوه (نابلیون) ش دملیت: "دایک به دهستی راستی لانک رادهرژنیت و به دهستی چهپشی جیهان رادهرژنیت" (جورج برنانشو) دملیت: "دایک جوانی بوون و.. رووناکی ژیهانه" شاعیری نوێخوازی گهوره ی گلمکشممان (لعیف هلممت) دملیت: " نهی دایه چهند جوانی نهی دایه..... به تۆوه رووناکه نم ههموو دنیایه"

نوه دایکمان بوو، پێش نوهی چاوه کتمان ههلبینین، به سنگی گهرم و نهرمی خۆیهوه دهنووساندین و به شیر ی پاک ی گۆشی کردین.. نوه دایکمان بوو، که به لای لایه و گۆرانی و گورگته شوێ دهلواندینهوه و لانکه کتمان ی رادهرژنی و تا بهیتی نیشکی دهگرتین.. نوه دایکمان بوو، که رۆژی سهد جار ماجبارانی دمکردین، رۆژی ههزار جار ی له دهورمان دمگهرا و به قوربتمان دهوو، نژای نوهی دهکرد و له یهزدان دهپاریوه که بیهوه ی بین و مهرگی پێش مهرگمان بکویت و جهرگی نصووتیت. نوه دایکمان بوو، ههموو ناز و نوزیکی ههلهمگرتین و

هممو وړك و مهلمك اتملى جينمجنى دمكرد، تخلتمت نيكمه كى
خوشى دهكرد بدمماتموه.. نيمه له پړنيك نېووينه به كچ و
كورنيك، له سليه شونخونى و بمرخودانى دايكماندا
پنځيشتين.. نموه دايكمان بوو:" به لاي لايه و گوراني
رايزندووين تا بھيتى - فايق بيكمس"

دايك يكمه مين و دلسوزترين و گورهرين ماموستاي منداله، بلكو
دايك ماموستاي ماموستا كته.. هميشه حمزده كات كه قوتلبي و
نموى باش پنبگيختيت.. باوشى دايكيش يكمه مين قوتلختيحه
منداله، لم قوتلختيحه فيري گروگال و نطفويي زمان و زين
دهيت. شاعيري ميسرى (حافز نبيراهيم) له باره رولى دايكوه
دمليت: "دايك گمر نامادېكرنيت قوتلختيحه كه... گلنيكي
رسمن ننينته كليموه" باوشى دايك خوشترين هيلاندې
سوز و خوشمويستيه، نارامترين شوينه. باوشى دايك
دقوانيت جيهانيكي پر له هيو و سوودى دهگممن بؤ مندال
دروست بكات.. باوشى دايك دمملتيكي همرزاني سچر و
دهگممنى نموتويه، كه دقوانيت چارسمرى زوربهى نمخوشيه
دمروونى و جستجيه كلى مندال بكات، هيچ دمملتيك نيه كه
بتوانيت شوينى باوشى دايك بگريتموه.
(شكسپير) دمليت: "له جيهاندا سمرينيك نيه، كه له باوشى
دايك نرمترينيت" (قولتير) دمليت: "تغيا شوين كه دقوانم
سمرم بخمه سمرى و به دلنيلي و نلسوودجى لسمرى
بنووم.. نموه باوشى دايك ممه"
(سوكرات) يش دمليت: "هرگيز هست به دلنيلي ناكمم، تغيا
نمو كته نهيت كه له باوشى دايك مدام"
هر دايكي دلسوز و هوشيارمان بوو، كه فيري نطفويي

شاكاره رۇملى "دايك" ى رۇمانووسى رووسى "ماكسيم گورگى" (سامويل نادهمىز) دىلت: "له ژياتدا، همگىز نكوانيت خوشمويستىمكى بشتر و قوولستر و پاكستر و راستمقنستر له خوشمويستى دايكت بدوزيتمه" رولى بلوكيش به كم نازانين، به لام نموه راستىمكى راست و هشاهلمنگره، كه نمو سوز و بمزى و خوشمويستى و دلوقتيه كه دايك بو مندالمكى هيچتى، نمو رولى كه دايك له گوشكرين و پرمدمكرينى مندالدا هيچتى، بم راديه له بلوكدا نيه و نقوانيت رولى دايك بيبىت.. نمو سوز و بمزى و رولش، له دايكى همموو گيفومر مكلتى تريشدا هم.. كه سوزدارى و خوشمويستىمكى رممكىن. دشالين: "چاكه باوكن له بمرزترين لووتكه چيا بمرزتره.. چاكه دايكتيش له قوولترين زمريا قوولتره" سوز و خوشمويستى دايك، زور گرنگ و پنيوسته، كارتىكرين و رخگدانمويكى نمرينسيان له ژياتى نمىرو و له داهتووى مندالدا هي.. سوونيكى زورىان هييه بو مستكرينى پنيوستيه دمروونى و جستى و هوشيارىمكىنى مندال.. نمو منداله بمختومرانه كه له قوناغى مندالييتدا، بمخت ياورميه و لىاو شوورميكى سوز و خوشمويستيدان، مستى سوز خوشمويستى دايك و باوكيئن.. له داهتوودا دىن به ژنان و به پياوانى دروست و هاوسنگ، سركموتو و دىن له ژياتيدا.

نموه پىزانين و ريزلنن و شايستىمكى گمورجه كه "به هشت لمزير پنى دايكاته" تا دايك و بلوك گمردمن نازاد نمكىن و نمىن بمخشن، نمو به هشته نلپينين.

دایک هینده گوره و شیرینه، که فیلمووفی پرمورده (جان
جاک رؤسو) دملیت:

"گمر جیهان له چنگیکدایت، دایکیشم له چنگمکهی تر دا بیت،
دایکم همدجژنرم" دایکتمان هینده چاکمیان به سمرمانوه هجه،
گمر به دریژایی ژیتمان، خزمعتیان بکمین و ستایشیان بکمین و
هونراوه و سروود و گورانی بصمریتدا هملبدین، نهسته مه که
بتوانین، پاداشتی سوز و خوشمویستی و دلسوزی و
لنبووردی و بمخشندهی و ماندووبوونین بدینمونه.. دایکان
شلیفی زور لعمش زیترن، شلیفی نومن که به نوپمیری ریز و
شکودار بییموه روژی دیمان جار سمری ریز و نوازشیان بو
دانموزین، به نوپمیری ریزمونه له بمردمیتدا بجهمینیمونه و
تیزوپر دسته جوانمکتیان ماچ بکمین و داوای لنبووردن و
بمخشین و گمردن ناز ادیان لنبکمین.

مندالمانی نمر و مان..

هیوای داهاتووی کوردستان

مندالمان گرنهترین و بخرهترین سامان و سمرمایه
گلمکمان، که له سامانی زیر و دور و نوت و گاز و له هممو
سامانیکی تریش زور گرنهتر و بخرهترین.
مندالمان هیوای داهاتووی کوردستان.. بشنکه له
نمر و مان و هممو داهاتوومان.. تووی زوربوون و
دریزه دان به زین و به نمری گلمکمان.

مندالمان، جگر گوشمان.. خوشمویستن و همردم لبمر
دلانمان.. سو ما و گلنمکی چاوکمان.. مایه خوشی و
گشی و شادیمان.. چرای گشی مانمان. مندالمان
خمر مویمان.. گمر خم و پزاره به قه چای هطگورد لمان
بارینت، به زمر دمخه مکی ناسکین، به قاقیمکی شیرینان، به
قسیمکی قوتیان، دتویتوه و له بیرمان دمچیتوه. نو ماله
پرینت له مندالان، پردینت له زمر دمخه و خوشی.

مندالمان زور جوان و بیونن.. پهرین و فریشتن.. پهووله
و چولهکی نم به هشتن.. چرو و خونچه گول.. ناونگی روون
و بریسکداری سمر گه لا و گول.

(تولستوی) دملیت: "مندال له هممو سمردمیکدا، هیمای بیتاوانی
و پاک و خیر و راستی و جوانیه" بنگومان مندالان سیمبولی

دلپاکي و بيتاواني و راستکويين. نهمي له ناڅي دليان دايه، هم
نهميه که لاسم زميان دايه. هيچمن لينشارنهمه. (رووبارد
کيلنک) دمليت: "جوانترين ديمن لمرير ناسماتدا، ديمضي
مندالنيکه که پنډه کښت" (هوميروس) دمليت: "تاومر مکل
جواني شامکتن.. پاپور مکل جواني دمر ياکتن.. مندالانيش
جواني مالهکتن"

جيهتي مندالان، جيهاتيکي پاک و بيتم و بيگرده.. جيهاتيکي
و موشجي سمير و سممره، جيهاتيکه پره له خيالي فراوان،
له هيوای سموز و گمش، له خموني شيرين، له حمز و خوزگه،
له راز و مراز و نيازي پاک.. پره له زمردمخه و له پنکښين..
له بمزم و رمزم و له هلمبزمين و دابزمين.. له ياري و شادي و
هلمبرين.

جيهتي مندالان، جيهاتيکي بي درو و دلمسه و بي فروغيله،
بي خلعتدن و بي پنج و پښايه، بي دووزملي و بي
دووروويه.. جيهاتيکي بي رق و بوغز و بي کينه و بي دلرمقيه،
بي شمير و نازاوه و بي گنچمل و بي همرشه و گور مشه، بي
دور منايي و بي رکبمري و بي تولسمندنهميه.. مندالان
جيهاتيکي زور ساده و ساکاريان هم.. دليان پره له سوز و
بزمي و له ريز و له خوشمويستي، هستيان له پرمه گول
پاکتره. هميشه به زملي گول دموين و ليووردين و
ناستيخوازن و دسازازين و بي جياوازي پيکموه ياري دهکن، به
کورتي جيهتي مندالان ليوان ليوه له پاکی و خوشمويستي و هيو
و ساويلکمي.. هممو نماله خصلته جوانمکتي قوناغهکتي
منداليکتن.. ههچ رفطار و هلمسوکموت و خوويهکي

نەپەسمەند و نەخو از راویش فەزەبن، نەوانە لە گەورە کەتووە
فەزەبن دەبن.

(جەبەران خەمەیل جەبەران) دەلەت: "خۆزگە هەر مەندال بوومە و
قەت گەورە نەبوومە، نە دووز مانی دەکرد و نە لۆمە و نە
رەقەشم لە کەس دەبوو."

تەنیا نەو کەسە دەتوان بچەن نێو جەهانی پاکی مەندالانەو، کە
دەتوان بە زەمانی سادە و ساکار و شیرینی نەوان بەدوین، لە
خوایست و خەون و هیوا و نیاز و رازە کەتەن تەبەگەن.. لە دەلەپاکی
و ساوێلکەیی و راستگویی و خۆشەروایی نەوان تەبەگەشتوون.
لە نەخی هەر مەروەفەکی راستەشدا، مەندالەیک خۆی شارەنووە و خەز
بە یاری دەکات.

بەگەمەن خۆشترین و هەستیارترین قەوانەیی ژەنی مەروەف،
قەوانەیی مەندالەییە.. بە تەبەگەشت (قەوانەیی بەرایی مەندالی) یە.
کەسەیی مەروەف لەم قەوانەدا، رەگ دەکات، لەبەر رۆشنایی نەم
قەوانەدا، پەشینی نەو دەکەن کە مەندالەیی نەمەرو، لە داهاوودا،
چ کەسەییەکیان لێدێنە کەمەو.

دەیکەن و بەو کەتە خۆشەوێست، مامۆستا دەسوزەکان، بەرە
نازادی لە مەندالە کەتەن و لە قەوانە کەتەن مەگەرن، جەهانی
شیرەنەن لێ تەل مەگەن، بە نەزادی و بە کامی دەلەن چەز و
خۆشی لە جەهانی پاکەن و مەگەرن.. بە راکەن، هەمەزەو،
پەنەگەن، زاق و زەرووق بەگەن، بە کامی دەلەن مەستی یاری و
شادی و خۆشی بێن.

(کۆرت قەلە هەم) دەلەت: "سەر لەبەر جەهەن قەرزەری مەندالەن"
نەخو نەمە کۆرد تەوانیوە، نەو قەرزەری مەندالە کەتەن نەدەگەن؟

له راستیدا بشتیکې زور کمی نیم قمر زمان پي ناداکراوه.. لم
کورته نووسینکې وادا، دا نټوانين باس له هکاره کټي ندانموي
نیم قمر زه منداله بياز مکلمان بکين.

دایکان و بلوکاتی دلوثان و بسوز، ماموستایتي هیژا و دلسوز،
نمی همموو نموانی هیواخوازی داهتوویمکی گشت و شیاوتر و
خوشتن بؤ کورد و کورستن. نیم هیوا و ناواتمخواز انممان، به
قسه و به خوزگه و به هلسه هملکیشن نابمدي، بملکو له رادهی
بمخنگوه همن و بلیمخدانیکې کرداری جیدیمان به مندالانی
نمبر زمان دینمدي.. نمگر بیتو مندالاکمان به جوانی گوش
بکین، به دلسوزی و دروستی پرموردیل بکین، رینمایي
راستیان بکین، ومکوو پیوست بمرمو هیوا و نامانجه نظمویي و
نیشتماییمکمان ناراستیان بکین، به دلناییموه له سایمی نیم
گرنگی پندانممان به کرداری، به پرمورده کرنی دروستی
مندالکمان، نمو داهتووه و هیوا و خوزگمکمان دینه. به لام به
پنچموانموه، گمر مندالکاتی نمبر زمان پشنگوی بخین و به همدیل
نمزانين، ناوریان لیندمینموه و به سمقعی گوش و پرموردیل
بکین، یا بیتدینه دست چارنوسینکی نادیار.. نوورنیه که
مندالکمان لاری بینموه و مل به هملنیزیکې هزار به همزارموه
بنین و نوقمی چارنوسینکی تاریک و روژگاریکی رهش و نادیار
ببن، بمجاری له دستمان دردمچن و کوترولکرن و
راستکردنمویل زور زحمته. نممش همرشیدمکی گوره و
زنګینکی مترسیداره بؤ چارنوسوی داهتووی گلمکمان.
دشبنته فاکتوریکې نمرینی، بؤ لاوازی و بندسه لایممان. نوبالی
ناکام و داهتوویمکی نمخوازروی وهاش له نستوی همموومان
دایه، همر همموومان لینی بمرپرسین.. پاکته و پساو و

خودزینموهش له کەس قیوول ناکریت. نەفرەتیش ھەموومان
دەگرتنەوه.. میژووش بەزیی بە کەسدا نایتمووه. کورد وتیش: "له
نواى باران کەچک بێسووده" و "چیش بچینین.. نموه دروینه
دەکین".

(تەلیزائیت ماخ) دملیت: "له کتێ نەجامدانی پەرومردەکردنی
مندالەمکەمتدا، ھەر ھەڵمەک بکەین، دەیتە ھۆی تۆراندنی
جەنگێک، کە لە پێنلوی داھاتووێکی باشتردا دەستمان
داوێتی"

(فریدیك دۆگلاس) دملیت: "تۆوکردنی تۆوی ھیز لە
مندالەمکەمتدا.. ناستاترە لێوەی کە تێماری پیاوانی رووخاو
بکەین"

خەتوو (بێنیلۆپ) لە پەرتوو کەمیدا (مندالەکان پێش ھەموو
شتێک) زۆر بە توندی رەخنەگانی ناراستەى کارگە و سیاسەت
و یاساگانی دەرئەمکان دەکات، بێوەى تا نێستە بە پلەى یەکم
بەمخێن بە بەرژوونەییەکتێ مندالان نەداون.

دەبێ نەوش لە بەرچاوبەرین، کە نەم مندالە چاوەگێشتەى
نەمڕۆمەن، نەم چرۆ گەش و خۆنچەگولە بۆنخۆشتەى نەمڕۆمەن،
دەشکۆون دەین بە شۆرە ژنتی خەن وەن بە پیاوانی جوامیری
ناویپوان، دەین دایکەن و بە باوکەن، دەین بە سەرکردە و پێشەوا و
رابەر، بە دەستەلاتدار و بەرێوەبەر، دەین دانەر و فەرمانبەر، دەین
بە روشتەبەر و نووسەر و سێستەمەدار و ھونەرمنند و
راگێشتەنگار، دەین بە مامۆستە و پارێزەر و پزێشک و بە
کارمەند و بە کرێکار، دەین بە پێشەمەرگەى بە جەرگ و
قارەمان. نەم مندالانەى نەمڕۆمەن دەین بە شۆرەسوارانی

کورلندمیری میدانی کورداییتی و مرداییتی.. دهنه کوردستان
 پمرومرانی سمرسمخت.. به هملگران و به هملکرانی نالای
 پیروزمن، له همموو شوین و بستیکی کوردستانی نیشتمانی
 شیرینمن، دهن بالیوزی گملهکهمن و دنگ و دنگ و سزگی
 کورد و چله تیرگری نازادیخوازی و نشتیخوازی کوردستان
 به همموو گهلانی جیهان دهگهمن.. هر نم مندالانهی
 نمرومتن، مژدهی رزگارکردنی کوردستان له داگیرکران
 رادهگهمن و جاری مافی چارهی خونووسینی گملهکهمن
 دهمن.. مندالکاتمان هیوا و چارووسمتن.
 لم روانگیموه، پیویسته همموو نم نامتج و نجامه نمرینیله
 پشینی بکین و لجرچاو متیل بگرین، نه هیلین کار
 لماربترزیت. "چپلمش به دستیک لئنادریت" پمرومردهکردنی
 دروست و پوختی مندالکاتمان و ینگهاندین، نمرکی
 همموومته. با دست له ناودست و هاوکارین، هممووشمان
 لجرمی نمرینیان سوودمضد دهبین. پشکی زوری شانازی و
 پیزانینیش، بو دایکان و باوکلان و ماموستاکان دهگهریموه.

لانىك و بيشكه و جولانى و ديلانى و هملورك

(لانىك - لانىك) و (بيشكه) سى ناوى هاوملتان، مجبستىك دهگيخن، (هملورك) و (جولانى) و (ديلانى) ش سى ناوى ترن. همموويلن شوينى نووستن و ژيركرنموه و نارامى و خوشى بمخشين به مندالانى كوربه. تنها جولانى و ديلانى نجيت كه هملدواسرين و بو همموو قوناغمكتى مندالى بهكاردههينرين. همدى جاريش به پنى كات و شوينى گونجاو و پنيوست بكارهينراون و بهكاردههينرين. لانىك و بيشكه و هملورك به نرمى رادمزينرين، به لام جولانى و ديلانى به نرمى پالين پيومدهنين. دايك و مندال و لانىك و لاي لايه چوارينن.. دموتري دايك مندالكمى خستوه نيو لانىكمى رادمزينى و لاي لايى بو دمكات.. به زملى نينگليزى به لانىك دموتريت (كرادله) به زملى عمرجيش پنى دموتريت (الكاروك) ين (المهد).

لانىك كمستيمكى رسغه، داهينان و دروستكراوى تليقتى گملى كورده له همموو جيهتدا. ميژووى دروستكردن و بهكارهينانى لانىك له كورستان دا، زور كونه و دهگمريتموه بو چندين همزار سال بمر له نيستا، تانمروش لانىك بليخ و جوانى و رسطيقتى خوى لمدست نمداو و له زوربهى مالمكتى كورستان دا، به تليقتيش له ناواييمكتدا هميه، دايكتى كوردمان بكارى دههينن.. بوونى لانىك يا بيشكه له مالاندا، گوزارسته له بوونى مندال لمو مالاندا، منداليش بمرهمى خيزانييه و مايهى

خوښی و شادی، هڼمای درېزه داته به ژيان و مان و
 زوربوونی ومچه و نطموه. لانک کمرستمکي پيروزه، چونکه
 مندا لانی نهمروزی تیدا دمنوی که هیوای داهقون.
 لانک یمککه لمو کمرسته شپوه جوان و نیرینه کلمپووریتهی که
 موزمخامه کاتی کلمپووری کورنییلن له کورستان دا
 رازاندوونتموه.. لانکولهی کوردی بوته جینی سمرنج
 راکیشتی گشتیارانی بیلی.. وهکوو دیارییمکی جوان دهکړن.

لانک له زوربهی جوړی داره کان دروست دمکړیت، به
 تایبعتیش له داری (هضار، هنجیر، قوڅ، بی، قهزوان، گویز،
 سوو، بمر و) که نم دارانه له دارستانمکان و له چهمه کاتی
 کورستان دا زورن.. نم دارانه برین و تلتین و چهمانموه و
 نیشکرنیلن نلسن بو دروستکړنی لانک. شپوه کاتی لانک
 لمیمکدچن، به لام جوانی و هونمری و ستای دست رضگین و
 شمارزیان پڼوه دیاره. هرچضده به هوی پښکومت و داهینان و
 تمکنولوزیای تازموه، چنن شپوهی لانکی موزیرن هاتوونتمه
 ناراو، به لام شپوه کلاسیکیه رسمه کمهی لانکی کوردی
 هر به جوانی ماوتموه.

دشني وشه (لانک) له (لان) یا (لانه) موه و مرگیرایت که به
 واتای (شوینی خم) و پشوودان و حصفموه دیت.. دموتریت
 (لانهی شیر) دموتریت (لان) یا (لانه) یا (هیلانه)ی هملو،
 واتا شوینی نووستن و حصفموه ی شیر، هملو. لانکیش شوینی
 نووستنی مندالی کورپیه.. دووریش نیبه که له فرماتی (لال)
 واتا (بخموه) وه و مرگیرایت. به مندال دموتریت (لال) واتا
 (پنوه). وشه (لای لایه) ش به واتا (پنوه) که بو مندالان دمکړیت.
 با لیکدانهوه و ساغکردنموه ی ناوی (لانک) بو شمارزیان و

پسپورانی زمتی کور دیمان بهیلینمه، نومان ناوی (لانک) مان بو
یمکلائی بکضوه.

کوملنک ناو و شتی تر هن، که پھوضدیین به لانکوه هعه، یا
بشینکن له لانک، نه ماتش: رمواره (پای لانک - دوو پای
هعه).. دوو کوانه (نمو دوو داره چماوه کوانعیین، که له نملا
و نھولای لانکھمدان و بوونھه چوارچنوهی لانکمه و
لانکھکیان راگرتووه، همدوو سمری خوار موین به بنکهی
لانکھکوه قلیم کراون و سمره کوانییه کتیشیان به داری
دسرازهی لانکھکوه قلیم کراون.. که مھدی لانک (نمو داره
راسته نمخشینراوه که دوو کوانمکھی پنه قلیم کراون و
دسرازهی پنه دهچن و مندالمکه کوریمکھی به لانکھکوه پی
دبصتن.. گوشمگر (یا گوشمگر یا گوشگوو: جاران به شینوهی
تزییح له تویکلی ماسی/ ملسیلکه یا - سمدف - به رنگی سپی و
شین دروست دهکرا و به گوشمکھی داری لانکوه هطدواسراو
به جوو لانموه و راژندنای لانکمه خرمخریکی نمرمی لئوده هات،
مندالین پی ژیرده کرده و یاری پی دمکرد، بو معبستی چاومزاریش
بمکاربین دهینا، تا مندالمکیان به چاوموه نجیت، به مین دھوت
گوشگره. دشیش ناومکھی له وشهی گوشموه هتووینت،
چونکه به گوشمکھی لانکدا هطدواسرا، یا له قوماتی مندالی کورپه
قلیمیان دهکرد بو چاومزار) همر به دار دسرازه کوه موورووی پی
هطدواسن. دسرازه مندالمکھی له لانکھکدا پی دهچن بو نهوهی
بمرنیتموه.. بمر لانکه (نمو کووتاله نمخشینراوه که به زوری
بلووری سپی بوو، بو جوانی به دھوری چنوهی بنکھی لانکدا
دھیتبست).. بلویر نامرازی میزکردنه، له شینوهی پیتی نیلی
نینگیلیزی دایه و ناومکھی هطکولراوه و بوشه، کونی سمری بلویری

کور و کچ کمزیک جیواز بیان هه، بلویریش بۆ نهوه بهکار دههینریت بۆ نهوهی میزی مندالمکه دوشمکهلمکهی ناو لانکهکی تهر نهکات.. ناو مخته قوتوویمکه یا کیمیمکی نیلونه، لهن لانکه له ناستی کونی خوار مهی بلویر دادهریت بۆ نهوهی میزی مندالمکهی تن بچیت و نهپرژیه سمر قالی و راخراودا.. نیولانکه نو دوشمکهله نهر مهیه که له ناو لانکهکهدا دای دهنن، که لای خوار مهیدا کونیکي لیه بۆ بلویره که.. سمرین، که له پهری بطومر یا له لۆکه دروستی دهکن، سمری مندالمکه دهکنه سمری.. سمر چاوه که، نو کووتاله تضح و نهر مهیه که بصمر مندالمکهدا دهنن، بۆ نهوهی میش و میشووله پنهوی نهدن.. سمر لانکه، پارچه کووتالیکي نه تضح و نه نصتوره بصمر لانکهکهدا دهنن، بۆ نهوهی تاریک بنیت و مندال خموی لیکموزیت، یا بۆ نهوهی سمرمای نهیزیت. گملیک بلبهت و کمر ستهی رهنگاورهنگیش، بۆ جوانی و راز اندنهوهی لانک، و مکوو: گولینگهی رهنگاورهنگ، زهنگلۆکه، موتوموورووی رهنگاورهنگ، گوشمگر به داری دسرازهی لانکه هملین دهواسن، مندالانی کۆرپه له رهنگ و له دهنگهکتی نهم شته چیز و خوشییان لیومردهگرن و یارییان پندمکن و نشنای دهنگ و رهنگیان دهن. وستای دروستکردنی لانکیش به چهندین رهنگی جوان، داری دسرازهی لانک بویه دهکات. له ههموو شار و شارۆچکهکتی کوردستان دا، لانک و بیشه دروست دهکرتن و وستایلی دمت رهنگین کردوویه به پیشیان و بزوی ژیاپیتی پی دابین دهکن. به تلپیش له شاری (کمر کووک)ی کوردستانی دا، همر له کۆنمه به دروستکردنی بیشه و لانکی کوردی و قلیقی دار بضاوبهنگه، له شارهکتی نری کوردستانمه دههاتن له کمر کووک لانکیان

دهكړی. تا نهمېرؤش لم شارمدا كسكېتېكي دست رنګين هن كه نم پېشعيان له باوكښتېموه بؤ ماومتېموه، درېژده پندمدن و لانك و بېشكه بؤ مندالانې كورپه دروست دهكمن، لانكولې قنچ و جوان و رنګينېش بؤ كچولمك دروست دهكمن، ياريان پندهكمن و بووكه شووشه جوانمكښان دمخه ناويان. نهمگړچي بازارې فروشتن و كړيني لانك گمرم و گوري جاراني نهمماوه، به لام هېشتا حمزليكمري لانك هيمه. همدې له دايكتي كوردمان حمزدهكمن لانك وهكوو هيمايهكي رسني كوردې له مالهكښتېدا هېيت.. گمر بكماريشي نههينن.

به رني همدې له كورداني تاراوگه و نمو گشتياريانې كه گشتيان بؤ كورستان كړدوون (لانكوله)ي كوردييان كړيوون، وكموو ديارنيكمي زور جوان و يادگاريمك له كورستانموه، برديوياشموه بؤ نوروپا و بؤ نهمريكا.

گمرچي لانك و بېشكه، نم دووناوه كوردييه له جني يكمري بكماريان دههينن و وكم نموي كه نوو ناوبن بؤ كمصتېمك، به لام له شتېموه كميك جياوازيان لمگل يكمريدا هيمه (بېشكه) كه ميك له لانك گمورتر و فراوانتره، پالي پتوهمريست و تمقي نيات. راژنين بؤ بېشكش بكماردههينريت. بېشكه ناويكي كوردييه، تورك نم ناوهي له زماني كوردييموه و مرگرتووه و تا نهمېرؤش نم ناوه بكماردههينن.

حمزدهكمن دمبارهي لانكي كورديمان، نووسينيكي نووسمري ناسراوي كوردمان دكتور (جهمشيد نبيراهيم) كه كورديكي هالواتي نطمانيله، بؤتلي باس بكمم، كه له برواري (۱۵ي/ناوگوست/ ۲۰۱۲) دا به زماني عمرجي له سايتي (الحوار المتمدن) دا، لمژير ناوي (لانك - مهد الطفل

الکوردی) دا بلای کوردۆتموه.. پێم جوانه بۆ دەرلەمەزکردنی
 نەم بەسەمان لەسەر لانکی کوردی، دەقی نووسینەکی دکتۆر جەمشید
 وەرگیریم بۆ سەر زمانی کوردی، نەمەش دەقی نمو نووسینەتی
 دەرپارەیی لانک: "لانکی مەندالی کۆرپەیی کورد، بە هەموو جۆر
 و رەنگەکانییەوە، لە داری هەممەجۆرە دروست دەکرێت، بە تەلپەش
 لە داری هەزار یا هەزجیر هەر وەکۆو لە گۆرانی کوردی و لە لای
 لایەیی دایکی کوردی مێهرەبەندا دەرەکمۆیت، کە مەندالەکی
 دەلاوێنێتووە بۆ نەوی بنوێت.

هەر وەها مەنیش دەمپرسی، بۆچی دایکی کورد مەندالە کۆرپەکی بێم
 رادە بێ بەزەییە لە جێگەیکەیی داردا، دەست و پێهەکانی بەدەکرد؟
 مەندالێک چۆن خەوی لێنەکۆیت، کە نەتوانێت دەستەکانی و
 پێهەکانی ببزوێنێت؟ دەیت چ پەندێک لە نوای نەمەو هەیت؟

تەنێستا لە چەشنی (لانک)ی کوردی، لە کۆلتۆرەکتی تەردا
 بەرچاوم نەکوێتووە، نازانم نەم وشەیه لە کۆیووە هەتووە،
 وەرگیرانەکتێشی نازانم، دەشن (لانە) بەگرتێتووە یا شۆن، هەر
 وەکۆ لە وشەیی (لانە) دا دەرەکمۆیت. وەلامی نەم پەرسیارانەم
 دەست نەکوێت، تەنەم کەتەیی کە خەمە شارمەزایەکی دەرروونی
 کۆمەلایەتی نەلمەتی بە رێکەوت لە مەلەکم دا - لە نەلمەتی - نو
 (لانکۆل) یە بێنی، کە لە کوردستێتووە لەگەڵ خۆمدا هێنابووم..
 سەرنجی راکێشا و لێمی پرسی: نەمە چێیه؟

کەتێ کە مەجستەمەکم بۆ رافەکرد، کە چۆن مەندالی کۆرپەیی
 بەزمانی کورد لە ناویدا دەنوێت.. شارمەزاکە سیری دەکردم و
 بەزەیی بە نەتارامی مەندا دەهاتووە و وتی: "پێویستە مەندال هەر لە
 کۆرپەییووە فیزی نەمۆیت، کە سنووری دەرروونی و جەوولایی و
 کۆمەلایەتی خۆی رابگرێت.. نووستێش بێم شۆیووە لە

بهرمندا، منداڵ فیزی نمونه دمکات که به شیویمکی گشتی، ریز
له سنوور بگریت

نله نمه بمجیه؟ من چاو مروانی نوم لئی دمکرد، که پنی
سهریت و نمونه بلیت که دایک لمن نزانن، نازانن زینتی
تونبستنی دست و پینهکاتی مندالی کورپی نهرم و نول بهم شیوه
ر مقیه چیه، که نمو له قوناغی گشهکردنی سهرتای دایه..
خانمه شارمزا که نمونه بو سلماتدم، که شیوازی سهرتایی، که
بووه به داب و نهریت، هندی جار بلتیره له شیوازی تازه، که
بروایان بمویه، له کاتی نووستن نابیت نازادی منداڵ کویت
بکریت.. شارمزا که نموشی بو زیادکرد، دهشی دایکی کورد
شیوازی راست فیزبوویت، بی نمونه که بزانتیت
سوودهکاتی چین.

نم قساتی شارمزا نلمانییه که (۱۸۰) پله بوچوونی منی
گوری.. نوم به بیر هتموه.. نمونه له دایکینکی بھووزی کورد
ناوشتیموه، کارینکی نووتو بکات که زیان به کچولهکی یا
کورپلهکی بگهیت. جی ماچیکم لسم (لانک) ی کوردی
شعلکرد. نموشم به خیال هتموه که من چون به دست و پنی
بستراموه له ناویدا راکشام و دایکه میهرجتهکم به لای لایه
خوشی کوردی، هوالی خوینکی قوولی کردوم

نابیت نمو راستیمش بشارنموه، که پنیسته دایکان نمونه نزانن،
راژنینی لانک و بيشکه به قلیمی و به خیرا، زینتی زور به
میشکی منداڵان دهگهیت. لم روموه دکتور (شیراز) دلیت: "له
وتاریک زیترم خوندموه که راژنینی لانک و بيشکه به قلیمی
مترسیداره بو منداڵان.. لموانه میشکیلن دابرزیت و ببینه هوی
مرنیلن" به تلیختیش گمر منداڵ خموی نیات، دایکی تووره و

بیزار بیت.. و مک سزادانیک هاواری لیدمکات که بنویت، به
قلیمیش لانک یا بیشکهکدی رادهژنیت.

دلنایم که زوربهی همره زوری دایکلن، هینده بوسوز و دلوقلن و
خوراگرن، هرگیز له کورپمکاتیلن بیزار نلین و توورهش نلین، له
دلین نایلت که به توندی لانکهکاتیلن رابژینن و نازار به
جگمرگوشهکاتیلن بگهجن.. نامادن که به دریزایی شمو نیشگ
بگرن و شمونخوونی بکن به دیار کورپمکاتیتموه.

له لیکدانوهی خمونمکاتیشدا، نهر کصهی که له خموندا لانک بکرنیت،
یا له ناو لانکدا بیت، نموا خیر و بمرکطی دهست دهکوویت و
دهستیشی بمخیز و بمرمکت دهجیت.

لانىك و بيشكه و جولانى

له فولكلورى كوردى دا

به سمدان دىپر و كۆپله و پارچه هونراوه و گورانى فولكلورى
كورديمان هميه، كه بصمر لانىك و لانىكوله و بيشكه و
هملورك و جولانى و ديلانى و سمرلانىك و سمرچاوكه و
دسرازه لانىك و دارى لانىكى مندانان هملدراون.. ناوى نمو
دارانمش دهبى كه له كوردستان دا دهروين و لانىك و بيشكهيان
لى دروستكراون.. بلسيش له بلمدى و له دسترنگىنى و ستاى
دروستكرنى لانىك و بيشكه له شارمكىن دهكن. بۇ نمونه نم
دىپر هونراواندى خوارموه، بصمر لانىك و لانىكوله و بيشكه و
جولانى و سمربيشكه و سمرچاوكه و دسرازه لانىك و
لانىكوله مندان هملدراون.. له راستيشدا همدى لى داراندى كه
لم دىپراندا نابراون، لانىك و بيشكهيان لى دروست ناكړين،
تظها بۇ سمر و كښ گونجان و ميلونى هونراوكان و
وتراون:

دارى لانىكى دارى بى

سمرچاوكهكى چيت همورى يه

* * *

دارى لانىكى دارى قوخه

سمرچاوكهكى چيت شلوخه

* * *

دارى لانىكى نار هضاره

کممهی لانیکی به بزمـاره

* * *

داری لانیکی به لالـووکـه

وہستای لانیکی له کـرکـووکـه

* * *

داری لانیکی داری گـیزه

کممهی لانیکی به زرـیزه

کور له مـمـکلن بـو زیـزه

* * *

لانیـک له دار کـنـزیرئ

وہستاهات له همولـزیرئ

لانیکی دروستکرد بونینئ و پـزیرئ

* * *

داری لانیکی داری گولـئی

سمرچاوکهکهی چیت مووسـلئ

* * *

داری بـیشـکـهی داری لاولـوه

وہستای کارگهی شیخی زهـهـاوه

* * *

رۆله بـیشـکـمکت داری قـمزوانه

نممامی مضدهی باخی بابـلـه

* * *

داری بـیشـکـمکت داری قـمزوانه

بغی دهر از هت خوری کلورانه

* * *

داری لانیکی دل چـنـاره

دایکی لانکی گوئی به گواره

* * *

نوسا کارخاس جه دار مظهمن

بیشکهای پهی تاشو گلینه و چهمن

* * *

داری بیشکهکمت له دار خور مایه

رولم سپردهی غموسی به غدایه

* * *

روله بیشکهکمت له داری گوله

پنکضیهکمت نارامی دله

* * *

داری بیشکهکمت داری چناره

رولم سپردهی وهیسی نازداره

* * *

داری بیشکهکمت داری خبر نوکه

خواز بینیکمرت پشای کمر کوکه

* * *

بیشکه دروستکم، بیشکهای ناینمدار

هیچ کس نهییوئی له روی روژگل

* * *

بیشکه دروستکم، زیر زرهی لیخم

تمخت و داخیکم، کورپمکهای تیخم

* * *

وستا دینم له تارانانی

لانکی دروست کات بو چاو جوانی

* * *

لانکت بۇ دەکم له داری قـمـزـون
دھیرازینمویه به شـمـوه و شـیلان
* * *

لانکت بۇ دمکم له دار خورمیه
وستات بۇ دههیتم له ناو به غلیه
* * *

لانکولهکی دار هـضـاره
دهسرازهکی له کمز مـاره
* * *

لانکت بۇ دمکم له دار حـمـیز مـرن
خموت لنبکموی تا بـمـری بهـین
* * *

وستا دینم له سلـنـمـتی
لانک دروست کات بۇ قـنـمـتی
* * *

لانک له دار هـضـاری
وستا بیت له شـطـنـگاری
* * *

لانکولهکی دار بـمـروه
کورپهکی من پنی گرتـوه
* * *

لانکولهکی دار هـمـرمی به
وستای لانکی له ورمی به
* * *

لانکولهکی دار هـضـجـیره
ملوانکهکی زیر زنجـیره

* * *

لَانَكُولَمَكِي دَلر عَمَلَمَكِي
لَيَوَهِي دِيَارَه مَالِي كَمَلَمَكِي

* * *

لَانَكُولَمَكِي دَارِي گُونَمَكِي
سَمَر لَانَكُولَمَكِي چِيَت تَمُورِيَمَكِي
غَمُوز لَه عَمَجَم بِي پَارِيَمَكِي

* * *

هَمَطُورَك هَمَلَخَمَم لَه گُولِي زَالَه
تِيَا بَخَمَفَنِي كُورِيَمَكِي دَوو سَالَه

شمو درنگه بۆ جیزوانی
نموه رۆژی روونساکه
همموو عالم دهرانی

لانی لانی لانی کۆلی
لانی له دار ههزاری

.....

* * *

نمو قورعانهی بنگری هینات لیکت کردموه
سێ جار دهست پێدانا بۆ مزگهوتت بردموه
بۆ خۆت کهیفم بۆ دهکمی به دهمالی زهمردموه
نهمنت مال ویران کردووه به ههڵسهی ساردموه
لانی لانی لانی کۆلی
لانی له دار ههزاری

.....

* * *

قمت نهوو رۆژی دانیشین، تۆزی کهین را و تمگیر
سهه نهفرمت لهو کهسه بێ، دهست له بالات بکا گیر
جا چی بووه مالی بابم، نهتو جحیل و نهم پیر
لهجر مههکۆلهی دهمرم، شیرینه به وینهی ههنجیر

لانی لانی لانی کۆلی
لانی له دار ههزاری

.....

* * *

کهی دانیشن دوو به دوو، قهه باریکهی خال له روو

مممکنیکت وینمی هضار، یمکنی خبره و مک هملوو
 قوری دنیام و سمرکن، رؤیی و له دستم چوو
 سنگی کارخانی قهده، لسمر چومی چه غمخوو

لانک لانک لانک لانک کولنی
 لانک له دار هضاری

هضدی جاریش به همر هویه کموه بیت، مندال له نیو لانکدا، خموی
 لینه کموتوه، دایک له نیو ژووره کیدا، جولانی بۆ هملواسیوه و
 مندالمکی خستوته نیو جولانیوه و به نمرمی پالی پتوفاوه یا
 خستوو یچه نیو هملورک و به نمرمی رایژندوو، تا ژیر بیتوه
 و خموی لئیکمونیست. دجینین له هضدی له گورانییه کورنییه
 فولکلورییه کانی دایکل بۆ مندان (لانک لانک لانک کولنی) له
 پال ناوی (لانک) دا ناوی (جولانی) و (هملورک) یش
 هاتوون.

نیمه لیزه دا تهنها کۆپلهی یمکمی گورانییه کتمان نووسیوه، که
 وشمی (لانک) یان تیدان، نمو ناوی کۆپله کانی گورانییه کان له لای
 هونرمندان کهمی جیاوازیان هیه. تظاهت له کۆپلهی یه کممی
 گورانییه کیشدا، جیاوازییهکی زور کم هیه:

لانکولنی.. مزه همر خالقی

لانک لانک لانک لانک کولنی
 لانک له دار کنی نیری
 وستا هات له هملو نیری

لانیکی درووستکرد دوینی و پـیـزـی
 رمواره ی لانیکی کـسـورته
 ناگـاگته مـمـمـکی مـیـز
 نه ی روله سمر دل خر بی باب مردووی
 شو دره گـه بـو جـیـزوانی
 جانـمـوه رـوژی رـوونـاکه
 هـمـمـو و عـالـم دـیـزانی

لانیکی.. ممرزییه فمیری
(۲۰۰۵-۱۹۵۸)

هونرم مـنـدی نـمـر مـن خـتـو و (ممرزییه فمیری) هاوژینی
 هونرم مـنـد (نـسـر رـمـازـی) خـاـوـنی دـهـگـنـیـکی رـمـضـی کـورـدیه..
 یـمـکـیـک لـه گـوـرانییه خـوـشـمـکانی (لانیکی) یه، که به چریکیمکی
 زو لال چرویتی.. دق و ناوازه کشی نموی (سـدیـق خـمـیلی) یه.

لانیکی لانیکی لانیکی لانیکی
 لانیکی له دار هـنـسـاری
 و سـتـا بـی له تـارانی
 لانیکی دروست کا بو چاو جوانی
 دملی له لانیکی دا نـلـووم
 دجا بوی سـز کم جـو لانی
 هـی رـوـله سـمـر دل خـر بی باب مردووی
 شو دره گـه بـو جـیـزوانی
 تـاـوـه رـوژی رـوونـاکه

همموو عالم ديم زانی

* * *

قمت نبوو بلن دانشین توزیک بکمین را و تهگیر
سمد نفرمت لو کسه بن دست له بالات بکا گیر
جا چی بوو ماله بایم نغو جحیل و نمن پیر

* * *

نمو قورعتهی بتگرئ هینات لیکت کردموه
سی جار دست پیدادا بو مزگومت بردهوه
بو خوت کحیفم بو دهکمی بدهم ناخ و دردهوه
دهستمو نمژنوت دانام به هضاسهی سمردهوه

* * *

لانسک لانسک لانسکولن
لانسک له دات هضارن
وستا بن له تارانی
لانکن دروست کا بو چلو جوانی
دملن له لانسکیدا ناتووم
دهبا بوی سازکهن جلولانی
هی روله سمر دل خر بی باب مردووی
شمو درمنگه بو جیژوانی
تاوه روژی روونسکه
همموو عالم ديم زانی

وشمی (لانسکولن، لانسکوله) هر دوو ناوهکه، بچووکراوهی ناوی
(لانسک) ن، له زمانی کوریددا دموتریت (کیژ - کیژوله، نلسک -
نلسکوله، لانسک - لانسکوله، بمرخ - بمرخوله) بچووکرنموهی

ناوش، زۆر جار بۇ خوشمويستی و شیرینی و سووکی و بۇ
چیز و خوشییمکی زیتری سمر زمان بهکارده هینریت.

گورانی (لنکولن) گورانیمکی کون و رصنی کوردیه،
تیکست و نوازه کشتی فولکلوری کوردیه. چند هونرمندیکی
گورانینیزی نسرایی کوردمان لنکولن یان وتوتوه، لموانش:
محمد ماملن، نسر رمازی، حصن زیرک، سمال ماملن. که
به دو نوانیشتی جیواز و به کمیک جیوازی له تیکسته کیدا،
لنک لنکولن یان وتوون و تومار کردوون. سمرناوی
لنکولمکی ماملن (لنکولمکی داره سیه) سمرناوی
لنکولمکی حصن زیرک و نسر رمازی (لنکولمکی داره
هزاره) به.

گورانی : لنکولمکی داره سیه
هونرمندی گورانینیزی : محمد ماملن
تیکست و نواز : فولکلوری کوردی

هونرمندی گورهی گلمکمان (محمد سعید علی) که به
(محمد ماملن) نسراره (۱۹۲۵-۱۹۹۹) هونرمندیکی
بلیمت و برهم جوان و نلیبه، خاوی ریچکیمکی تلپیتی و
قوتبخیمکی هونری گورانی کوردیه. به دیان تیکستی
فولکلوری و هونراوهی هونراوونوستی کوردی کردوون به
گورانی و توتوتوه و توماری کردوون. چند گورانینیزی
کوردمان، چند گورانیمکی ماملن یان وتوتوه به لام هیچین
نهگیشتوننه نستی سمدای زولال و نواز خوشه کاتی
ماملن.

ماملى، ھونىر مۇندىكى ئىلىسۇز بىو، كورد و كوردىستىن
پىرومىكى ئىلىسرا بىو. بى دىكىكى خوش و ئاوازىكى شىرىن و
رىسەن (ئانكۆلەمكى دارە سىنە) ى و تىوۋە:

ئانكۆلەمكى دارە سىنە.. وىرە وىرە ئانكى
گۆشەمگىرى بىە ئانكىنە.. وىرە وىرە ئانكى
رۇلە بۇ ئىوۋى پارىنىۋە.. وىرە وىرە ئانكى
نەرى ئانك دارە.. مەزمەدارە.. شەدە لارە
گىۋى بىە گىۋارە، وىرە وىرە ئانكى
رايدىمىنى بىوۋكە زارا.. وىرە وىرە ئانكى
* * *

ئانكۆلەمكى دار خورمىلە.. وىرە وىرە ئانكى
سىر ئانكەمكى لە كاماۋىيە.. وىرە وىرە ئانكى
كۆرىم بۇچى خىموت ئىلە.. ساۋانە دايكى
نەرى ئانك دارە.. مەزمەدارە.. شەدە لارە
گىۋى بىە گىۋارە.. وىرە وىرە ئانكى
رايدىمىنى بىوۋكە زارا.. كۆرىملى دايكى
* * *

ئانكۆلەمكى دار شىلانە.. وىرە وىرە ئانكى
سىر ئانكەمكى چىبى رىزانە.. وىرە وىرە ئانكى
كۆرىم بۇ ئىوۋى بىلە.. ساۋانە دايكى
نەرى ئانك دارە.. مەزمەدارە.. شەدە لارە
گىۋى بىە گىۋارە.. وىرە وىرە ئانكى
رايدىمىنى بىوۋكە زارا.. كۆرىملى دايكى
* * *

لانكۆلمكەى دارە بىيە.. ومەرە ومەرە لانكى
 سمر لانكەكى چىتى خىمىيە.. ومەرە ومەرە لانكى
 رايدمژىنى بووك نىستىيە.. سلوانەى دايكى
 نەرى لانك دارە.. مەزمەدارە.. شەمە لارە
 گـوئى بە گـوارە.. ومەرە ومەرە لانكى
 رايدمژىنى بووكە زارا.. كورپەلى دايكى

(لانكۆلمكەى دارە ھىزارە) ى ھونەر مەنى گۇرانیڭىزى كوردەن،
 كاك (نەسر رەزازی) بە دىڭگىكى شىرىن و بە رەمىكى خىزا دەلىت
 و تۆمەرى كەندوۋە.. ھونراۋە و مەلۇدى گۇرانیيەكە فۇلكۇرىيە.
 كاك نەسر رەزازی خاۋى دىڭگىكى رەسنى كوربىيە، كورد و
 كوردستان پەروەرىكى دىلسوز و نەسراۋە، پەشمەرگەكى دىرىنى
 شۇرەش و شاخ بوو، ھونەر مەنىكى گەۋرە و رەسە.. نەمەش دەقى
 (لانكۆلى) ى كاك نەسر رەزازی يە:

گۇرانی: لانكۆلمكەى دارە ھىزارە

ھونەر مەنى: نەسر رەزازی

ھونراۋە و نەۋاز: فۇلكۇرى كورەى

لانكۆلمكەى دارە ھىزارە.. ومەرە ومەرە لانكى
 رايدمژىنى بووكە زارا.. تولىمەى دايكى
 * * *

لانكۆلمكەى دارە بى يە.. ومەرە ومەرە لانكى
 سمر مەمكەى چىتى سەپى يە.. تولىمەى دايكى

رایدمژیننی بووک نلسی یه.. ساوالهی دایکنی

* * *

لانیکۆلمکهی داره سنیوه.. وهره وهره لانیکی
رۆله گۆش گیرا به لنیوه.. دولبهرهی دایکنی
بهرخم بۆ ناتوی پارشیوه.. ساوالهی دایکنی

* * *

لانیکۆلمکهی داره گۆیزه.. وهره وهره لانیکی
سمر لانیکۆلمکهی چیتی تهریزه.. دولبهرهی دایکنی
غهموس له عجمم بی پاریزه.. ساوالهی دایکنی

* * *

لانیکۆلمکهی دار خور ملیه.. وهره وهره لانیکی
کۆتایمکهی له کۆل دایه.. دولبهرهی دایکنی
رۆله بۆچی خموت نایه.. ساوالهی دایکنی

* * *

لانیکۆلمکهی دار زمانه.. وهره وهره لانیکی
دهسرازه کهی له کۆتایه.. دولبهرهی دایکنی
لنیوهی دیاره مالی کایه.. ساوالهی دایکنی

* * *

لانیکۆلمکهی دار چناره.. وهره وهره لانیکی
دهسرازه کهی له کۆل ماره.. دولبهرهی دایکنی
بهرخۆلمکم زۆر نازداره.. ساوالهی دایکنی

لانیکۆلمکهی تری محممدی ماملنی

زۆر جار مندال له لانیکۆلمکهی بنووت، دایک و باوکی

جۇلاتىنى بۇ ھەلەدمواسن، بىلكو لە نىو جۇلاتىدا بنويت.

لانك لانك لانك لانك
لانك لە شتە بىزايە
وستا بىن لە بەغدايە
لانكى دروست بۇ لەيلايە
دەبى بۇى سازكم جۇلانى
لە لانكى دا خموى نايە

لە دەقمىرى بادىنىش دا چىندىن ھونىر مەخدى گۇرانىيىزى
كوردەمان بىسىر لانكدا، بەيت و گۇرانى فۇلكلورىيان وتووە،
نەمە دىرىكى يەككىكە لەو گۇرانىيەتە:

دادى لانكى ب ھەمژىنە
لەو كورى ساڧا بخەمژىنە

لەم كۆپلە ھونىراوچەي خوارمۇدا كە (ناوى ھونىراو ھونىر سەمكەم
بەرچاۋ نەمكوتووە) جەخت لەسىر نەو دەكەت، كە پىويستە داىكەنى
ھوشيارى كوردەمان، ھەر بە كۆرپەي جەگەر گۆشەكتيان بە
كوردەستان پەرومىر گۆش بىكەن.. لە نىو لانكى كوردەيەتەدا
پەرومەدىيان بىكەن.. چاۋ بە نەخشەي كوردەستەنى داگىر كراۋدا
ھەلپىنن.. بە كوردەستان بىنە گەروگال، تا كە گەورەبەون تۆلە لە
داگىر كەرانى كوردەستان بىكەمە:

خمر یتەى ھەمموو خاکی کوردستان
دایک بە دەرزی و دەرزو و دروومان
بکێشیت لەمەر سەر بێشکەى منال
ھەر بە کوردستان بێتە گەر و گل
لە بێشکەى وایا چاوە ھەلنە ھێنن
درۆیە ھەستەن و تۆلە بێنن

و به نهیارانی کورد و کوردستان ده‌جینیت، که خه‌الیان
 خاوه، گمر و ایزانن به له سیداردانی قازی محمد چۆکیان به گملی
 کوردمن داداوه، یا بی هیواییان کردوین و دستمان له خبات و
 له قورباتیدان هملگرتووه.

کورد همرگیز نامریت و ده‌مینیت، نهوه له نوای نهوه‌ی تازه‌ی
 کوردمن پینگیشتون و پندمگن، که دریزه به پهم و به ریزه
 پیروزه‌که‌ی پینشوای نمر قازی محمد دهم.. له نهم‌رودا به
 هزاران تیکوشمر و شورسگنیری دلسوزی کوردستان، که له
 دهرچووانی قوتبخته‌ی کورداییتی قازی محمدمن گیانبخشته
 دریزه به خباتی رزگاری کوردستان دهم.. نهمش دهمی
 هونراوه‌ی (بیشکه‌ی (شیرکو بینکس)ه:

که لاشه‌ی ساری چوچرا
 و مکو هیشووی سمرما برنو
 له ســـــــــــــــــیداره کرانه‌وه،
 دار.. بـــــــــــــــــمجن ما،
 هزارانی سابلخ برین!
 زستیش بوو نه‌تسووتن!
 له دارانه.. له تمخه‌ته
 چوار بیشکه‌ی سوورین دروست کرد
 له رۆژموه هه‌ئا نهم‌رو،
 له لـــــــــــــــــانگه
 همر نهم‌برین،
 نهم مل.. له مل
 نهم دست.. له دست

و مریان دهگــــــــــــــرن
نمی نابینی همزاران قازی محمد
لصمر لو تــــــــــــــکه وستاون و
چــــــــــــــمک هملــــــــــــــنجرن؟!

لانىك

نهمش سى دڼره له هونراو مېكې دكتور (نېيراهيم نهمحمد شوان) له
ژير ناوى (لانىك) دا، كه به كمره ستمكې پيروزى دمرانېت:

لانىك چنده پيروزى
كتى هست ولسوزى
نوفره گاهى مندالى
لاى لاييمېكى زونالى
ژيرم نېكې له گرېن
دمپاريزى له زرين

کورتە فیلمی کوردی لانک بو مندالان

هونرمعزەدی لاوی کورد زانیار لوتفی هه‌لگری بـه‌روانه‌مه‌ی ماسـتەر له‌ بهشی سینه‌ما له‌ زانکۆی تاران، به‌رپرسی هونـره‌ و نـه‌ییه‌کـتـیـشه‌ له‌ شاری (سـنـه‌) له‌ رۆژ هه‌لاتی کوردستان، توانایه‌کی به‌شی له‌ دهره‌ینانی بواری شقو و سینه‌مادا هه‌یه‌. تا ئیستا چوار کورتە فیلمی بو مندالان به‌ زمانی کوردی دهره‌یناوه‌، له‌گه‌ڵ فیلمیکی دیکۆمینتاری دا.

کاکی زانیار لوتفی به‌ کورتە فیلمی (لانک) که فیلمیکه‌ به‌ زمانی کوردی بو مندالان، له‌ شاتزهمین فستیفالی نیونسموویی سالانه‌ی (نیه‌پاتیا) که له‌ (١٦ ی/ یانوار/ ٢٠١٨) له‌ شاری (بۆرگسی) به‌رئومچوو، به‌شداری کرد.. خه‌لاتی به‌شترین کورتە فیلم و تابلۆی دیپلۆمای فستیفاله‌که‌یان به‌ کورتە فیلمی (لانک) به‌مخشی.. نعم فیلمه‌ و شه‌ش کورتە فیلمی تری که به‌ زمانی کوردین بو مندالان، له‌ هه‌شته‌مین فستیفالی فیلمی مندالان له‌ (هیندستان) نه‌مایش کردن.. پـه‌روزیلی و ده‌ستخووشی له‌ کاکی زانیار لوتفی ده‌مکین و هه‌وادارین درێژه‌ به‌ خزمه‌کرنه‌ پـه‌روژه‌ی بدات و چهندین به‌رهممی تر دهره‌ینانی و زیاتر فۆلکلۆری رسمنی کوریمان به‌ گه‌لانی جیهان بنه‌سینیت.. به‌ تایبه‌تیش درێژمدان به‌ بواری نه‌مدب و دراما و سینمای مندالانی کوردمان کاریکی پـه‌ویست و پـه‌روژه‌.

ژنان کسایمتی خویان له مندا لمکانیاندا ده‌بیننموه

که بووکیان به بووکی بو مالی زاوا ده‌هینا، کچلن و ژنان ده‌هاتن بو سمرکردنی، همدی ژن مندا لمکی دمخسته باووشی بووکه‌مکوه، به تلپیتیش کور بهو نیاز و مراره‌ی که دووگیان بیت و نوبرمک‌ی کور بیت بووکه‌کش ماچنکی مندا لمکی ده‌کرد، نینجا دایکی له باووشی لایده‌دا.. نمقلیتی کون و خیلایتی و پیاسالاری تا نه‌مروش، نمک تغیا له کوملگای کوریدا به لکو له زوربه‌ی کوملگاکی جیهاندا، کوریلن له کچ به بلستر دمرانی، کوریلن به کولمه‌ و به بربره‌شتی خیزان و به ناوای دایک و به سمرمرزی باوک ناودهرد، به مایه‌ی بمختومرییلن دمرانی، کچیشیلن به همزاره‌ی باوک و به سمرکزله‌ی دایک دمرانی. له‌دایک‌بوونی کچ مایه‌ی شمرمزاری بووه لایان، تمناقت عمرجمکتی بیلانی عمرمی، هر به مطوتعی کچه‌کاتیلن زینده‌مچال ده‌کردن، له دایک‌بوونی بوونی کچ به لایتموه به‌بمختی و بارگرانی و شمرمزاری بوو بویلن. گمر خیزاننیک کوریلن نه‌وايه، ده‌کچیشیلن به‌وايه، به وچاخکونیر ناویلن دهرد. یا پیلو ژننکی تری هیناوه بو نموه‌ی له ژنی نووه‌می کوری بیت. به‌لام سمرهم و نمقلیت گوران، له نمرودا، جیاوازیکردن له نیوان کوران و کچاندا زور کم بوتمو» مگمر کساننکی کون‌چمرست و دواکوتووی نمقل سربوو نم جیاوازیبه بکن.

مژده‌ی دووگیان بوونی ژنان، خوشترین مژده‌یه‌ی بو خویان و بو هاوسمره‌کاتیلن و بو کسوکار و ختمواده‌کاتیلن، یکسمر

دایکاتیان و خصوصە کاتیان ھەلەمە ی خوشی لێ دەمدن.. بە شەفازییە نەم مژدە بە لاودە کەمە.

ژەنەن ژەنەمە و کەسەمە خۆیان لە مەندالەبەون و لە دایکەتەدا بەمەدە کەن، شەفازی بە دایکەتەتەمە دەمەن.. کە مەندالیان دەتە زۆر دەگەشتەمە، بەکەسەر کۆرەمە کاتیان دەمەن سەر دایان و تەنەر مەچەن دەمەن.. ژەنەن ھەوەر گەشتەن خوشەر و شیرینەر دەتە.. ھەستەن بەمە دەمەن کە رەزەنەن زەتەن لێ دەمەن.. لە تەنە و پەلەر و تەنەن خەلەن رەزەنەن دەتە کە بە نەزەک و جەلەنەر نەوین بەرەن. بۆیە مەندالەبەون و دایکەتەن بە مەمە بەمەمە و شادی و خوشی دەزانن.

دایکەن کۆرەمەن، گەشتەن زۆرەن بە کۆرەمەن داون و دەمدن، بە نەوەرەن تەنەن و بە ھەشتەن، ھەوەر داون و ھەوەر دەمدن، کە بە بەنەن و بە جەنەن گەشتەن بەنەن و بە دەستەن پەرەمەن بەنەن و پەنەن بەنەن.. تەنەن جەستە تەنەن و دەروون دەست و ھەشتەن و خەلەن فرەن پەنەن.. شەو تەنەن بە نەوەرەن لەنەن و پەنەن کۆرەمەن نەخەن و نەشتەن دەمەن.. نەم نەرەن و قورەنەن ھەر لە دایکەن مەنەن و سۆزەن پەنەن دەمەن.

دایکەن کە کەن نەوەرەن مەندالەکەن نەت، بەکەسەر نەن خەوەر، لە پەشتەن بەنەن و بەنەن لەگەنەن دەمەن، ھەوەر دەمەن و دەنەن گەشتەن و تەنەن پەنەن، دەست و پەنەن دەمەن، خەوەر دەمەن، دەنەن زەنەن نەشتەن نەسک و پەنەن شیرین و زەنەن و زەوەرەن خوش، گۆزەن گۆزەن لەگەن دەمەن، تەنەن دەنەن و شەنەن و خەوەرەن و پەنەن دەمەن و مەمە نەوەرەن دەمەن. نەوەرەن دایکەن تەنەر

شیریلن دمدنی و تیزر ماچیلن دهکمن و دهلتخغه ناولانک
یا بيشکهککیتمه.. به دنگنکی نلک و به ناول و سدايهکی
شیرین لهگل راژنیلن لانهککیتدا، لای لایه و گورگته شموی
و گورانیلن بو دملین، تا به نارامی و بجهی ترس، به خوشی
بنوون.. بو نموهی خهمریلن نهیتمه و زړخمو نجن، بیدنگی
شوور مککیلن رادهگرن.

نعم شیوازهی دایکلن، بۆ نموەى بە خوشییموه کورپەکاتیان بکە
خمو، لە رووی جەستەیی و دەررونییموه گەرنگی و سووینیکی
زۆریان هیه. توێژنەرانى دەررونی پالپەستى و جەخت لاسەر
سوودەکەتێ نەم شیوازە سەرکەوتووەى دایکلن دیکەمۆه. نەم
دیاردانەش لە لای دایکەتێ هەموو گەلان، لە یەکمۆه نزیکن، چونکە
سۆزداری و خوشمویستی دایکلن بۆ کورپەکاتیان، لە لای هەموو
دایکلن سەروەستى و رەهەمەتێ.

دایکاتی کوردمان بموه نلسراون، که جیلوزن و خاوهی دهنگیکی نلسک و ناوازیکی شیرین، به تلیمیش له لای لایمکرن و لورین و لاواندنوه و پیاھلداں بسم کورپهکتیاندا. نه ممش لموه سمرچاوهی گرتووه، که دایکاتی کوردمان له رادجدمر سوزدار و دلوقتن، خوشعویستیدهکی ییپاوتیل بفر کورپهکتیل هعه.

شموار مگرتن و نه‌فستنه‌ی شموه

له کوردمواریدا، به تایبته‌ی له نینه‌کاتی کوردستنی نیشتمانی شیرینمن، تا سالانیکی نزیکه‌ی بمر له نه‌مرو، نه‌ریت نامیز بابوو، که مندالیک له دایک بوایه، نمو ماله پر دبوو له خوشی و شادی.. کور بوایه یا کچ (شمواره) یان بو ده‌گرت، خملکی نینه‌کین، به تایبته‌ی لاوان ده‌هتن بو نمو ماله و به گهرمی پیروزیلین له باوک و دایکی منداله تازه له دایکبووه که ده‌کرد.. له نیوارمه تا بمره‌یلان دادنه‌شتن و گورانیه‌یان دموت و هه‌لمه‌رکیان ده‌کرد، پنده‌کشین و قسه‌ی خوش و سوعه‌تیه‌یان دمکرد و بعزم و رمزی خوشیلان ده‌گیرا.. هه‌ندی جاریش به پشه‌نیار و هه‌لمه‌راره‌ی نمو لاوانه‌ناویان له مندالکه ده‌نا. خاوم ماله‌کمش شموچه‌ی بو شمواره‌گران دادنه‌ن که بریتی بوون له (گوز، قه‌سه‌پ، مینوژ، ناوکه) چینه‌تیه‌شیان بو لنده‌ن، هه‌مه‌وی به خوشی نمو، که مندالیکه‌ی تری نینه‌کین زیاده‌ی کرد. مه‌به‌تیه‌کی تریش له شمواره‌گرتن نمووو، که "شموه" گوايه جنوکه‌یه‌کی شمویه‌ی به‌ده‌کاره و خوشی به‌مه‌دا نایات که مندال له‌دایک بیت، به شموان کاری خراپی خوی نه‌جام ده‌دات کتیک که دایک و باوکی مه‌لوتکه‌که بخوم و ناگایان له مه‌لوتکه‌کیان نه‌بیت به هه‌لی ده‌زانیت، که له کونی ده‌رگای ژوورمه‌که یا کلاروژنه و نووکه‌لکینه‌ی ماله‌مه‌که، خوی به‌به‌ته‌یه نمو مه‌لوتکه‌که و شینی به‌که‌مه و بیخه‌نکینه‌یه.. بویه دایک و باوکی مه‌لوتکه‌که و لاوه شموارمه‌که‌ن ناخومتن و تا کازیوه شموارمه‌یان ده‌گرت و ده‌نگیلان ده‌هات، تا (شموه) لینه‌ن

بترسیت و نعوایتت له کور پلمکچیلن نزیک بینهوه و دهستی
 لئیو شینیت. همر بۆ نهم معبستش خنجر مریکی دهبان و
 قورناتیکیان له نزیک سمري مملو تکمهوه دادنهان. خوشبروا
 بوون و بروایان وابوو که شموه له خنجر و له قورنات دهرسیت و
 نویریت له مملو تکمه که بینهوه نزیک بینهوه. نهم نهریتش لهو
 باومر یقهوه سمرچاوهی گرتبوو، که قورنات پیرۆزه و
 خنجریش تیژه (خنجر مری دهبان لای کورد هیمله و چهکیکی
 رسانی بهرگریکر نه له خو) نهمه و مووروویمکی رهشیشیان به
 قوماتی منداله که به سنجاقنیک قایم دکرد، گوايه نمو
 موورووه رهشه تلیمهیه و پیرۆزه و نژشمویه. گمر مندالمکیان
 شین ببوایتموه و بهردایه بروایان وابوو که شموه بهردوویتموه. من
 بروام به شموه و جنوکه و رموزن نییه. به قسهی پروپوچی
 نهفسانهییان دمانم.. تا نیستا کس شموه و جنوکهی نهیینوه.
 له راستیدا هۆیمکی مردنی نمو منداله مملو تکمیه، بۆ دوو هۆی
 سمر مکی دهگمر انموه، که همر دوو هۆیمکه بهیوژندیان به نابلمدی
 ماماتی ناوکبری کاتی مندالبوونمکهوه ههبووه. لهوانچه ماماتهکی
 به گویزاننیک پاقژنمکراو ناوکی مندالمکی برییت. که ههندی لهو
 گویزانته ژنگاوی و ژههراوی بوونه، بۆنچه هۆی تووشبوون
 به "گزاز" و به ژههراوی بوونی خوینی منداله که و مردنی له
 ماوهی چند روژنیدا.. یان دهگمر بینهوه بۆ یار معنیدانی
 ههلهی ماماتهکی له کتی له دایکبوونی نمو منداله و نهزیتی به
 (میشکوله)ی گهلهندوویت و بۆته هۆی مردنی. له نهمرۆدا له
 سلیمه پشکموتی پزشکی و هوشیاری دایکلن و پسپووری
 ماماتهکلن و له دایکبوونی مندالان لهژنر چاونیری و
 سمر پهرشتیی پزشکی پشکاتی پسپوردا، له نهخوشخانمکاتی
 له دایکبووندا، ریزهی مردنی مندالانی تازه له دایکبوو بهرورد

به جاران زور کم بوونتموه.. نمریتی شمواره گرتیش کال
بوتموه.. خیزانمکنتیش شمواره ناگرن.

نممو زوربهی پزیشمکلن، جمختیان لسمر نموه کردوتموه، که
ده روژی یمکمی نوای لمدایکبوون له ژیتتی کورپلمدا زور
گرنک و چارنووس سازه، گشمکرن و دمر بازبووونی لمو ده
روژمدا، به واته له متریسی مرنن رزگاری بووه و دهریت.
جا دایکلن و باوکلن نمه بزانن یا نزانن، ناگاداری و
چاودیزیکرنی مندالمکین لم ده شم و روژمدا زور پنیوست و
گرنکه. کواته شمواره همرچنده نمریتکی باو و جوانی
کورنواریه، به پنی نم بوچوونهی پزیشمکلن گرنگی و سوودی
خوی هییه.

به لام همتیشیان بموه نهمکرنوه، که هات و هوار و گورانی
به دهگنکی بمرز، زیاتیکی زور به میشکولمی ناسکی نم
کورپلمه تازه لمدایکبووانه دمگمیت.

بمداخموه شوقینی عمرمی، که زور رهگمپرست و برنده و
نامرد و بیویژدانن، کاریکی نوتوین بسمر گلن کوردمن
هینن، که تا نمرؤ ستم و نامردی و له هیچ گلیکی تر، له
هیچ شونیتکی جیهلدا نهمکراوه.. نزیکه پینج همزا دیهات و
شاروچکهی بشووری کوردستقیل ویرانکرد، ویتیل چی
داب و نمریت و بههای پیروز و رصطنمن هییه، چ فولکلور و
کلمپوورنکی نهمویممن هییه، له رهگوه هملیان بکشن.. ویتیل
شیرازهی خیزانی و ژیرختی کومه لایعی کوردیممن بمجاری
هملتهکینن، ویتیل به جاری قمرمن بکن و ناسنامهی نهمویممن
بسر نموه، نوای کورد و کوردستیل له بوون و ژیتدا
کویرمو بکن.. سیلستی (زوی سوتاوین) له کوردستان دا

په پرموي كړد. به كورتي نهمروشي لمگلدانیت، نم داگیر كمره درنده و ره گز پمرسته، گمر دستیان بروات هملان نیازی گلاویان هیه و درنزه به هملان سیلستی شوقینی دمدن له دژی كورد و كورستلی نیشتمن.. به لام له سلیهی خجات و خوراگری و كولندان و قوربتیدانی بیوننهی گملي كوردی دلیر و قاره ماملان، له سلیهی زیتر سووربوونمان له تیکوشان و برگری كړدن له كورستلی پیروzman، همموو نیاز و پیلانه گلاو و قیزمومكاتی داگیر كمرانی كورستان شكستین هینان و شكست دهینن.. چونكه كورد له مرنیش به هیز تره.. له پولاش رمقتره، كورد هر ماوه هر دهمینیت و هر گیزیش دستبرداري خاكه كمران و مافه رمو اكانمان نابین.

داوا له نموهی نویی دایكلن و باوكلن دهكین، به تلپیتیش داوا له گوندنشینمكاملان دهكین.. كه نه هیلن نم داب و نمریته جوان و رصطانهی كوردموارییتمملن، كال بینموه و كویرموجن.. با "شمواره" باوی بینموه و به شینومیمکی مؤنیرن درنزه بمم نمریته كوردمیمملان بدین، به ممرجینك له شینوازه رصطمهكهی لانعمین.

لای لایه بمشیکه له ندمبی مندانان

(لامارتین) دملیت: "جوانترین هونراوه له سمرانسمری جیهاندا، لای لایه دایکاته" دایکتی بسوز، همیشه همولدمدن، که به خوشییموه کورپمکاتین بکفه خم، به دهگیکی نلسک به ناوازیکی شیرین لای لایه و لورین و گورگانه شموینان بو دملین.

لای لایه بمشیکه گرنکه له ندمبی مندانان و له کملپووری فولکلوری هر گملیک. هر گملیکیش تلیممضدی خوی هیه، بهلام همموو دایکان له همموو جیهاندا، له سوز و خوشمویستی و دلسوزی و میهرجانییدا و مکوو یک وان.. نم خوشمویستی و سوزمش ره ممکن له لای دایکانی مروزف و له لای دایکتی همموو گیتومرانی تر دا.

دایکتی کورد له لای لایه کردندا جیاوازن، بموه نلسراون که خاوضی دهگیکی نلسک و ناوازیکی شیرین. نممش لموموه هلتووه که دایکانی کوردملن زور به سوز و دلقان و خاوضی خوشمویستی و هستیکی قوولن.. لای لایه کوردیملن هممپنگیه له کوردستن دا، له دیالیکتیکوه بو دیالیکتیک تری زمی کوردی، له دمفریکوه بو دمفریکی تر، تا رادییک کهمیک جیاوازییلن هیه، بهلام له ناوهروک و سوود و مجبستدا همموو لای لایه و لورینه کوردییمکلن هاوبیشن. هممووشیلن رصطیضی و موزک و شمقل و تلیممضدی کوردی و کوردستیلن پنه دیارن، نم فره دیالیکتیک و لق و بشه

ديالېكتيكا، له راستېدا كېشمن له زړې نروستېوونې زمانې ستانداردې په گړتووي كورېدا، به لام هوكاريكېشن بو دولممنديمن له فولكلوري كورديمن، بو دولممنديمن له لاي لايې هممجوره و له گورانپه كتي دايكاني كوردمن.

گمر به ورديش سمرنجي فولكلوري كورديمن بديمن، نوممن بو روون دهيتمو» كه ليوان ليوه له لاي لايه و لاواندنوه و پناهملدان و به سمدان گوراني دايكمن بو مندالاني كوردمن هيم.. نم جوړه هونمرش به جوړيكي وها بمر فراوان له نيو خلكيدا بلابوننمو» سيمايكي ميلين و مرگرتوون.. هوي نمم بمر فراوانپيش دمگريتمو» بو سووك و نلساني هونراوه كتي لاي لايه و بو شيريني ناواز مكاتين و بو خوشي سمداكاتين و بو كاريگريين و بو گواستموين له نوممكتي پيشموه بو نموه كتي نواي خوين. له نمروشا نينمريت رولكي گرنكي هيمه له بلاكورنمو» و پاراستني لاي لايه و همموو لقمكتي روشنيري و نمدب و هونمر.

لاي لايه و لورين و گورگه شموي و پناهملدان و لاواندنوه و گورانپه كتي دايكتي كوردمن پاتليپه كي فراوانين له فولكلوري كورديمن گرتووننموه. بشيكي گرنگيش له نمدبي مندالاني كوردمن، بشيكي گرنگيش له فولكلور و كلچوري رسني كورديمن.. بي زيادپروپيش، گملي كوردمن له ريزبضي همره پيشموه ي گهلاني جيهان دايه، له دولممندي له لاي لايه و له گوراني فولكلوري دايكلن بو مندالان.

لاي لايه و لورين و لاواندنوه ي دايكلن، له ميژموه له ناو كولتور و فمرهنگي نتموكتا به تليپيش له ناو كولتور و

فەرھەنگی گملى كوردمان لە كوردستان دا، بە شێوەى زارەكى، دایكەن لە دایكەنان و لە نەكەتێنە وەریان گرتوون، نەو لە نوای نەوێ گەلەكەمان وەكوو نەهەنگى سەرزارەكى وەریان گرتوون تا گەشتوونە نەوێ نەهەنگەمان. بەلام بە هەوى نەووسینەو و تەوانەكردن و بە نەرشەف نەكردنەن، یا بە هەوى ناوڕەنگەنەوێ بەشەنگى زورى دایكەنى نەهەنگەمان، بەداخەو بەشەنگى زورى لای لایە و لورى كوردەمان لەبەرچوونە و لەناوچوون یا خەرىكە لەناوچەن.. بۆیە پێویستە بێن نووسینەو و بە نەرشەفیان بەهەن و بێن پارێزەن.

لای لایە و لورى و لاوانەنەوێ دایكەن بۆ كۆرەمەكتەن، لاوانەنەوێ سەروشتەن و لە خەوون، زور جار یەكسەر نەلەهەمى هەنراوەكەن بە خەيالى دایكەنەن دین و دیتەن. نەهەنگ بۆ قەوولى هەست و سۆزدارى دایكەن دەگەڕێنەو، كە لە پەڕێكدا لە ناخەنەن سەرەلەدەن.. بێگومان كەنگا و كەناوى لای لایە و لورى و گۆرانى مەندالان، دلى پەڕ لە سۆز و بەهەمى و خۆشەوێستى قەوول و بێسنورى دایكەن.

لای لایە دایكەن بۆ كۆرەن و كەچەن، گملى و شەى نەسك و شیرین و رەسەنى كۆردى و جەوانتەرى و تەكەنى سۆزدارى و خۆشەوێستەن لەخۆگرتوون و واتەمەنى قەوول دەهەن، كە دایكەن بە شەواى هەنەرى ناوازدار و بە دەنگەنگى نەرم و نەسك دەهەن، لای لایە بەهەمى نەهەنگەو كە موزىكەنگى خاوە و چەنە دەنگەنگەنى نەرم.

لای لایە دایكەن بۆ مەندالەكەن بە یەكەمین قەتەخەنى جەهەنى مەندالان دادەنەن، كە مەندالان گۆنەن لە جەوانتەرى و شە و نەسكەن ناواز و شیرینترین سەدا دەنەن.

گوئی مگانیشتیان به وشه و رستهی دروست و نلسک و شیرین
 رادینن و دهنه یمکمین وشه و رستمکئی فمرهنگی زمئیلن.. نم
 لای لایهش سروشتین و گوزارشتن له نلسوزی و خوشموستی
 و له همت و سوزداری نلخی دایکلن بو جگمرگوشمکاتیلن.

لای لایه یا له راستیدا بلین گورانیهکائی تلیمت به مندالان، همر
 وهکوو دایاکلن له ههموو شوتینکی جیهاندا بر وایان وایه، نم
 زماته شیرین و ساده که مندالان لیلان تیدمگس و پینان
 نشنادجن، نمو ناوازانن که مندالان پنیوستیلان پینان هجه که
 گوئیستیلان بین، تا خمو بیلان بتموه، یا کئی که پندمگرن گوزرانی
 پینگرتیلان بو دملن.

میزووی لای لایه دهگمرنتموه بو میژووی پهوژدی دایک به
 مندالمکیموه له دروست بوونی گمردوون و مرؤفوه، رنگه لای
 لایه دایکلن سمرهائی دستپنکی زمان بیت.

هونراو مگانی لای لایه و لورین به زوری له دانانی خودی دایکلن،
 بهلام چنن کمله شاعیری نلسراوی جیهاتیش هونگری نم جوړه
 هونراوچه بوون و لای لایه و لورینیلان بو مندالانی هونیونتموه
 و مکوو (شکسپیر، لورکا، بلرون، کیتس، روبرت، یوهان
 فمردریک ریتشارد، دی فاللا، هینریک نوربرانت، فمروغ
 فمروخزاد،... هتد) له شاعیره نلسراوهکئی کوردیشمن، که لای
 لایه و لورینیلان نووسیون (نممین عالی بمدرخلن، فلیق بیکهس،
 همزار موکریتی، قانع، مهلا ناواره سمردهشتی، مینه جاف،
 ... هتد) چنن ناوازاوانمری به توانای نلسراویش ناوازیان
 بو داناون، چنن هونرمعذی گورانیهنیش به دنگه
 خوشمکاتیلان لای لایه و لورینیلان تومارکردوون. بهلام نهمه

راستییه که و نکوولی لیناکرنت، که چیرینی لای لایه به دهنگی ناسک و شیرینی لیوان لیو له سوز و خوشمویستی دایکلن، چیزیکی تلپیتی و کارتیگردننکی زیتری لسمر دموون و هستی مندالان هیه.

(بیتهؤن) دملیت: "نلکترین نواز و شیرینترین میلودی، تغیا نلی دایکلن دیزانتن" له بنمرهتیشدا، لای لایه و لورین و گورگانشموی له نلخی دموونی دایکتی دلوقتدا سمرین هملداوه، پیناسی لای لایمش هر به دایکتیموه گریدراوه. کتی که باس لای لایه دهکین و اتا بلسیش له دایکلن دهکین.

هونراوهکتی لای لایه و لوری نوازدار و کیشدارن، به زوری لسمر کیشی رصحنی کوردیمان (برگیمی) هونراوتیه، که شیوهی نیمچه هونراوه و پمخشان نامیزیان هیه. همنیکیشیلن له ختمی هونراومدا ریزبندی دهکین.. هونراوهکتی لای لایه کیشدار و سمروادارن، به زملتیکی ساده و ساکار داریزراون. گورانیمکتی لای لایه هیمن و نلسکن، نوازمکاتیلن شیرینن، ترپهکاتیلن ریکن، لمگمل ترپه و لمزیموهی راژنینی لانک و بیشکه هملورکدا گونجاون. چیز و خوشی و کارتیگردننکی زیتری لای لایه و لوری، بظه به قوولی هست و به گهرم و گوری و به دهنگ خوشی و به سوزی لایلاجهیزانموه. نمو نافرهتفش که لای لایه بؤ مندالان دهکین، دایکلن و نلکلن و خوشکی گموره و دایمهکتن.

کچان له دایکتیموه گوینان له لای لایه و لوری دهیت و وهرین دهگرن. که بوون به دایکلن نموانیش بؤ کورپهکاتیلن نم لای لایه دهکین.. لای لایمش به پنی سمردم و کات و بارودوخی سیلسی و کومه لاییتی و دموونی دایکتی لایلاجهیزموه دمگورین. گلن لای

لايمى و لورى تازمىن ههه كه دايكىنى نهمرومان يا شاعيران
داين نون. دمى بشىكى زورى لاي لايه و لورييه فولكلورييه
رستمكيشمان ومكوو خويان نهمونعموه، دايكىنى لايلايميز يا
هونرمعدانى گورانيميز، دستكاريان كردوون و وشه و
كۆپلى تازمىن بۇ زيادكردوون يا وشه و رستمىن لينان
لابردوون.

لاي لايه و لورى له نهمومكوه بۇ نهمومكى ترمىن
دمگوازرنعموه و دپاريزرين. له نهمرودا به هوى پيشكومتى
تكمطوژيا و داهينى نامىرى تازهى ناستكاري، به هوى
نووسينمويان به داته، لاي لايه و لورييهكتمىن خيراتر و فرواتر
بلاودنمعه و دپاريزرين. به پنيوستيشى دزمانين كه لاي لايه
بخريته پيرى و پروگراممكى پمرومردى و بينيت به
بلمىكى پمرومكى خويندنموى كوردى بۇ پۆلمكى
قوتابخانى نهمرى، تا بينيت به پرنكى بكمگيمانن له نتيوان
رابردو و داهتوودا. تا رۆلكيشمان نهم راستيه بزنانن
"نهمى رابردوى نيت داهتوشى نيه"

گمچى ناومروكى نهم لاي لايه و لورينمى دايكن جياوازين
ههه، به لام مبصتى سهركى همر هممويان ژيركرنعموه و
خافلانن و هتداني مندالمكتيان بۇ نهمى به خوشى و به نارامى
و بچى ترس بنوون.. نهمش خواست و هيواي همموو دايكتم.
(سوزان نيزاكس) دمليت: "دايك دميت نهم بزانتيت، كه نمو
چطد خولمكى پيش نووستن لهگل مندالمكيدا بسمى دبات..
مندالمكى وا هست دهكات كه دايكى له هوشى دايه و تاريكىش
نتوانيت بپرسينيت و قووتى بدات."

درباره‌ی واتای لای لایه

وشمی (لای لایه) له نووباره‌کردنموه‌ی فرماتی داخوازی (لای) بموه پښکهاټووه، که له نووباره‌کردنموه‌یدا، پیته بزونی (ه) خراوټه سمر کوټلی نوومیلن. (لای) فرماتی داخوازییه واتا (لال) یا (بخموه) یا (بنوه) که دایکلن یا لایلایمیزان بمم فرمته داخوازییه (لای) داوا له کورپمکاتین دمکن که بنوون. نم وشحیه (لای) بو سووک و نلساتی و نزیک له زماتی مندالانی کورپموه و تراوه. واته هاومتای فرماتی داخوازی (لای لایه)، (بنوه بنوه) یا (بخموه بخموه) یا (لال لال) ه، که دایکلن به لای لایه داوا له کورپمکاتین دمکن که ژیربینموه و نمگرین و چاولنکنتین و بخون. (لای، لال، لوری) هاومتای فرماتی داخوازی (سلیپ) ه، له زماتی نینگلیزی دا. (لای لایه، لایه لای، لای لای، لایلایه، لاه لاه، لوری لوری) نم وشانه هاومتلن و دهوانین هموویلن له لای لایه‌کردندا بهکارین بهنین.

لای لایه له زماتی نینگلیزی دا پنی دملین (لولابی) یا (کارله سونگ) له زماتی عمرهیش دا (الهدده) یا (اغاثی المهد) یا (اللیلولة) عمرهیمکی عیراق به زوری (نللول) ی پنی دملین که به زوری به (لولای) دمست پندهکات، له فارسی دا (لالا) یم. نازمری (لای لای)، عمرمب (نللول)، فارس (لالا) همسیکیکن له وشمی (لای لایه) ی کوریدیموه و مریلن گرتوون.

لای لایه له ناو فەرھەنگ و ھۆنراوەی ھەموو زەمتەکتی گەلاندا،
تایبەتەمەندی خۆی ھەیە، کە گوزارشت لە داب و نەمریتی نەو
گەلانە دەکات. ھەر قوناغیکی میژوویش تایبەتەمەندی خۆی ھەیە.
دەتوانین لە ریزی لای لایەو رادەو روشنبیری گەلان پێناسە
بکەین. بەلام سەربرای تایبەتەمەندیەکتی ھەر گەلێک لە لای
لایەکتیدا، ھاوبەشی و تێکەڵبوونی لە نێوان لای لایەو گەلاندا
ھەیە. ھەندێ جار وا دەردەکەون، وەک و نەو نەو کە لە
سەرچاوەکەو ھەتووین.

نامزە بە نووسینیکی گەرنگی نووسەر (د. مەنەد عەبدولستار)
دەدەین، کە لە بەر واری (٥/نۆفەمبەر/٢٠٠٧) لەژێر ناوێشتانی
(ترانیم الاطفال واغتی الامهات، دلول العراقیة، کردیە ذات اصول
مشتركة مع الانگیزیە) کە لە سانی (کلکامش) دا بەلای
کردۆتەو، بەنی نووسینەکی دکتۆر مەنەد: "بە ناوبەگەرن لای
لایە لە ناوێشت و خوارووی عێراقدا (دلول)ە، کە بمرانەر بە
(لای لایە)ی کوردییە. دایکتی عەمری عێراقی بە زۆری
سەرھاتی گۆرانیمەکتین بو کردنە خەوی مەندالەکتین بە (دلول
یالولد یانی دلول) دەستپێدەکەن. دایکتی کوردیش بە زۆری بە
(لای لایە کۆرپە شیرین لایە) دەست پێدەکەن. زۆر بە لای
لایەکتی تەریش لەم سەرھاتیەو دەستپێنەکتین پێکردوون.
گەر بڕوانینە رەگ و رەسپی (دلول)ی عەمری، ھاوبەشی
لەگەڵ و شەو (دلول) یا (دلول)ی کوردی. لە دیالێکتی کەرمەجیی
باکووردا، گۆرانی (دلول) کە بە دیالێکتی کەرمەجیی بەشوو
"دەلم" بە ناوبەگە. لە لۆری و فەلیش دا (لالو) یا (لالو بەکە)
واتە بنووە کە بە شێوەی فرماتی داخوای، تەنها بە مەندال دەوتریت
(لالو بەکە) و اتا بنووە.

وشمی (دل) ی کوردی به شیویمکی فراوان چۆته نیو گۆرانی
 عمرهیموه به تایبعتیش له مقامات دا، وشمی (دلم) یا (دلی دلی) له
 زور دسپێکی مقام و گۆرانی عمرهیی له عیراقدا
 بهکارهینراون، که ههمان وشمی (دل : دل) کوردیه.
 مقامبێزانی عمرهییان بهم راستیهیدا دهن و نتوان ههشای
 لێنکه که کارتیکرنی گۆرانی کوردی لهسهر مقامات و
 گۆرانی عمرهیی له عیراقدا به زهقی دیاره و نشاریتوه.

لای لایه له ههژدی له زهقهکانی جیهتدا: له (کوردیدا: لای لایه)
 له (نینگلیزیدا: لولا لولا) له (نلمتیدا: لیا پو پیا) له
 (نيسپیدا: نانا) له (رووسیدا: بایو بای) له (نیئالیدا: نینا
 نانا) له (عیبرییدا: نومی نومی) له (پورتوگالییدا: نانا نانا) له
 (لاتینییدا: نیا نیا) له (یونانییدا: نانی نانی) له (روماتییدا: نانی
 نانی) له (عیراقیدا: دللول دللول) له (عمرجیدا: نم نم) له
 (فارسییدا: لالا لالا) له (نازمیدا: لای لای) له (تورکییدا: نضی
 نضی) له (نمغاتییدا: لالی لالی).. وشمکه لهسهر نزمه
 ههموو نمو وشتهی زهقهکان، فرماتی داخوازیان دوا له کۆرپهکتیان
 دهکه که بنون.

هر (دکتور موعید عهبلستار) دملی: تیبینی نهوش دهکه که که
 لێکچوون له تیوان لای لایهکتدا ههیه، بۆ نمونه له یهکتر نزیکه
 لای لایه عمرهیی و عییری له (نم) و (نومی) دا، نهمش
 دهگریتوه بۆ رنگی هاوبشی زهقی ههروهکین.. ههروههش
 لهک نزیکه سهدای (لولا لولا) ی نینگلیزی له (لای لایه) ی
 کوردیهوه، چونکه رنگهکی هاوبشی زهقیان ههیه.. سهریش
 نییه که زانیهکی بهریتانی، پنی واینت که له (سهدا حهفتا) ی
 وشه نینگلیزییهکه به رهسن سۆمهڕین.

ناومروکی لای لایه و گورانیمکاتی مندالان، هیوا و ناوات و خوزگه و نارمزوومکاتی دایمکاتی کوردمانی لهخوگرتوون.. گمر به وردی شرؤقهی لایلامکاتی دایکلن بکمن، نوملن بو دمردمکویت، که نم لای لایقه پرن له مانا و ناموژگاری و پند بو مندالان و بو کوملگای کوردیملن، که چون دایکلن له میانهی نو لای لایتموه گوزارشست له سمختی ژباتیلن و له کویرموری و معینمیکاتیان دمکن، هیوا و ناواتمکاتیشیان به داهاتووی کورپهکاتیتموه گری داوون. لای لایمهی دایکلن به همر زمان و نوازیک بوترین، دهینین ههموو دایکلن به دوری نم و اتایتمه دصووړینموه، که به کورتی لسم خالانمدا چیرملن کردوونتموه:

۱- نووستن پنیوستیمکی سمرمکی مروقه، به تاییمیش مندالان پنیوستیمکی زیتریلن به نووستن هیمه.. بویه دایکلن داوا له کورپهکاتیان دمکن که بنوون.. نزاش دمکن و له یزدان و له پیغمبران و له فریستمکلن و له ههموو پیاوچاکلن دپارینموه، که مندالاکاتیان به هیمنی و نارمی و به خووشی و شادییموه بنوون، پلسوانیلن بن و ناگیان لیلیان بیت و بیلن پاریزن.. نزای نموش دمکن که تندرستی مندالاکاتیان باش بیت و تممیلن دریزبیت و نمخوش نهکمون و همرگیز ممرگیان نهینن و جمرگیان نصووتنیت، شموخوونیلن به فیرو نمجیت و لیلیان بی نومید نعن و رنجیلن به فیرو نمدن.. به زوویش گهورجن و خزمعی گمل و نیشتمکیلن بکمن.

به هوی بوونی نلینی جوراوجور له کوردستان دا، همر نلینیک به بپروا و به شیوازی خوی دپارینموه و داوا له یزدانی معزن دهکات.. سمرمراي لای لایه کردن به چمصد دیالیکتسینکی

جیاوازی زمانی کوردی، به لام ریتمی لای لایمکان ههملن ریتمن.

۲- بملین دانی دایکان بو دلخوشکردنی مندالهکاتیلن، گهر بنوون دیاری و پاداشتیان پێشکمش دمکن. نوایی دیننه سهر نمو بملینهی که دایکان به کورپهکاتیلن دهمن.

۳- ترستدنی مندالان گهر نهوون، به درنده و گیتوموری خیالی و نهفستیی، یا بهو نازه لانهی که له ژینگهکیان دا ههمن و مکوو: دینو، جنۆکه، شوه، شومقار، گورگ، کهمتیار، چهقل، ریسو، سمگ، پشله، کهلهشین، مانگا،... هتد (گورگته شموئ).

۴- دهربرینی سهرسامی به مندالهکاتیلن، بهسکردنی خهسلهکاتیلن و خوشموستییان.

۵- پێشبینیکردن و هیواخوازیی داهاتوو بهکی باش و گمش بو مندالمکاتیلن.

۶- دهربرینی ههست و سۆز و خوشموستیی دایکان بو مندالمکاتیلن، ههستی دایکان ههستیکی تایهتی بیوننهیه، ههردهم مندالمکاتیلن لایان شیرین و لههر دلانیتن.

۷- دایکان له میلهی لای لایه و لورین و لاواننمهوه. راز و گلهی و گازنده له پنج و مۆرکردن و له سنووردارکردنی نازانیین دهکن، بهسش له ژباتی تالی پر له نازار و له نههههستی و مهینهتی و کورپهههستی و له ژباتی دوور له هاوسهری و روژگاری سمختی خویان دهکن.. نهم نلخوشی و مهینهتییهکیان دهکهه ههوهینی ناوهرۆکی لای لایه و لاواننمهوه بو کورپهکاتیلن.. به لاواننمهوه و گهر مهشین، به ناوازیکی غههگین دهریان دهرن..

همرومکوو (کلپیتسا) دملیت: "بۇ ماویمەکی دریزخایمەن
نافرەتلی رۆژەملات کۆیلە ی نیو خیزان و کزملۆک
بوون"

۸- جار و بار لای لایە دایکلن رەخنامیزن و بە تۆیکلن، تەقە و
توانجی رامیاریین لەخۆگرتوون، یا بۆنی شۆرشگیرنەیان لێدین، یا
سەرکۆنە ی ستم و زۆرداری دەکەن.

ماوە ی قوناغای نیو لانکیش لە دوو هەفتە تە دوو سەل و
نیو، کە بە قوناغای شیرمەژ یا (شیرخۆر) ناو دەبریت، لەم
قوناغەدا مەندالانی شیرخۆر بۆ مەستبوونیان لە پنیوستانی و
پنداویستیە کەتیلن بە تەواوی پەشت بە کەسێکی تر دەبەستن، بە
تایەتیش پەشت بە دایکەتیلن دەبەستن، تە ئەو کەتە ی کە دەتوانن
پەشت بە سەر بەمخۆیی خۆیان ببەستن، لە مێتە ی فێربوون و
کۆنترۆڵکردن و زالیبوونیان بە سەر مەسولە کە کەتیا دەدا، ئەو کەتە
خۆیان خوار نە کەتیلن دەخۆن، فیزی رویشتن و قەسکردن و
یاری دەبن، فیزی کۆمەڵیک وشە و دەستەواژە و رەستەش
دەبن.

هەر لەم قوناغەشدا، کار دانەویان بۆ تەربە ریکەکلن دەیت، کە
لە ئێدەمەکتی دلی دایکەتیاوە نەشانیان بوون، کە دایکەتیلن
دەیان خستە سەر دلیان و هەستیلن بە هێمنی و نارامی دەکردن،
همروها بۆ تەربە ریکەتە و بۆ ناوازانە نەشان دەبن، کە
دایکەتیلن بە لای لایە و لوری و لاوانەمە بۆیتیلن دەچرن.
تۆیژنەر مەکلن لای لایە و گۆرانیمەکلن بۆ مەندالان لەم قوناغەدا،
دەکەن سە ی بۆشە:

بھشی بھکم: لای لایہ و لوری نارا سترکراو بو مندالانی کوریم: لم چشنہ سترانامدا دایکلن هیوا و ناوات و خوشبختی و داهقو و گشی و جوانی و جوامیزی و نازیستی و.. هتد. بو کورپهکتیان دمخوازن. نم لای لایہ و لوریاتمش بھینی رمگزی مندالان له کورانموه بو کچلن و به پنی پینگهی کومه لایستی دهگورین.. لای لایهکلن پھوئیدیلن به خواندنی مندالانموه هجیه.. گورگنه شمیش بھشیکه له لای لایه.. ناومرۆکهکتی نم لای لایه و لوریانه، زیتر به سمد و به گرم و گوری لایلا ییژمکتوه بضن. مندالانی نم قوناغه، هیشتا فیزی زملن نبوونه. له واکاتی و شمکاتی لای لایه تیناگن، به لام چیز و خوشی له ناواز و ترپه و له سمر واکتی هونراومکلن و مردمگرن.

بھشی دووم: نمو لای لایه و لوریاتن که ناومرۆکیکی پیکهناوییلن هجیه (جھفنگین) بو مندالانی تممن سال و نیوی تا دوو سالان.. لم تممندا مندالان تا رادیمک له ناومرۆکی لای لایمکلن تیدهگن.

بھشی سنینم: گورانیمکاتی هلمپراندن که به (نش نش) یش نودمیرین، پھوئیدیلن به هلمپراندن و یاری له گهل کردن و ختووکیدان و پینگرتنی مندالانموه هجیه. کتی که مندالان سمرپن دمکون و دهکونه پینروکه، همروو دستهکتیان دمگرن و بویان دملین: (تقی.. تقی.. یا خوا بمخیر هتی) یان (داره داره).. پی بگره به هاره) لای لایه بی بناغه نییه، گوزارشته له خوشییمکلن و له ناخوشییمکاتی مروف، که له پھوئیدیمکی پتوی ژباتی کومه لایستی خلک و نوخی رۆژگارموه سمر هلمدات.

(تولستوی) دملیت: "گرم بناغهی کاریک تییگیت، بھهکتی سمر بناغمه روونتر دهن و توری سلیکولوزیای مروف تیدهگیت..

نصتہمہ مروف لہ لای لایہ نیرینمکان چیز و مربگریٹ، یلن کاری
تیبکمن، گمر شارمزای مالہ جووتیاری کوخ نشین نصیت و ژنہ
جووتیاری بمر ناگردان نصینیت، کہ لہ سمریکموہ بہ دم تمشی
رستموہ، لانک بہ پنیمک رادمژتینیت و زریلن بصمر مالہ
نوغرؤکھیدا ہلمدہکات، لہ سمریکی دیکموہ سیسرکنیک گاز لہ
مندالمکھی دہگریٹ. تغیا رووناکی ژیتیشی نو تروسکہ کزجہ کہ
لصمر بزووتی ناکامی رمژوو ہلمدنیت، ہمرچی ہیما و
بزووتیموکتی ناوموہی لای لایجہ لم راستیتاموہ
سمر ہلمدمدن"

میژووی لای لایه

میژووی لای لایه زور کونه، لموانچه بگم ریتموه بو بوونی مرؤف و پیکهینتی خیزان لسمر گوی زمویدا، بو دروستبوونی پعیوهندی نیوان منداآن و دایکاتین، له همر کوئیمکی دنیا دا منداآن هجن، دایکاتین لای لایه و گورانیا بؤ دملین گمر به مزه مزکردنیشین. لای لایه به چندن قوناغی میژووی دا تییمریوه، له همر قوناغیکیشدا به پنی بارونوخی دوروبرمکیان و نمو روزگارانی که تییدا ژیاون، تاییمندی خویان و مرگرتوون، سمرهطدانی ریم و ناواز لای مرؤف له داهینتی زمانیش کوئتره.

دور له زیادمرزی، به بملگوه و له چندن سمرچاوهی بیتیشدا، دان بمر راستییدا نراوه، که دایکاتی کوردملن له کوردستلن دا، یکممین کمن که لای لایین داهیناون. کوئترین لای لایش له ههموو جیهاندا، که تا نهمرو دوزرا بیتیموه.. لای لاییمکی کوردییه، که به زماتی (ناقینستای پیروز) نووسراوه، زماتی ناقینستاش زماتی مادی یه، واتای (ناقینستا: بناغه و بنیقستانی بههیز) دملین لسمر پیستی توانزه هزار ملگا نووسراپوه. زمردهشتی پیغمبمر، ناقینستای بو زماته نووسیوه. (میجرسون) یش جمختی لسمر نموه کردوه، که سمرچاوهی زماتی کوردی، زماتی مادی یه.. نلینی زمردهشتیش نلینیکی زور کونه و زوریش لمو میژووانمش کوئتره که له همدی باس و لیکولینموه و سچاومدا ناماژمیل پنداون. بیجگه له کورد، چند

نعمویمکی تریش لسمر نعم ناینه بوون، وهکوو، فارس و هیند.

میژووی نعم لای لایه کوردییممان بو زیتر له (چارده هزار سال) بحر له نعمرو دهگمیتوه.. پروفیسور دکتور (فاروق سمفی زاده بۆرهکی) دمقی نعم لای لایه کوردییه به پیتی نارامی کوردی له ژماره (۵) ی سالی (۲۰۱۱) ی گوڤاری مانگده (ناهیئا) دابلوکردوته. پروفیسور فاروق سمفی زاده نعم لای لایهکی له زمئی دایکه (مینا نیزدمهر بۆرهکی) ی نعمرو وه وری گرتوووه. نعمش دمقی نمو لای لایه کونه کوردییممان، که به زمئی مادی یا (ناقیستا) و تراوه:

روله لای لایه ، کوریم لای لایه
نازانم بۆچی دهگت دمرنایه

نشیمه و وهوو وههیشتم نصتی
نووشتا نصتی به نووشتا نههمایی

هی یعت نشایی وههیشتای نشیم
یعتا ناوووده تی ری یو نعتا

رکوووش نشته چیت همچا یعتا
وئگه هو نشا دمرنا ناممننگ

شیوس نهفته ننگ هواشه ممرنا
هی یعت نشایی وههیشتای نشیم

خستمری میچا ناهورایی نا
 بیم درگو پی یو نهدمت راستاریم
 روله لای لایه ، کورپم لای لایه
 گوئی بگره له من ، دهنگی یمزدايه
 هی یعت نعلایی وه هیشتای نشیم
 دمقی نعم لای لایه بیم، شیویه و مریان گنبراهه بو سمر
 زمئی فارسی:

فرزندم لالا ، دلبندم لالا
 نمی دایم چرا صدایت در نمی آید
 راستی و داد بهترین است
 پاکی خوشبختی است

خوشبختی برای کسی است که راستی
 و داد را برای راستی و داد انجام دهد
 همان گونه که خداوند راستی و دادگری است
 راهبر دنیایی نیز بر پایه راستی و دادگری برگزیده شود
 این دو با کردارها و اندیشه (و هومن) برگزیده می شوند
 تا همه کردارها، از روی نیکی و راستی و خرد انجام داده شوند
 همان گونه که خداوند راستی و دادگری است
 و راستی دادگری در همه جا خود را بنماید
 و نیک کرداری ، با نیروی اهورایی پرورش یابد
 و به یاری ناتوانان و ناداران بشتابد
 فرزندم لالا ، دلبندم لالا

گوش به من بسپار ، صدای خواند است
همان گونه که خداوند ، راستی و دانگری است

و مرگیزانی نم لای لایحه، له فارسیمه بؤ سمر زماتی
کوردی به دیالیکتی کرمتجیی بشوور - سؤرائی، بسم
جوریه.

رؤله لای لایحه ، کورپم لای لایحه
نازانم بؤچی دنگت دمرنایحه

راستی و هق چاکترین دیارییه
ناکاری باش بمختتمو مرییه

خوشبختی بؤ کمینکه راست و داپمرو مرییت
تضیا راستی و داد نهج امد مرییت

همر به شیوازی خوداوئد راست و داپمرو مرییت
رابمری نیلایش راستی و داد هملبژیر مرییت

نم دوانه به کردار و نه دیشمی چاک (وهومن) هملدیزیرین
تا هممو کردار مکل به چاکی و راستی و ناومزوه نهجام بدرین

همر بمر شیوازه ی که خوداوئد خوی راست و داپمرو مریه
راستی و داپمرو مری له هممو شوینی خوی بنوینیت

کرداری چاک به هیزی ناهوورایی پمرو مردنه بیت
به هتای بی توانیلان و نه داره کتومه دیت

رؤله لای لایحه کورپم لای لایحه
گوی له من بگره، دنگی خودایحه

هەر بۆ شىۋازەي كە خوداۋەز راست و دادپەروەرە

كېشى نىم لاي لايىش بە زمىنى ناڧىستا، كېشىكى كۆنى
كوردىي نىم سىمردەمەي كوردىستەن بىۋە، كە بە كېشى
(گىگەست) ناۋىراۋە، كە كېشىكى فۇلكۇرى كوردى كۆن
بىۋە. زۆرەي گۇرانىيە فۇلكۇرىيە كوردىيەكتى كۆنەن
لەسىم نىم كېشە ھۇنرانىۋە: (تەن تەن تەن تەن تەن
تەن).

شاۋىنى باسپىشە نىم لاي لايىچە كوردىيە، ۋەكىۋ سىروۋىك لە
نۆيژە نەسىمۋەكتى (زىمىشتىمەن) و (مېھرىلەن) دا، لە زمىنى
ناڧىستا و لە زىمان گىلىكى زۆر كۆنەۋە بە يادگارى بە جىمانۋە.
مېمىش لە گىلىكى زۆر كۆن گىلى كوردەتە. كە كۆنترىن گىلە
لە ھەمۋە رۆژەھەلاتدا.

لە خوارۋى غىراقىشدا، كۆمىلىك لاي لايە دۆزۋانەۋە، كە
لەسىم تەكە قۇرى سۋىمۋەكىۋ، بە (نۆۋىنى مېخى)
نۆۋىراۋە، مېزۋىلەن دىمىگىتەۋە بۇ سىمردەمەي سۋىمىمەن. لاي
لايەي سۋىمىمەن، لە مەنەل دىپارەتەۋە كە بىۋىت، ھەمۋەكىۋ لە
ھۇنراۋەي (شۈلكى سەتى) ي ھاسىرى شا (شۈلكى) دا ھەتۋە،
كە لە بىنەمالەي سىمىمەي (نور) بىۋە، كە بۇ كۆرە نەمىشەكى داپناۋە.
دايەكتى سۋىمىمەي ۋەكىۋ نەۋەي كەۋا باۋىۋە، داۋايلەن لە
كۆرەمەكتەن ناكەرد، بىلكە بە زۆرى داۋايلەن لە خەۋى
دەھەلاتدار دەكەرد و لىنى دىپارەتەۋە، كە بېچىتە چاۋى
كۆرەمەكتەۋە، بە ھىۋاى نەۋەي بە نارامى و خۇشپەۋە بىۋە.
ھەمۋەكىۋ لەم لاي لايىچە دىمىگىتەۋە، كە مېزۋەكىۋ بۇ (بىنچ
ھەزار) سەل بىر لە نەمىرۋە دىمىگىتەۋە. دايەكتى لاي لايىچە، دىۋا

له خودی خو دهکات و لئی دهارنموه، که بیت و کورپمکه
بخوینیت، دملیت:

نهی خو و مره، و مره نهی خو
و مره دهینی که کورپمکم راکشاه
نهی خو خیرا سمرمان لیده کورپمکم بزبوه
وای لیکه که چاوه لیکنضاومکتی بنووقتینیت
دستت بخمره سمر چاوه کلکراومکتی
دربارهی زمایشی که له دنگ ناوشتیت
بیگره و لئی مهگری که چاوهکتی هملینیت

دایکه سؤمیری که لصری دمروات و لای لایه بو منداله نمخوشمکی
دمکات و بملینی دمداتی که خو دیت و کوشی پر له شیرینی و
له پزیری خومالی و کاهوی تازه دهکات، که له باخچمکه
کراوتموه، له نمخوشیمکم چاکت دهکتموه:

خو کؤشت پر له شیرینی دمکات
منیش پارچه پزیره بچووکمکات بو شیرین دهکم
نم پارچه بچووکته پیوانی گورمش چاک دهکتموه
له لای لایمکی تری سؤمیریدا، دایکین کوره مندالمکه
دهوینیت و دملیت:

ژنیک بو کورپمکم دمخوازم
کورپکی هملکومتووی دهیت
خزمستکاره جوانمکه
تیشکی مندالمکهی دهگریت
له مهکمکاتیموه شیری دمداتیت

شایستی بایسته، بهیچی چمئدین بملگه و توئزینموه و انکولینموه ی
 میژوویی، ساغ بوتموه و جمعت لسمر نموه دهگن، که
 سۆمیریملکان به رمچملک کوردن و له پینشا له ناوچه شلخاویملکانی
 کوردستان ژیاون، دواایی به هزی سمختی کمش و ناوهماوه،
 بمرمو دشتایملکتی خواووی عیراق رمویان کردوون و
 نیشتمجییوون. گهورترین و پینشکمووتوترین شارستاییان بنیات نا.
 بو یکممین جاریش به دهیان داهینتاییان داهینا. گرنگترین
 داهینتاکتاییان (نوسینی میخی) یه، که به سمرقای قوناغیکی
 میژوویی نوئ و به ورمچرختیکی گرنگ و به شۆرشیکی
 داهینان و پینشکموتن دادنریت.

نمو هونمر مظهده كوردانهى لای لایمه و

لانىكولى يان وتووه

پنمان خوشه ناوى نمو هونمر مظهده گورانبيژانه و لایلابيژانه من
لمم پمروتووكدا بنووسين، كه لای لایمه و لورين و لانىكولى يان
به دنگ و به ناوازموه بو مندا لان وتوون و تومارين كردوون.
داواى لیبور دنيش لمو لایلابيژانه و لانىكولى بيژانهش دمكم، كه
لای لایمه و لورين و لانىكولى يان وتوون و ناوهكتكاتيل
بمرچاوى نييمه نكموتوون و ناوهكتاتيل له نيو نم ناوانمدا نين.
ناوى لایلابيژان و لانىكولى بيژان:

(محممد ماملئ، مزهر خالقي، خطليل سديقي، ناسر
رمزازی، حصن زیرک، ممرزیه فمريقي، حممه جمزا عطی،
بيژن کامکار، سمحر لوتفی، حيشمطولا لورنمژاد، فحّاه
وطیدی، سعید گلباری، حممه حوسن کیمیی، رفیق چالاک،
نیاز یوسف، دایکه دولط، گولسیقین ممدار، لوكه زاهیر،
جهلال سعید، تارا جاف، عزیز ماملئ، کامران عوممر،
محممد فمخري، سمحر زيبلي، ممدی عباسی و مينا
دمريس، ليلا فمريقي، پشتیوان نورولی، پمروين شازاده،
نورى باريكچي، شهram نازري، كارين - پيلستگ، سيوان
گاگلي، كيهان كلهوري، فمرزاد فمريدی، غمزل مستفا،
شادی غولامی، سيما بيينا، مهلا حوسن عبداللا زاده،
موحسين لورستائی، شينئ، ممدی جوانرویی، نمير عطی،
ديمن، عطی محممد نمرسلان، كارواني نهی، دمريا دادقار،
رمزانمزمري، ممدوخت ومزيري، كامكار نميري، زانا
عبداللا، پمري زنگنه، يوسف عبدي حوسن، نيلين

نالیا، مسعود جلیلین. گرووی کوردان یارساتی، جه لال
 حصنپور، سمایل ماملی، فرمان نورولی،
 کتایون،... هتد) جگه لموی که به دنگی چندين دایکتی
 دنگخوشی کوردمان، لای لایه و لورین و لاواندموه و تراون.
 به لام ناومکتیان و لای لایه و لورینمکتیان تۆمار نهکراون.

سوودمکئی لای لایه بو مندالان

دایکلن و باوکلن و کسلیکی کم نموه دزمانن، که سوودمکئی لای لایه دایکلن بو مندالاکتیلن، له رووی دموونی و جستیی و گشمکردن و فیرکردن و فیربوونموه، زور زورن و نایینه همژمارکردن و جوغز هینلن به دموریقدا.. چهندین لیکولینموه و تویژینموه و تاقیکردنموه پراکتیکی و میدانی، که له لایمن شارمزایاتی دموونی مندالان و له لایمن پزیشکئی پسپوری دموونی و نمخوشیمکئی مندالان نطجام دراو، همر هممویلن جمختیلن لسمر بلیمخ و سوودمکئی لای لایه دایکلن بو مندالان کردوون.. تانمو رادیمه که لای لایه دایکلن به هیورکردنموهیمکی نفهسووناوی و بیویننه دزمانن.. به کورتی و به چبری لسم خالانمی خوارموه،ا، گرنگترین سوودهکئی لای لایه دایکلن بو مندالان، ریزبند دهکین، بمر هیولیه دایکلن و باوکلن نه مپروزی کوردملن و داینگاکائی کوردستن سوویدین لیومربگرن:

۱- لای لایه دایکلن، به قوتبخانمی بهکهمی جیهانی مندالان دادهریت، بو گوینگرتن له جوانترین وشه و له ناسکترین میلودی و له شیرینترین دهنگ.. همر له کۆرپیموه گوینمکئی مندالان به وشه و به قسهی خوش رانین.. گریان و نوزه نوزیلن دهگۆریت، به زمردمخه و پینکشین و لکی دایکلن و کسائی دمووربمریلن خوشدهکین، به نارامی و هینمی و بینرس دموون. نهمش هینتهدی نامتجیکی سمرمکی لای لایه دایکلنه.

۲- لە تۆیژنی مویەکی پراکتیکیدا، کە لە لایەن پەیمانگای پزیشکی ئەمریکاوە نێجام دراوە، لای لایەکی دایکان، پەروەندەییەکی توندتۆل لە نێوان دایکان و منداڵاندا دروست دەکات. واش دەکات کە منداڵان بێروا و متمانەییکی زۆریان بە خۆیان هەیە. ۳- لە لای لایەدا، سۆزداری و خوشمویستی دایکان، تەیکەل بە ناخی ویزدانین دەن، کە بەهەای مەرفاڵەتییان لێ بمرجستە دەیت. دایکان بە چەند کۆپە لای لایەکی کێش و سەروادار، گوزارشت لە خواست و لە هیوادارییەکیان بۆ کۆرپەکانیان دەکەن، کە بە نارمی بنوون و تەندروست بن، تەمەن درێژین، داھتووێکی بالا و گەشیل بێن.

۴- لای لایەکی دایکان، بە خوشترین گۆراننەکی منداڵان دادەنرێت، کە دایکان بە شێوازیکی بلیمتانە و بە زمانیکی شیرین و ناسان دایان دەنێژن، گەرچی لە سەرفادا منداڵانی ساوا لە واتای وشەکان و لە مەجستی لای لایەکان تێ ناگەن، بەلام چێز و خوشی لە رەسمی دەنگ و لە ناوازیکی لای لایەکان و مەردەگەرن.. خەیاڵ و هوش و سەرنجیان رادەکێش، هۆگر و نەشتانێان دەن.. وشەکانیش لە بیریدا کۆدەمەنە.

۵- دایکان لە لای لایەدا، بە زمانیکی شیرینی هەنگوینی، هەستی ناسک و سۆزی قوول و خوشمویستی بێپەلێتی خۆیان بۆ جەگەرگۆشەکانیان دەردەبەرن. کۆرپەکانیش هەستی بێوە دەکەن، کە جێی بۆمخەدانی دایکانیان و نازیان هەلەدەگەرن و خوشیل دەوێن.. نەم هەستی و تێگەشتەیی منداڵانیش لە وشەکانی دایکانیان، لە گوزارشتی دەموچاو و لە رووگەشی و چاوگەشی و زەردەمخەیی سەر لێوەکانیان و لە بزواندنی دەستی و بێنەکانیان و

له جوولهی جستین و له روانه کاتین، له چهلم یدانین و له جوړه کتی گروگالمه کانیادا دمرده کون.

۶- لای لایه، به هوی موزیکی ناوکی و هارمونی تیپتی خویموه، له روتی پمرومده و فیزبوند، کاریگریه کی دیاری و بهیزی هیه.. بشداریش له دروستکردنی کسایتی دروست و هاوسگی مندانان دمکات.

۷- لای لایه دایکل، له روشنیری سمر زاره کی کوریدا زور بلاوه، لای لایه بلیمخیکی گورهی روشنیری و ندهی و کومه لایستی و میژووی هیه، به هیلمکی گرنگی دموونی و روشنی و رفتاریشی هیه.

۸- لای لایه دایکل، مندانان زیرمک و هیمن دمکات.. دهنه هوی فراوانی بوون و گشمکردنی میښکی مندانان.. هاوکاریکی بلایشه بو زاخاودانی میښک و خپل و زهینی مندانان.

۹- له لیکولینو هیمه کدا که له لایمن زانکوی (میامی) یموه نضام دراوه، همولی نوویلن دا، که بلیمخی نعم رافتاره پمرومده هیه باوه و رولی کارتیکردنی لسمر مندانان بزائن.. هوی نهوش بزائن که بو همموو دایکل هر له خویموه له قوناغی شیرداندا، لای لایه بو منداله کورپه کتیلن ده کم؟ خلووی پروفیسور (شانو دولیتوال) چاودیری نهوی کرد، که بروردنیک له نیوان کارنموه لای لایه دایکل لسمر مندانانی کورپه لمگل کاری چیروک خوننموه له پمروو کینکی وینمدار، یا یاریکردن به بوو کله له گل مندانانی ساوادا، چ کار دانویمکی جیاوازیلن هیه. له پال نممشدا، تووژینمر

پروفیسور شلفو بمر اور دی کار دانموہی لایہ لایم کرنی دایکلن بو مندالمکاتیلن و لای لایم کرنن بو همملن مندانان له لایمن کمسنیکی نامووه، یا گوینکرتنی مندانانی ساوا، له همملن لای لایمہی تو مارکراو لسمر کاسنیت یا سیدی. کاریتکردی نمم تاقیکرننومیش لسمر (۷۰) مندانانی کورپه نضجام درا.. ریژہی ہمرہ زوری مندانانی نمم تاقیکرننومہ، تضیا چیزیلن له دنگمکتی دایکتی خویان و مردمگرتن، کار دانموہکتیشیلن بو دنگمکتی دایکتیلن بوون. ہمر بعضی نضجاممکتی نمم لیکولینموہکہ کہ له گوٹاری (نارتس نین سیکوسیر نیی) دا بلاوکر اوتموہ، کہ لای لایمہی دایکلن بو کورپمکتیلن یارممتی چار سمر کرنی خممؤکی دایکلن له دوی مندال بوونیلن دمدات. نمم خممؤکییشیلن ناگوازریتموہ بو مندالمکاتیلن و کاریشیلن تیناکات. لیکولینموہکہ گمیشته نمو نضجاممش کہ لای لایمہی دایکلن بو مندالہ کورپمکتیلن یارممتی خوشکرنن و شیرین کرنی پھوضیلی تلیبٹی نیوان دایکلن و مندانان دمدات. نضجاممکلن ہاتی دایکلن دمدن کہ لای لایمہ بو مندالہ بچووکمکتیلن بکمن، گرنگیش نییہ کہ دمکمکتی لای لایمکتیلن ہمرچییمک بن.. بہ لای لایمکتیلن ری له خممؤکی مندالمکاتیلن و له خممؤکی خویان له دوی مندال بوونیلن دمگرن.

۱۰- لای لایمہ رنگدانموہی نمو ہمست و سوز و خروش و خوشمویستی و خوشی و ناخوشی و راستیتن کہ له ناخی دایکلن دان.. زور جار دایکلن له لای لایمکتیلن دا، گوزارشت له دؤخی دموونی خویان و له دؤخی خیزانی و کومہ لایمکتیلن دمکمن، گوزارشت له کویر مومری و مینمتی و بمبمختی و له نازارہکتی

خویان دهکمن، که لموکتامدا تپیدا دمژین.. پمرده لسمر گملی لایخی کومه لایطی لاده دمن.. چیروکی سمختی و تالی ژپاتی خویان دهگنر نموه.. یا هیوا و خمون و نمو راز و نیازاندی که له خیالیان دان، هملیان دمپرژژن و نشکرایان دمکن.

۱۱- لاواندنموه به زوری غمگینه، همدی جار دایکن به لاواندنموه گلجی و گازنده له هاوسمره کتیلان یا له خسووه کتیلان یا له روژگاری تار و نالجار دمکن، یا له گمل راژپینی لانکی کورپمکتیلان، به کول گمر مشین دمکن و بو تازه مردوه نازیز و خوشویسته کتیلان ده لاوتنموه. دایکان به لای لایه و لاواندنموه ی بمکول، دلین دادمکویت. نارامی و هیمنیش به بارگرژی و سوئ و کسمر و نازار مکتیلان دمدن.

۱۲- لای لایه یارمعی مندالان دمدات، که نشنای کملچووری نتمومکیلان ببن، له دووتوینی لای لایمکتان، گملی بیر و بهها و جوانیلان لمخوگرتوون، وهکوو ریزگرتن له گموره، پیموندی خیزانی، شیوازی رمفتار کردن لمگمل مندالاندا.

۱۳- لای لایه و لاواندنموه و گورانی و موزیک و سمدای شیرین و هلمبرانن و یاری لمگمل کردن، نمک تغیا مندالان هنیور دمکضوه، بطکو نازه لانیس هنیور دمکضوه و خوشیلان پندبمخشن.. به لام چیژ و خوشیمکی زیتر به مندالانی کورپه دبمخشن، گشه به توانا زانستیه کتیلان دمکن و جوولمکتانی نندامه کتلی لشیان زیتر دهن و ملسوولکمکتیلان زیتر گشمدهمکن و پتموتر دهن، تضروستی گشتیلان باشتر دهیت، زووتر فیزی گروگل و قسمکردن دهن، زووتریش شارمزیی زمانیلان پندبمخشن.

۱۴- همدی له دایمگا تازمکانی ولاتنی نورویا، لوانمش نلمتیا سووین له لای لایه و مرگرتون، به دنگی دایکلن لسمر کسیت و سیدی و میموری لای لایکلن تومارکردون، له ژوورمکتی مندالاندا بویاتی لیدمدن.. نم تاقیکرندموه نموه سملاند که لای لایه به دنگی دایکلن بو مندالاکتیلن کارندمویمکی نمرنیلان هیه.

۱۵- لای لایکلن، پشت به نووباره و ترپه ساکارهکتی نمو و شته دبستن، که خیالی مندانان رادمکیشن. له دوی هر کولیمیک یا چند نیریک واژهی لای لایه نووباره دمکریتموه.. مصصتیش له نووباره کړندموه (لای لایه)، جمخت کړندموه داوای دایکته له مندالاکتیلن که بنون، مندالاکتیشیلن هصت بموه دمکن دایکلنیلن لایتن و جنیلن نه هینشتون و نیشکیلن دمگرن.. نووباره کړندموهش، زیتر مندانان به دنگی دایکلنیلن نشانیان دمکات.

۱۶- همدی له لای لایکلن، شورشگیرانه و رامیارین. هیوا و نامتجی نیشتمتیلن لمخوگرتون. یا به هوی برگری له خاکی کوردستلی نیشتمتی شیرینمن، باوکتیکی زور پنشممرگن و ماوه ماوه له هوسمر و له مندالاکتیلن دادبرین.. یا شهید بوونه، نم دابرانته کارتیکرنی لسمر هاوژینهکتیلن و مندالاکتیلن هیه، له لای لایمکتیلن داوخطموه.. دایکلن بو خطیای خویلن دمکرووزینموه.. له همملن کتیشدا شانازیش بمووه دمکن که هوسمرمکتیلن پنشممرگن و برگری له کوردستن دمکن. ناوتمخوازی نموشن که کورپهکتیشیلن زوو گمورمین و بینه کلیموه و مکوو باوکتیلن ببن به پنشممرگه، گمر له پیناوی پاراستن و برگریکردن

له کوردستان شههیدیشین دایکتیلان سمر بمرزن و شانازییلان
پنومه مکن. گوشکردن و پموردمکردنی مندالانی کوردمن به
کوردستان پمورمیری نمرکیکی پیروزی دایکلان و همموو
کوردیکی دلسوز و کورد و کوردستان پمورمه.

۱۷- همدی له لای لایمکلان رخنه نامیزن دایکلان له لای لایمدا،
تموس و تاته و پلار له داگیرکردنی رگمزیمرستی کوردستان
دهگرن. که به بهدکردن و به کوشتن و له سیداردان و
کیمیباران و نطفالکردن و به رشمکوژی و ژینوسلید،
وه لایمی مافهکتی کوردیلان داو نطموه و دمدنموه.

۱۸- لیکولینومیمکی تازه نموهی ناشکراکرد، که لای لایمی
دایکلان، سمر برای نموهی که مندالان دمکفه خونیکی هین و
خوش، یارمعی مندالمکانشین دهادت که هر نازاریک هستی
پندهکات، له بیری بمرنموه و نمینیت.

۱۹- لای لایمی دایکتی کوردمن، هۆکاریکی گرنگه بو
گواستنموهی زمانی دایک زمانی شیرینی کوردیمان، بو
پاراستنی داب و نمریت و نلسنامی نتمویمیلان.

۲۰- به پنی نمو لیکولینومیمکی که له نمخوشختی (گریت
نورموند ستریت) له بمریتقا، پزیشکهکل بو نمو مندالانی که
تممیلان له سنی سال که مته، لای لایمی و گورانییلان بو دوتن و
نامادهیلان دهکردن بو نموهی به نشترگیری دلیان بو بچین.

نظامی نم تاقیکرنموه لمگط نظامی دوو تاقیکرنموهی
تردا بمروردکران، که بو دوو کومله مندالانی تر ههمان
نشترگیریان بو کردن، کوملهی به که میلان گوییلان لمو
چیرۆکته گرت که پزیشکهکلان بویان دمخوینسنموه، به لام

کۆمەڵەى دوو دەمیان، کە زۆر بەى کەمەکان بە تەغیا جێیلن دەهێشتن.

لە نەجامى نەم سى تاقىکردنەمۆیهى لىسەر نەم سى کۆمەڵە مندالانە کران، گەشتن بەم نەجامەى، کە مندالانى نەم کۆمەڵەمۆیهى گوێیان لە لای لایەى و لە گۆرانى گرت، لەوانەى تر کەمتر نازاریان هەبوو، لیدانى دلێشیان زیتر ریکتر بوون.

نەم نەجامە، بوون بە پالەمەر بۆ نەم زانیانەى کە سەرپرشتى نەم لیکۆلینەمۆیل دەرکرد، نەمیان بۆ ساغ بۆوه کە چارەسەر بە لای لایە و موزیک کاریگەرە و هیچى تێناچیت دەرکرت و مەکوو هۆکاریکی چارەسەر کردن لە نەمخۆشخانەکان پشیتان پێیەستن.

٢١- پزیشکەکتى مندالان، نەمیان بۆ دەرکوت کە گۆراننیهەکتى دایەکان کە بە لای لایە ناودەبرن، یارمەتیی نەم مندالە نەجەکامەتە (نەمەواانە) دەدەن کە لە پەنش تەواوکردنى (نۆ مەنگ) لە دایەک دەبن، لای لایەکان یارمەتییان دەدەن کە بە خێراى چاک ببنەوه. پزیشکەکان نامۆزگارى دایەکان دەکەن، کە لای لایە بۆ کۆرپەکتیان بکەن. چونکە نەم لای لایە هۆکاریکی یارمەتیدەرن بۆ نەمۆى مندالە نەجەکامەکتیان بە زووى لە کێشە تەندروستییەکتیان چاک ببنەوه. پزیشکەکان جەختیشیان لىسەر نەوه کردەوه کە دەرگەکتى دایەکان یارمەتیی نەم مندالە نەجەکامەتە دەدەن، گەر لە گەل شیرپێدانى مندالەکتیاندا، لای لایەى ناوازدارى تریه ریکى گونجاولیان بۆ بکەن. یا لىسەر کەسێت و سیدی و مێمۆرى، لىسەر دەرگایەکی تەلپەت دا تۆماربکەرن، بۆ چارەسەرکردنى دۆخى نەم مندالە نەجەکامەتە سوودیلان لێوەدەگرن. بەلام گەر وانەیت، مندالانى شیرمخور لە کتێ شیر خوارندە، شیرخوارنەمەکان

به دنگی دایکلیتیموه گری نادمن.. نهمگر بمریکی لای لایمکل
 لهگل ترپه و ناوازمکلین بسازننن، نهم مندالانه به شنیوهمکی
 بشتر گشه دمکن و گهوره دهن، نمو نیش و نازارانش که
 دووچاری بوونه، کهمتر دهنموه.. به پنی لیکولینموهمکی
 تازمش، که به وردی سمرپمرشتی تضروستی نهم منداله
 نهمکامتهیان دهکردن، زووتر نمخوشختهکاتیلن بمجیدههیلن.
 همر بهینی نهم لیکولینموهمه نمو مندالانهی که چک بوونوه، روزی
 (۱۵) خولمک بو ماوهی (۵) روز نهم تاقیکرنموهمان لهگلیندا
 نضجام دان.. تیپینی نموشیان کرد که نهم منداله له دایکبووانه
 (۱۴) روز زوتر له ماوهی نیاریکراو بو ماموهمان، نمخوشخته
 به جیدههیلن، بمراورد بمو منداله نهمکامتهی که دایکاتیلن لای
 لایهمان بو ناکمن، یا لای لایه تومارکراومکاتی به دنگهکاتی
 دایکاتیلن بو لینادرین. نهم لیکولینموهمش نوممان بو
 دسملمینیت که لای لایه دایکلن، چ چارسمرنکی سیره، چ
 دمرمقنکی دهگمغه بو چارسمری نمخوششیه دمروونی و
 جستهمکاتی کوریمکاتیلن.

نمونه‌ی لای لایه له هۆنراو مکانی شاعیرانی کورد

نعمین عالی بێدرخان (۱۸۵۱-۱۹۲۶)

محمد نعمین عالی بێدرخان، باوکی (سورمیا و جه‌لادیت و کامیران بێدرخان)، که به زۆری به (نعمین عالی بێدرخان) ناسراوه. کسلیه‌تیه‌کی ناوداری گه‌لمکه‌مه‌ته، تیکۆشهر و کورد و کوردستان په‌روهریه‌کی سهرسه‌خت و ناسراوه. هه‌موو ژبانه‌ی بو ناستدن و بره‌نه‌ پێشه‌وه‌ی نۆزی کورد و بو هه‌ننه‌مه‌یه‌ی مافه‌ رهاکته‌ی گه‌لی کوردمان ته‌رخان کرد. نعمین عالی بێدرخان، سهرمه‌رای نه‌وه‌ی که سیاسه‌تهداره‌یه‌کی گه‌وره‌ بوو. ده‌سته‌ی هه‌ننه‌مه‌یه‌ی هه‌ننه‌راوه‌ی هه‌بوو، جه‌هد هه‌ننه‌راوه‌یه‌کی بو لاوان و مه‌ندالان به‌ زه‌مانی کوردی هه‌ننه‌مه‌یه‌ی و به‌ پێته‌ی لاتینه‌ی به‌لای کردوونه‌مه‌یه‌. له‌ پێشه‌ به‌ ناوی خاوه‌زارای (زینو) وه، به‌لای کردوونه‌مه‌یه‌، ده‌تاریش به‌ نه‌لای ته‌واوی خه‌یومه‌ به‌لای کردوونه‌مه‌یه‌. له‌وانه‌ش هه‌ننه‌راوه‌ی (ده‌لالیه‌ زاروان) واته‌ (نازی مه‌ندالان) که له‌ ساڵی (۱۹۰۶) دا له‌ شاری (نیه‌سپارته‌) ی یه‌ناته‌ی نووسیه‌یه‌تی، چونکه‌ باوکی له‌سه‌ر چالاکیی کوردایه‌تی و کوردستان په‌روهری، عه‌سه‌مه‌تیه‌یه‌ ره‌گه‌ز په‌رسته‌که‌ن، ده‌وره‌یه‌ن خه‌سته‌یه‌ بو یه‌ننه‌. که له‌ ژماره‌ (۶) ی گوڤاری (کوردستان) دا، له‌ (۲۲- ۴- ۱۹۱۹) دا، به‌لای کردوونه‌مه‌یه‌. هه‌مان هه‌ننه‌راوه‌ی له‌ ژماره‌ (۵) ی گوڤاری (هه‌وار) له‌ (۲۰- ۷- ۱۹۳۲) دا به‌ هه‌مان ناوه‌یه‌ن (ده‌لالیه‌

زاروان) دا بَلَوَكِرْدَوْتَمُو، كه له ديمشَق به كوردی و به عهری
دمردمچوو. سمرنووسمرمكشی (میر جه لادمت بدمرخلن) بوو.

نهمین عالی بدمرخلن، هونراویمه کی تری بو مندا لان
هونیوتموه، همر له گوڤاری هاواردا، به ناوینیشقی (لوریا
بدمرخلن) واتا (لاواندنمویه بدمرخلن) بَلَوَكِرْدَوْتَمُو، كه له
شیوازی لای لایه و لاواندنمویه دایه. دشیت بو (كاممران
بدمرخلن) ی كوره بچووكی هونیبیتموه.

دمقی هونراویمه (لوریا بدمرخلن) و واتای دیرهكان له (بهرگی
یمكم) ی (نمدیمی مندا لانی كورد) نووسینی ماموستا (هممه كمریم
ههورامی) بیومه و مرم گرتوون.

لوریا بدمرخلن

بنقه خوه شیا دل و نوو چاقلن
دادی ژ ته همر روو نه گه هبان
دا زوو ممزن ببی بدمرخلن
بنقه كمزیا من بنقه لول
* * *

هشیار معبه نهونه قنجه
مه هك ژ تمرا بزانه گنجه
بیتخمو معبه بشیا وی رنجه
بنقه كمزیا من بنقه لول
* * *

خوشحالی وه کی كمفوك و بدمرخلن
فدكراندنا ته مملوك ژ حیران
پاكه نصعبا ته نادى قوربان
بنقه كمزیا من بنقه لول

* * *

دەروا فەلمەك لەسەر مەكەینە
بەختی مە رەشە كەزەب بڕینە
مەسكەن ژ مە رەشەو بقیینە
بنقە كەزیا مە بنقە لۆ لۆ

* * *

نە مال و نە ساغ و نە راحەت
ئالان كەرنە هەمی ژ مەحەت
دەشوارە گەلمەك بە لاینی غوربەت
بنقە كەزیا مە بنقە لۆ لۆ

* * *

چەرخا فەلمەكی و مەكی نەسەمە
هە نا بە خوە ئی گەلمەك رەحەمە
رۆژا خوشیئ دێت كەمەرمە
بنقە كەزیا مە بنقە لۆ لۆ

* * *

هەو قەلسی توو مەبێژە نەف چ حالە
بە سەجەر مەجە وەلنی مە نالە
عەمەن كەمە مە خوەدی هەقەلە
بنقە كەزیا مە بنقە لۆ لۆ؟

دەلیت:

- بەدەرخان كەزەهێ جەرگەم بنوو.. رۆژێ دەلیت گەمۆرە بێیت.
- لانیك بۆ تۆ جینگەهێ نارامە و بە ناگا مەهێ با نەزانی چ
بەسە.

- وەكوو كۆتەر و بەدەرخان وەها بە.. مەزانیە مەسەلە چێهە دەها
سەرگەمردان دەلیت.

- فطلمک قینى له نیمچه، نموه نییه، بمختی نزمه‌ی رهشکردوه و برینداری کردوین و ری و شوینی نیمه نابینیت.

- تووشی میحنت و به‌لای غمیری کردین.. ههموو شتیگمان به‌لایان برا و خوشی و حمواندنموه‌مان نه‌ما.. بنوو کزه‌ی جمرگم بنوو .

- چمرخی چه‌گمرد و مک بای شه‌ماله و جزانه خوا به‌جوریکی تر و مری چه‌رخان، نوکات رۆزی خوشی دیت و خوا کهریمه.. بنوو کزه‌ی جمرگم بنوو.

- قملس و بنی سجر مبه و مضاله، مطی نه‌مه چ حاله، خوا چاوی لیماته وله‌گملته. بنوو کزه‌ی جمرگم بنوو..

لای لایه‌ی فلیق بینکس (۱۹۰۵-۱۹۴۸) بو (شینرکو) ی کوری

شاعیری کورد و کوردستان پمرومرمان (فلیق بینکس) ی نمر خواونی سروودی (خوایه و متن ناواکمی) و هونراوه‌ی (نه‌ی و متن) و (بیست و حوت ساله) و چن‌دین هونراوه‌ی نیشتمانی و کومه‌لایتی.. بو (شینرکو بینکس) ی کوریشی نم لای لایه جوان و پر له‌مجه‌ستی هونیوتموه، هیواخوازی نموش بووه که شیرانه بینه‌ ناو کاییموه.. خوزگه‌که‌ی هاتمدی شیرکو بینکس بوو به‌کله شاعیریکی کورد و کوردستان پمرومری ناودار و به‌ره‌م نایاب.. نه‌مش لای لایه‌که‌یتی بو شیرکو:

رۆله لای لایه ، شیرکو لای لایه
شموگار دره‌گه‌ه‌وچ خوت نایه
دنیا کش و مات له ههموو لایه

همرچی نرمخت و دشت و چیايه
 والہ ژیر بالی رشی شوایه
 نه دنگ نه سروہ هیچی لی نایه
 رۆله لای لایه ، شیرکو لای لایه
 یاخوا شیرانه بییته ناو کلیه
 * * *

بنوو به خوشی تا بعیتی
 خموی ژیر پمردی پاکی یمزدانی
 گریاتی چیتہ ، تو چی دزمانی؟
 تو تازه خونچمی باخی ژیتی
 کورپی نازدار و فریشتی جوانی
 رۆله لای لایه ، شیرکو لای لایه
 یاخوا شیرانه بییته ناو کلیه
 * * *

پهولوی سپی ناو باخی گولان
 بنوو بعی ترس تا بمری بعین
 تۆم داوتمه دمس خودای نیگههبان
 نیشک گری تۆن پمیری ناسمن
 هیوای دواروژی بو قومی کوردان
 رۆله لای لایه ، شیرکو لای لایه
 یاخوا شیرانه بییته ناو کلیه
 * * *

زمرمختمکت پر نمشنه و مک می
 گروگالمکت خوشتر له سد نی
 نلواتمخوازم که زوو پی بگی
 به شمرتی که من رفجمرو نهکی

رۆله لای لایه ، شیرکو لای لایه
یاخوا شیرانه بینته ناو کلیه

* * *

رۆله وا من تۆم هینایه بمرهم
به رهنجی زۆر و به شیرى مەمم
به شعونوخونی و ناخوشی و ستم
نەوتده له خوا تەمنا نەمم
و من رزگارکە لە ژیر باری غم
رۆله لای لایه ، شیرکو لای لایه
یاخوا شیرانه بینته ناو کلیه

لای لایه همزار موکریتی (۱۹۲۱-۹۹۱)

لای لایه شاعیر و فەرھەنگساز و وەرگێری گەورەى کوردەمل،
کورد و کوردستان پەرور، ماموستا (همزار موکریتی)ی نەمر
کە بۆ کۆرە بچوو کەمەى ھەنوبییەتە لای لایەکی نەوونەییە، پەر
لە واتای پەرز و لە نامۆزگاری و کوردستان پەرورەى، لای
لایەکی نیشتمانیی مەبەستارە، ھەستى کوردایەتی و سۆزى
کوردستان پەرورەى و نەزایەتی دەرھەڵە ھەش و نەزەشەى
مەندالانی کوردەمل، نەوشێن پەندەلەیت کە رەزى خەبات سەختە و
نەزادەى و رزگار کردنى کوردستانى نیشتمەمل، پەمکەتی و
خەبات و قوربەتدان و خۆراگری دەوێت، نەشێت کورد لە گۆت
و بەندکردن و نەشکەنەمەدان سەل بەکەتەو.. پەنویستە کوردانە و
مەردانە بژین.. بە کوردی بژین و بە کوردی پەمەن. کەم بژین و
کەم بژین.

هضدی له لایلاجهیزان بزان یا نعرانن، هضدیک له دیر مکلانی نم
 لای لایجهی ماموستا ههزار موکریتی یان تیکل به لای لایه
 فولکلوری کوردیمان کردوون. نم لای لایجه به دهگی
 هونرمضدی گورانیهیزی نمرمان (محمد ماملن) به ناوازیکی
 شیرین و به چریکههکی رصنی کوردی توماری کردووه..
 نهمش دهقی هونراو مکیه:

هونراوه: ههزار موکریتی
 ناواز و گورانی: محمد ماملن
 دابشکردنی موزیک: رشید فیزینیزاد
 رۆله رووناکی گلینهی چاوم
 بھدی جمرگ و دل هیزی ههناوم
 ریحتهی بۆن خوش سووره گولمکم
 ناو پرشکینی کولی دلمکم
 چۆلممهی نستۆم « رهگی حهتیم
 ههنگوین و قهتیم، نوقل و نهتیم
 خموی خیرت بێ بنوه درهنگه
 تا کلهجایی بهمان بێ دهنگه
 ههی لایه لایه، رۆله لای لایه
 نهمشو بهزهییت به من دا نایه
 ژیر بهوه رۆلهی ژیر و جوانم
 له داخی لایک دهگری نعرانم
 دملنی بۆ حهسم بۆ دهسته بهستم
 بهو بهند و حهسه من جهته خستهتم
 له نێو کورد نهی دهرازه نییه
 نمو بهند و قوفل و قهرازه چیه

کورم من له تو بیرم زیاتره
 دسرازه و لاناک بتبی چاتره
 هدی لایه لایه ، روله لای لایه
 گونیگره پنت بلنیم لجرچی وایه:
 راسته تو نموهی شیرزی ژیلانی
 نتموهی پاکی گملی کوردانی
 به لام چونکه کورد نورو بن کسه
 بشلان له دنیا کورت و محبسه
 بویه دهتینچم تا خووی پی بگری
 نمک تا من ماوم له بغدادا بمری
 بو چاره رشیت نه ماوه تینم
 همر پنم خوش نییه ممرگت ببینم
 هدی لایه لایه ، روله لای لایه
 همزار تییینی دواروژم لایه
 بۆت بمخت دهکم عومری دریزم
 سمد تالی و سویریت لسمر دهچیزم
 نمامی بالات به فرمیسکی چلو
 شمو و نیوه شمولی دهنیم شمولو
 سمد چاک و پیرت بو دمخولیموه
 له بن سزیمرت بحصاییموه
 همر رسیده بووی ، نتموهی زالم
 دهتبرئی و بمزهیی نلیه بمحالم
 هدی لای لایه ، رولمم لای لایه
 دمک خلک به سمر خوم رنجم به بایه
 پشینو پینی خوشه یمخسیر نمینن؟
 سمر بهستیت پی بلنیم بکمویه شویننی

قلمم دست دمه ، بیه مکتبی
 ومخت و بن ومخت له خویندن نجی
 نمو کتهی لمگل کاکت نوو به نوو
 بکن هاواری همقی له دسچوو
 دس دمه دس یک به را و تمگیر
 بهکتن به قلمم ، یکوو به شمگیر
 هدی لایه لایه ، روله لای لایه
 شیریش جوهری له قلمم دایه
 یک نامه رش کا به داد و هاور
 یک زهوی سوور کاله خوینی بهدکل
 یک له قورنیشی بروا بز کا
 یکی قور به سمر نوژمن دا بکا
 نمو پله قازهی نیستا له کن من
 دمکی بزد لادهی له دست و گمرن
 نمو تمقه لایمت بز دواروژ باشه
 جوچک همولی ده ، بن روحمی واشه
 هدی لایه لایه ، روله لای لایه
 دس له دس توفیق له کن خودایه
 روله نیشتمن چلوی له ریسته
 دایکمه و هیوای دواپوژی پسته
 بویه نضامت وک مینای بن گمرد
 خاوین راده گرم به سدر رنج و دمرد
 چاکم دیموه بز وکن وک کوپ
 توش بیگوزینی لئاو خوین و خور
 پیت بلیم روله سمر سوونی چیه؟
 بز بمردهبازی رینی نازادی یه

همی لایه لایه ، رۆله لای لایه
 نیشتمان بۆ تۆ دهنسته و دوعایه
 رۆله نامووست و مک خزمه ککنت
 نمفرۆشی به پوول دهستم نامانت
 شمرف گموهمره قییمتی نایه
 دهویت روورشی همروو دنایه
 نمو کسه پیاوه بۆ خلک و ناوی
 روحی دانی و به چاک بمینی ناوی
 نطیبسته واتهی زانای سمرزمین
 مردانه مردن نمک حیزانه ژین
 همی لایه لایه ، رۆله لای لایه
 بخوینه نمران چی له دهس نایه

نم لای لایه می که ماموستا همزار موکریتی دایناره،
 هونرمضدی نمرمان (محمد ماملن) له سمرده می شای
 رمگزمهرستی نیرانی گۆربه گۆردا، که به ناواز و گۆرانیموه
 وتی و بلاوی کردموه، گرتیلن و بۆ ماویک له زیندانی دا له
 شاری (ورمی) دا، بۆ ماوهی چهند رۆژیک بضیلن کرد.

لای لایه قتیع (۱۸۹۸-۱۹۶۵)

شاعیری چوساومکلن و رنجدمران، قاتیع که کوردستن
 پمرومریکی دلسۆز بوو، همیشه دژی نووبرمکی بووه، داوای
 بهکگرتن و بهکریزی کوردی دهکرد، داکۆکی له مافهکته ژناتی

کورده کرد.. نهم لای لایه‌ی به زمانی (نامینه) خانی
 خیزانییه نووسیوتی، پره له هصتی کورداییتی و له
 کوردستان پمرومی، له رینمیلی پمرومدهی، بشیکی زوری
 هونراو مگانی قلیع نیشتمین.. نهمش لای لایمکیتی:

هه لایه لایه روله لای لایه
 له کزی کوردان دهنگم نایه
 روله خۆشویست جگمرگوشمکم
 مهره‌می زامی به پمروشمکم
 وک تۆ پمرومدهی نامینی منی
 بیچوه شیرمه‌کی خاوینی منی
 منیش له باوش دایکی ترا بووم
 به شیرری راستی بمخیزو کرابووم
 من راسپاردی باب و بلاییرم
 فرموددی نوان همروا له بییرم
 بابوت بهین کم و هسیتی نوان
 بۆ چ غایه‌ک منیل پی گیلن
 منیل پی گیلن بۆ خزمعی تۆ
 بۆ به خیزکردن، بۆ زحمعی تۆ
 هه لایه لایه روله لای لایه
 شاللا لای لایه گشت کص و ابویه
 روله نهم شیره، شیرری شیرانه
 شیرهی نیعمتی خاکی کوردانه
 روله بێشکه‌کعت داری قمزوانه
 نهمامی مظه‌دی بلخی باباته

بضی دسرازمَت خوری شه کی کال
 دابستهی کونستان ، چراگای سمر یل
 ناوی خواننموت ، کئی "جمیران" ه
 چیشنت برنجی دشتی "مالوان" ه
 همی لایه لایه ، روله لای لایه
 خوزگه تئوی نیفاق همرگیز نجوایه
 شیر ه راستمکم نمخوی به درو!
 سمر سمری نبی نممکی رنجمرو!
 همرگیز نامووست به پاره نمدی!
 ناول کوردی خوت نلواره نهکی!
 روله بویه تو بمخنیو نمکم
 رنجی داملویت له گه لا نمدم
 توش خزمه کاربی بو گل و هوزت
 قمت قوسوور نهکی بو بمرزی کوزت
 همی لایه لایه ، روله لای لایه
 میللعتی بی خنیو ، روو له به لایه
 روله خلیمن بی به ناو و خاکت
 دمک نمجمل بگری دامین و چاکت
 تو بمخنیو ناکم بو خم و خورن
 یا و مک هندی کم بو چاوشور کرن
 کوپرم! نعتیستوه، مشوورتر له گشت؟
 "سمر بو سمر برین نمک بو سمر زشت"
 روله همر کئی خوینت برژی
 به گوللای دوژمن میشکت بپژی
 رنجم حه لالت شیرم نوشنت بی
 کزی کوردستان فمراموشت بی

همی لایه لایه ، روله لای لایه
کومطی نمران ، وک کاو بلیه

لای لایه مهلا ناواری سمر دشتی (۱۳۱۳ - ۱۳۴۷) کوچی

شهیدی نهمری گلمکمان (نعمد محمد نمین همعوضدی) به
(مهلا ناواری سمر دشتی) ناوبانگی دمر کردوه، له دینی
(شلماش)ی سر به سمر دشت له دایک بووه. مهلا ناواریه
کورد و کوردستان پمروهریکی سمر سخت بوو، تیکوشهریکی
قارمان و چاونترس بوو، له دژی رژیمی شای گوربمگوری
نیزانی داگیرکمری روزه لاتی کوردستان، چهکی کوردایطی و
مردایمیتی هملگرت و داوای له خلکی کوردستان کرد، که
راپهرن و چمک هملبگرن و چیت ستم و ناروایی و سمر کوتی
قبول نکمن. له سالی (۱۳۸۹) ی کوچی دا، به دمتی پیلوکوزه
بیرموشتهکتی شای نیزان گوللجاران کرا، له سمر دشت به
خاک سپیرا.. مهلا ناواریه خاوضی دیوانیکی هونراوهی بلمت
نیستمتی و سیاسی و کومه لایمیه، هونراوهکتیشی لسمر کیشی
خومالی کوردین. وکوو نمونه له هونراوه نیسمانییهکتی،
پنمن خوشه که نم سنی نیره هونراوهی بخینه بمر دیدی
خوینمران، تا بزائن که مهلا ناواریه سمر دشتی چمد کورد و
کوردستان پمروهر بووه:

لیم بهرن خوراک و خموی
کورد و کوردستانم دمو
هیوای بمرزم قحت نتموی
تا قونساخی سمر بمتی

نصیبی خصلتم ناووستی
تا دمرنچم له ژیردوستی

نعم لای لایحه یمکنه له شاکاره هونراوه کاتی مهلا ناواره. هندی
له نیرمکاتی نعم

لای لایحه یتکمل به فولکلوری کوردی بوونه.. دشیش مهلا
ناواره سوودی له لای لایه فولکلوری کوردی
ومرگرتووینت .. نهمش دققی لای لایمکیتی:

رۆله کورپمکم نارامی گیتم
خونجهی گولزاری باغچهی ژیتم
جگمرگوشمکم بمرهمی ژینم
سمروت و مالم ، نلین و دینم
هیز و تـمـوژـم ، بینای چاوانم
هاودنگی بمزمی رۆژ و شومانم
رۆله گیان مەگری مەگره به هاته
بنوو درفنگه بهری به هاته
هدی لایه لایه کورپمهی ساوايه
کۆنـرـبـی نـمـو چـاوهی به تۆ ههڵنایه

* * *

همرچن تۆ دهگری جمرگم کعبه
من بو تۆ چۆنم تۆش بو من وابه
تۆ شاگولی جوان من پلسـمـوانم
نازت دهکیشم ههتا دتـمـوانم
دایک نمو کته دلی دسـرـمـوی
که کورپهی ساوای بی خمم وهرکموئ

یان به بزه‌ی لژیو به خطده‌ی زلری
نالوگوریان کا گریان و زاری
همی لایه لایه کورپمی ساوایه
قمرات له گیتیم تاقتی دایه

* * *

هتا نیستا که مندالی وردی
خلف و نه‌مامی بیستتی کوردی
شلکی نلسکی نعت داوه بای بل
دمرت نمکریوه برزو و خعت و خل
بی زمان بی بیر بیهوش و تاقت
خه‌مبارم دمکی به گریه و زاقعت
به‌لام به هیوای دواروژم سادی
نمکی روله رنجم به بادی
همی لایه لایه کورپمی ساوایه
دایعت مئدووه بوچ خموت نلیه

* * *

هیوام زور پینه و مک بلب و کاکت
بیه پشمرگی نتموه و خاکت
بمخیت نمکم به گیلن و به دل
نمکی بترسی و له هیچ بکمی سل
زانا و خوندموار چاو و دل تیزی
روژی تنگیم پلنگ و شیزی
لاویکی گورج و خاومن هوش و بیر
نترسی له بحد له کوت و زنجیر
همی لایه لایه روله لای لایه
کورپمکم دواروژم لاوی نازایه

لای لایمی مینه جاف (۱۹۱۱ - ۱۹۶۵)

شاعیری ناوداری کوردمن، همه‌مهمین کمریم به‌گی فتح به‌گی
همه پشای جاف، که به نازناوی نهدبی (مینه جاف) ناسراوه، له
سالی (۱۹۱۱) له قه‌لای شیروانه له که‌لار له دایکبووه، خویننی له
حوجره‌ی مزگوت خویننووه. مینه جاف شاعیریکی زیرک و
بایممت بوو. کوردستان پمروهریکی سمرسخت بوو، دلیر و
بویر بوو. نعم راستیانه‌ش له هونراوه نیشتمایه‌کانیدا
رنگین داوخته‌وه.. بێجگه له هونراوه‌ی نیشتمای، مینه
جاف کومملیکی زوری‌ش هونراوه‌ی خوشمویستی و
کومه‌لایعی و نلینی و همرنگه‌ی هیه. چن‌لای لایمکی‌شی بو
مندالان داناون.

مینه جاف عمری و فارسی و تورکی‌شی دزمانی.. مینه جاف له سالی
(۱۹۶۵) له به‌غدا کوچی دوا‌یی کرد. له گورستانی (سید خلیل) له
نزیك که‌لار به خاکیان سپارنووه.

مینه جاف له سالی (۱۹۴۷) دا، نعم لایه لایه‌ی به‌ناوی
هاوسره‌کیموه (مطیحه) خان، بو (سمرتیپ)‌ی کوری
نووسیوه، که پره له همت و سوزی نیشتمای:

همی لایه لایه سمرتیپ لایه لایه

خوا فرست بدت بگهین به غایه

همی لایه لایه رولمی شیرینم

تازه نهمامی گولزاری ژینم

ھەي لاڭە لاڭە سەرتىپ بىنلەيم
 تاج و تەختى گىج، كوكجەي شايىم
 غونچەي نەورەم مەيەي خەيلىم
 نوورى بىنلەي، رووى سەرتىم
 سەرتىپ تۇنەشمۇ بۆچى ناخەي
 چىت لىقەمماۋە تۇخا نەسرەي
 مەن بە لاى لايتىن نەتلاۋىنمەۋە
 بۇ بەردى بىكەم نەتلاۋىنمەۋە
 رۇلە بۇ نەتەيت، بۇ خەت نەيە
 بۇ بى دەنگ نەيت بە لاڭە لاڭە
 نەيزى دەرنەكى تازە لە نەتە
 بۇيە بىم شەۋە تەپاۋە تەتە
 نەيشى تەكچەۋى خەكى كوردەستان
 نەتەيت لىنى داۋى نەشمۇ تە بىلەن
 بىرەيەۋە خەت نەرامەت قەتە
 دەنگى گەرتەت لە سەمماۋەتە
 ھەي لاڭە لاڭە بىنلەي بىدەم
 سەرتىپ غەزىم نەي بەرگوزىدەم
 گەي بەرگە لە مەن كۆرەي نەخشەنەم
 مەيە و سەرمەيەي توكەنى زىنەم
 كۆرەم تۇ بىزىت تە ئاخەر زەمەن
 ھەم خەيە و بىيەش بۇون كورد زولەن

پتی سندهاره و بخی قضااره
 بووینته نیرسی کوردی بڼچاره
 توپ و تیاره و زرینلی شصت تیر
 بومبا و دهلجه و برناو و شمشیر
 بو قتل و عامی نیمه کریا بی
 همر کورد بی فتوای قتل دری بی
 کورم قوممکت کوث و زنجیری
 نفی و قتل و علم حقی و نصیری
 وهی وینه کل و ابریالوه بالای
 دووریاگه بمری سمر تا پنجهی پای
 گمر باویر ناکهی تو سیری خوث که
 سیری دسرازه و بخی بیشکمت که
 نموسا نیرزانی زنجیر و حقی
 کورد به شیرخوری بووه به نیرسی
 هدی لایه لایه رولی زلم سمختم
 غه مگین و غمبار قومی بدمختم
 هیوات قوی بی کورم به یزدان
 نصی نایقه له پیره ی قورنل
 له پاش گشت شتی خوشی روو نهاد
 فلن مع ل خوی قمر مووی خونا
 نیسته به لایه لایه بندارت نه کم
 له چاکی و قوموت هوشیارت نه کم

که پښگېشتی نغښتمه خوښندن
 نغښتمه مکتب بڼو تحصیل کردن
 نغښتمه مکتب قومی نغښتمه
 نومک بڼو کورسی و بڼو سمر مېسې
 نمکوو بخوښی تویش و مک پښو مکان
 بڼو کورسی و زیو و بڼو روتبه و نیشان
 به ناوی کورنه و بگهته کورسی
 قومت زېوونکې له قید و حبسی
 بخوښنه کورم نممه غلېمت بڼو
 بمرزی کورستان بمرزی پلېمت بڼو
 هدی لایه لایه سمر تپ لای لایه
 خواشادمت کا بگهته کله

لای لای (حبیه خلن: ۱۹۲۴-۱۹۷۷) کچی کمریم بېگی جاف

نعم لای لایه، له دانلی (حبیه خلن)ه، که بڼو (حصن)ی برا
 بچوکی (دکتور حصن جاف) نووسیویتی، له سالی (۱۹۴۳) دا له
 گوډاری (گهلاوینز) دا، به ناوی (لایه لای) به ناوی خوازوای
 (له کهلاروه - ژنه جافنیک) بلاوکر او موه. به خوښنمویه
 لایه لایمکې بڼو تن دمردمکویت، که حبیه خلن، ژنه کورنیکې
 روشنېر و دلسوز و کورد و کورستان پرمومر بووه. شاعر بووه
 و شاعر مزیلی له دانلی هـونراو مده هـووه.
 به لام پښوېسته ناماژش بموه بدمین، که دمکی نعم هـونراو مده له

ریزبندی هونراوه کاتی مینه جاف له دیوانه کیدا ههیه، بویه
 نووریش نییه که مینه جاف به ناوی حبیه خانی خوشکیموه بو
 حصنی برای هونینیموه به لام تا نیستا هه به ناوی حبیه خاتمویه.
 حبیه خان، ژنیکی سوور و سپی و جوان و و شوخ و شنگ و
 خان و مان بوو، کسایه تییه کی ناسراو بوو. ناوی که وتووته سمر
 زاری چندين گورانینیژی کوردمان و به سمریدا ههیلان داوون.
 لهوانمش: شکور خیات و حوسنین عقی و سه لاج داوده.

حبیه خان .. وهی حبیه خان
 گول مجلسی .. دیومخان
 حبیه خان .. وهی حبیه خان
 گول مجلسی .. ناو دیومخان

دهقی لای لایمکی (حبیه خان)ه بو حصنی برای که نه مرۆ (دکتور
 حصن جاف)ه:

ههی لایه لایه حصن لای لایه
 له خوام گهرمکه بگهیه پایه
 پایه بلند بی بمرزی مقامت
 بو شمرت سمر بستی کورد بی مرامت
 هیوا و خهالت خویری کوردان بی
 روحت فیدای زینی نیشتمن بی
 چاوت له بمرزی و ژینی ولات بی
 فیدای و من له لات خه لات بی
 کورپه کم گوی بگره له دهنگی دایه
 به دلی خونینموره بوته نه کم لایه

پەردەى دلەكمم پەر لە خویناوه
 بۆ زەلیلى كورد جەمگم بەراوه
 ھەى لایە لایە حصەن لای لایە
 كەى لە نەزائین رزگەر بویناوه
 رۆلەم نازانم بۆ خەموت نایە
 نیشى بى كەسى كورد لە دلتاوه
 بۆیە مەن شیرى سپیت پى نەمەم
 بە خوینی جەگەر پەرومەدەت نەمەم
 سەر و مال و گیلان گشتى فیداكەى
 قەومەكەت لە ژێر جەهل رەھاكەى
 كورم پیت نەلیم تۆ كورد زەمانى
 نەمامى نەمورەس باخى كوردانى
 دەمخەلت بوگم كۆرپەى نەمخەلیم
 تازە گول غونجەى گولزارى ژیم
 كە پى گەشتى نەمە تەبەبیرى
 نەم كەزى كوردەت دايم لە بیری
 ھىچ درىغ نەكەى بە روح و بە گیلان
 تا ورنەگەرى تۆلەى كوردستان
 ھەى لایە لایە حصەن لای لایە
 نازانم بۆچى تۆ خەموت نایە
 نەطەبەت تۆش وەك مەن دل پەر برینى
 بۆ كوردى بەدەمخەت جەگەر خوینى
 نیشى كوردستان تۆى لە تۆى دلتە
 بۆیە بەم شەمە تەپاوه تلتە
 حصەن مەن ھیوام وایە بە یمزدان
 زوو بێنە بەرھەم بە عیلم و عیرفان

بېی به نصاب بۆ یمکنیتی کورد
 گمرنی نیفاق بشکینی وردورد
 رۆله بۆ پاره چالو له خوار نعی
 قەت دوژمنی کورد بۆ نه‌غیار نعی
 هەمی لایه‌ لایه‌ حصەن لای لایه
 لەم گیزی غمە کەمی دەرچووینایه

نەمەش لای لایه‌کە تەرە لە هۆنراوەی خاتمه‌ شاعیری
 کوردەمان (حمیه‌ خان) ی کەرم بەگی جاف، کە بۆ
 (سمرکەوت) ی کوری وتوویتی.. نەم هۆنراوەش لێ
 دیوانەکە میڤه‌ جاف دا هەمی.. نەمەش یەکلایی نەبۆتەو» نایه
 هۆنراوەی میڤه‌ جافه‌ کە بۆ خوشکەزاکە ی بە ناوی (حمیه‌ خان) ی
 خوشکیموه‌ نووسیویتی یا هۆنراوەی حمیه‌ خان خۆیتی؟
 دمی لای لایه‌کەمی بۆ سمرکەوت:

هەمی لایه‌ لایه‌ سمرکەوت لای لایه
 رۆله‌ گۆی بگره‌ له‌ ده‌گی دایه
 * * *

نەو دایه‌ی دوو جار گیلان و تەم و خەم
 چالو پیر له‌ فرمیسک، دل خۆیناو و تەم
 * * *

نەرسی رۆله‌ بۆچی پێش‌وه‌کان
 هێچ هەولین نەدا بۆ رینگە ی کوردان
 * * *

کام ری رینی بەرزی قەومی دواکەوتوو

کام ری نمو رینگه‌ی ناویشی گوم بوو

* * *

گویی بگره سمرکوت روله‌ی شیرینم

له خوام گمره‌که مرگت نبینم

* * *

نم جمزنی نوروژ من چووم بو نیران

تووشم بوو پیری له شوینی سیران

* * *

پرسیم لهو پیره نم خاک و نلوه

تیسقا داکموتوو و ملت و داماره

* * *

هله زوان پیری کونه سل

جوابی داماره به زوانی حال

* * *

وتی نم خاکه ماوای کوردان بوو

نوشینگه‌ی تمختی روله‌ی مردان بوو

* * *

جینگای حاکمی پشای کورد بوو

ماوای شیرانی روژی نبرد بوو

* * *

گمرشی گمردون چمرخی بحد ستم

نیشکی دا دزگای شاهانی حطم

* * *

دوژمنی شاد کرد به خاک و ناومان

ناوی گوم کردین زطیل بوو ناومان

* * *

نمماوه خمووم نارام قـاتـه
تممی هخاسمم له سـمـماواتـه

* * *

همی لایه لایه سمرکوت لای لایه
رۆله گویی بگره له دنگی دایه

لای لایچی (هینتریک نوربیرانت - دانیمارکی) بۆ نایلان کوردی
وهرگیرانی له دانیمارکییوه بۆ کوردی (نالان پهری)

نالان کوردی (همروه کوو راپۆرت و ههواله مکل به نایلان کوردی
نولین برد) مندالینکی جوانی شاری (کوبیتی) ی قارممان بوو، له
رۆژناوای کوردستان. نالان تهممزی سی سالان بوو له مگهل باوکی
و دایکی و براکمی به بلمه مینک به دهریای سپیی ناوهر استدا، بهرمو
نهورپا کموته ری. له ناوهر استی دهریا کهدا، شهچولمکتی دهریا
بلمه مکتی نوقم کرد، ههموویان ژیر ناو کموتن. نالانی (۳)
سالان و (ریحانه) دایکی (۲۸) سال و (غالیب) ی برای (۵) سال
خنکلن و گیتین له دهست دا، تغیا عبودلا کوردی باوکی رزگار
کرا.. له رۆژی (۲) ی/ سنیتهمبهر/ ۲۰۱۵) تهرمی نالان کوردی له
رۆخی دهریای نیجه، له قمزای (بۆدروم) سمر به پاریزگای
(موغلان) له تورکیا دۆزرایهوه.

چیرۆکی تراژیدیای نالان کوردی، پهیمانیکی جهرگهر و دل تهرزین
بوو. بوو به مانشتی میدیاکلن و لۆکالییمکلن، ویزدانی جیهانی و
مروفلایتی به ناگاهینلیهوه. کار دانهمیمکی نیودمولطیی لیکموتوه.
نالان بوو به سیمبولی کارستی به ههمزاران له کۆچهران.
باوکی نالان نهیوست خیزانهکی گۆر غهریب بن، له زیور سمنیکی

ماتمینی شایستەدا، لە شاری کوبانیی قارمەل، زیدی شیرینیل، بە خاکی پیروزی کوردستانی سپاردن.

بۆ ریزلێنان و بمرزراگرتنی ناوی نالان کوردی (ریزکخراوی هاوکاری چاوی دمریا) کە بارمگای لە شاری (ریگینسبۆگە) لە نەلمنیا، ناوی نمو کەشتییمکە ی کە لە دمریای سپیی ناوێراستدا کاردەمکات، لە ناوی کەشتی (پروفسۆر نالبریخت نینک) مو، گۆری و ناوی لێنا (کەشتیی فریاگوزاری نالان کوردی) بۆ رزگارکردنی کۆچمەرانی کە مل بە دمریای سپیمو دهنن. لە ریزورسمیکدا، کە لە رۆژی (۱۰/ی/ناوگوست/۲۰۱۹) لە دوورگەی پلیمای مالۆرکای نیسپیی، بە نامادە بوونی (عبدوللا کوردی) و (بیمە کوردی) ی خوشکی (پووری نالان) ناوێ تازەکی کەشتییه نەلمنیاکە بە ناوی (کەشتیی فریاگوزاری نالان کوردی) یموه راگهیضرا.

حکومەتی فنلەندا، بۆ سەرنج راگهیشتنی کۆمەلگای نێودمولتی بە لای مافی مرۆف و دایمەرومێدا، وێنە نالان کوردی لە باووشی نمو پۆلیسمی کە تەرمەمکە لە رۆخی نیجەدا دوزیمو و لە باووشی کرد، خستە سەر دراوی نیشتمانی فنلەندا.

هونەر مەزنی دەرھێنەریش کلک (جوبرانێل نەبوەکمەر رحمان) کە خەلی هەولێر، بە سپونسەری (زانکۆی نۆلیج) فێلمیکی سینەمایی بە ناوی (نالان) موه دەرھێنا، کە لە فێستیڤالەکانی فێلمی نێونەتیمویی بەغدا و کەمبەلا و تیران و ئەمریکا و نیتالیادا نەمیش کرا، لە تیران خەلاتی باشترین فێلمین پێنەمەشی.

هونەر مەزنی پێکەمسازیش کلک (بەختیار هەلەجیمی) پێکەمەریکی بۆ نالان کوردی دروست کرد. لە رۆژی (۲۰۱۶/۲/۲۱) دا، لە

پارکی نازادی له شاری سلیمتی، لسمر رۆخی دمریاچیمکی
بچووکى ناو پارکەمدا، پەردە لسمر نەم پیکمەری نالان لایرا.

له (کەمدا) ش، پەرتووکێک دەربارەى ژێفنامەى نالان کوردی
له نووسینی ختوو (بیمە کوردی) کە پووری نالانە، چلکرا
و بڵاوکرایۆه.

داواش له پەرتوومەرتی خوێندنی کوردی له کمرکووک دیمکەم، کە
باخچیمکی ساواین له شاری کمرکووک دا، بە ناوی (باخچەى
نالان کوردی) یۆه بنین.

نەمش دمی تیکستی نەو لای لایە، له هونراوهى شاعیری
ناودارى دانیمارکی (هینریک نۆربرانت) کە بۆ مەرگی ساواى
جوانەمەگەن (نالان کوردی) نووسیویتی.

لای لایى سمریشکە

هونراوهى: هینریک نۆربرانت

وگێڕانى بۆ کوردی: نالان پەری

منداله بچکولانەکی جەنگ له کەم لاوه دەرۆیت ؟

بەرمو رۆژەهلات یا رۆژناوا ؟

بە رای تۆ له چ شوێنیکى نەم دۆنیلە

هاورنیمک دەرۆیتۆه ؟

منداله بچکولانەکی جەنگ

کامیان بۆ تۆ بڵستەرە ؟

پنخفینکی دراو ؟
کفنیگ له تمختی تلبووت ؟
یا پوشاکیکی رزگار کمر ؟

منداله بچکولانهکی جنگ
له کوئ حمزده کیت بمریت ؟
له ژیر مووشک
یا له سمر دمریاچیمکی کراوه ؟

منداله بچکولانهکی جنگ
بو کوئ بمرویت ؟
خوت هلمبژیره
بهلام واکه جاریکی تر نصیبینموه

لای لایمی هونرممعد مزهمر خالقی

هونرممعدی گمورهی گلمکهمن، نفسانهی گورانی و میلودی
رسمی کورنیمان، ماموستا مزهمری خالقی له سالی (۱۹۳۸) له
شاره جوانهکی روزهلاتی کورستان، (سنة)ی پایتمختی هونرم و
نعدمب و کولتووری رسمی کوردی له دایکبووه تا قوناغی
خویندنی نامادهی له سنة تمواو کردووه. برونامهی (بمکالوریوسی له
فیزیا) و مستمری له (بمریوهرنی پیشسازی) له زانگوی تاران
ومرگرتووه. بو ماویک له بواری پمرومده و خویندندا
ماموستا بووه.. و مکوو بیژمر و گورانییزیش له چنبد رانیویمکدا
کاری کردووه، له بهشی رانیوی (سنة، کرمیشن، تاران). رولی
ههبووه لهم رانیویته.

مەزھەرى خالقى ھەر لە مىندالىيموھ ھۆگرى گۇرانى و موزىك بوو. لە تەمىنى ھىشت سالىيموھ، چۆتە ناو جىھەتى بىرىنى گۇرانىي كوردىيموھ و تانەمىرۇژ دانەبىراوھ.. بە دىگە زولال و نەفسونايىمەكى، بەدىيان گۇرانىي كورىي وتووھ و تۆمارى كىرەون. دىيان ھونەر مەندىش گۇرانىيەكەيان وتوونەموھ. خالقى خاۋىنى رىيازىكى ھونەرى و قوتلىخاتىمەكى گۇرانىي و ناۋازى رەسمى كوردىماتە.

مەزھەر خالقى لە سالى (۱۹۸۳) ھاتۆتە باشوورى كوردستان و ھەر لەم سالىدا، چۆتە لەدىن و بووھ بە پىھەندىمەي كورد لە بىرىتيا.. لە ناۋى پىرۆسى نازادى عىزاق گىرايموھ باشوورى كوردستان و دىرژەي بە خەمە پىرۆزەكەي داوھ.. جى پىجەي لە گىشمەكەن و پىشكەوتى بىزووتتەوي كۆلتوورى كوردى دىارە. مامۇستا خالقى، دامەزىنەر و بىرىوچەرى دەرگەي (نەستىتۆي كۆلتوورى كورد)ە، كە بە شاكارىكى گەورە دەرەزىت بۆ كۆكەرنەموھ و تۆمار كەرن و دىكۆمىنەن كەرن و پاراستنى كۆلتوورى كوردىمەن.. لەم بۆرەدا خەمەكى گەورەي ھونەر و كۆلتوورى كەردوھ و پىگەمەكى بىرىي ھەي.. جىي رىز و پىزانىن و شەزەيە لاي گەلمەكەن.

لەقى سەرمەكىي نەستىتۆي كەلچوورى كورد، لە شارى سەلمەتەيە، لەقىي لە دەرگەش ھەي، نەفەسى لە شارى كەركووك و لە چەند شارىكى كەمەي كوردستان دا ھەي. ھەكوو رىزەلەنەن و پىزانىن بۆ نەموھ خەمە زۆرەي كە مامۇستا مەزھەرى خالقى پىشكەشى ھونەر و كۆلتوورى كوردى كەردوھ.. چەندىن خەلەيان پىي بەخەشەوھ، زانەكۆي سەلمەنى نەمسال (۲۰۱۹) (بىرونامەي دەرگەي رىزەلەنەن - شانەزى

- فمخري) به ماموستا مزه مهر خالقي دا، له پاداشتي نمو ههموو
 خزمتهی که کردوویتی. مهر نممسأل (خه لاتی سالاندی نیبراهیم
 نحممد - له بواری هونمر) درایه مزه مهری خالقی.
 ماموستا مزه مهر خالقی، شکوی گورانی و ناواز و موزیکی
 رصغی کوردی، شایغی ریزلینتیکی زیتر و خه لاتی گورته ره..
 به لأم خوشمویستی گمله کهی بوی گورته رین خه لات و ریزلینقه
 بوی.

هیوای نوپمیری تظدروستی و تهمظدریزی و شادی و
 کامرانیی بو دمخوازین.

هونراوه: فولکلوری کورنی

ناواز: فولکلوری کورنی

ریککردنموه و ریکخستی: موجتبا میرزاده

رولمی خوشمویست بینایی چاوم

هیزی نمژنوم و هیوای ژیتم

هتا دنیتموه مهر چاومریتم

هملورکی منالیت مهر رانمژنم

* * *

لای لای نممامی ژیتم

من ویندهی باخوانم

به دل چاودیریت دهکمم

بخمروه دمرت له گیتم

* * *

همی لای لایمه لایمه لایمه

کورپهی شیرینم لایمه

بنـــوه تاكو سبـــه نـــي
مـــرژده ناواتـــم دـــي نـــي
* * *

نـــه ي بمرخـــو لي شير يـــنم
نـــاواتي هـــم مـــو و ژ يـــنم
شـــموي تـــاريك نام يـــنم
تـــيشكي رـــوژ دـــي تـــه ســـهري
* * *

هـــم ي لايـــه لايـــه لايـــه
گور پـــه ي شـــير يـــنم لايـــه
بنـــوه نـــســـو رـــووناكـــه
دـــيـــاره و مـــك رـــوژ رـــووناكـــه
* * *

لای لای نـــم مـــام ي ژ يـــنم
مـــن و يـــنـــه ي باخموانـــم
بـــه دـــل چـــا و دـــير يـــت دـــه كـــم
بـــخـــه مـــوه دـــمـــرت لـــه گـــيـــنم
* * *

هـــم ي لايـــه لايـــه لايـــه
گور پـــه ي شـــير يـــنم لايـــه
خـــوز گـــه ســـمـــد خـــوز گـــه بـــه خـــوايـــه
دايـــكي تـــو لـــيـــزه بـــوايـــه
* * *

لای لای نـــم مـــام ي ژ يـــنم
مـــن و يـــنـــه ي باخموانـــم
بـــه دـــل چـــا و دـــير يـــت دـــمـــكـــم

بـخـمـوـه دـمـرـت لـه گـیـلـم

* * *

هـمـی لـایـمـه لـایـمـه لـایـمـه

کـۆرـپـهـی زـۆر جـوانـم لـایـمـه

سـمـد خـۆز گـه بـه خـۆز گـیـلـم

دایـکـی تـۆ لـیـرـه بـوایـمـه

* * *

لای، لای، لای، رۆلـه لای، رۆلـه لای

کـصـم لای، گـیـلـم لای، گـۆلـم لای، لای لای

هونرممزدی دنگخوشتی فارسی خاتوو (کملیون) که هۆگری
گۆرانیی کوردییە و که تا نیتسا چنەد گۆرانییەکی کوردیی
تۆمارکردو، یەکیەک لەمو گۆرانییەتی نەم (لای لایە)ی
مامۆستا مەزھەری خالقی یە.

مامۆستا مەزھەم خالقی بە ناوی (لای لایە نیشتمان) که بە
شیوەی مقام و بەستە دەلیت و تۆماری کردووە.. بریتیە لە سۆز
و خۆشەویستی بۆ کوردستانی نیشتمانی پێرۆزمان.. تێکستەکشێ
تێکەڵکێشە لە هۆنراوەی قاتیع و عەبد سراجەدینی:

هۆنراوە : مامۆستا قاتیع و عەبد سراجەدینی

گۆرانی : مەزھەم خالقی

میلودی : حەسەن یوسف زەمانی

نەڕنج و رابەر : مورتەزا حەتە

نۆرکسترای گەمۆری تاران

سالی تۆمارکردنی : ١٩٦٣

نەمى لايىھە لايىھە ، رۇلىھە لاي لايىھە
خۇزگە لاي لايىھە ، گىشت كەس ۋا بوايىھە
رۇلىھە خۇششەمىست ، جىگەرگۈششەمىست
مەرھەممى دىلىھە ، بە پەرۋشەمىست
تۇنلو ۋ نامان بى ، بۇ گىل ۋ ھۆزى
قەت قەور نەمى ، بۇ بىرەزى كۆزى

* * *

لاي لايىھە نەمى رۇلىھە ، مەن ۋىنەمى باخەمىست
بە دىل چاۋدىرەت دەمى ، بە فرەمىستى چاۋدىرەت
تا لە خەزەنە رۇلىھە ، نەمىزى گەلەمىست
لە سەنەمىست باۋاكت ، شەبەنە دىلى غەمەمىست

* * *

ھەلەمىست بى سەنەمى ، ۋەك دارى بى بىر نەمى
بۇ ھەلەمىست ۋ ھەلەمىست ، بىر پەلەمىست ۋ سەمەمىست
لاي لايىھە بۇ نەمى ، تەكۋە بە نەز خەمەمىست
پەخود پەزەرە ۋ خەمەمىست ، رۇلىھە لەمىست
نەمە لاي لايىھە رۇلىھە ، دەمەمىست دايىكى نەمەمىست
لە تەرىكە شەمى رۇلىھە ، نەمەمىست رەمەمىست
پەت نەمەمىست كە ۋەمەمىست ، خەمەمىست ۋ زەمەمىست
لە بۇ گىل ۋ ۋەمەمىست ، تەمەمىست ۋ نەمەمىست

لای لایمی

گورانیبیژی نمری گلمکمان

حصن زیرک (۱۹۲۱-۱۹۷۲)

هونرمضدی گورانیبیژی و موزیکزانی سروشتی گلمکمان، نیمبراتور و نفسانه‌ی گورانیی کوریمان (بولبولی کوردستان) حصن عبداللا که به (حصن زیرک) نوابانگی دمرکرووه. له سالی (۱۹۲۱) له گوندی (همرمیله) سمر به شاری (بۆکن) له روزه‌لاتی کوردستان له‌دایکبووه. به بنی باوکی و به کویرموری و مینتی و به دمربدمری و بنی دمرقانی و بنی لاتعی ژیا و سمری نایموه. له سالی (۱۹۷۲) همر له له بۆکن کوچی دواپی کرد. لسمر (کیتی نالشکینه) به خلک سپیراوه. له نهمرودا گۆرمه‌کی بووه به مزارگهی هونرمضدان و هموادارانی دهنگی حصن زیرک.

حصن زیرک زیتر له (۱۵۰۰) گورانیی وتوو، بشنی زۆریاتی له رادیوکیفی کرمشن و تاران و به‌غدا و توریز تۆمارکردوون. هه‌ندیکیشین تۆمار نه‌کراون. به فارسی و نازمیش گورانیی وتوو. گنجینه‌ی لب‌ن نه‌هتووی گورانی رهسپی کوردیی بۆ به‌جیه‌نیشتووین.. به کوچی دواپی زیرک کوسینکی گموره له گورانی کوردیمان کمو، تا نهمروش شوینی زیرک پر نه‌بوئموه.. حصن زیرک خاوه‌ی چریکیمکی جیاواز و موزیکزانیکی سروشتی بوو، شاعیریکی

میللی خورسک بوو، خاوضی قوتابخانه کی گورانی کورنیه، که
مورکی رسمطیعی کورنیی لمخوگرتووه.

زیرمک زورت کرد خزمعی هونمر
ژینت له پیناو هونمر برده سر
روژگارت سکی بجی خم نجوو
به لام له هونمر هیچت کم نجوو
مزه مری خالقی دملیت: "کورد به هوی حصن زیره کوه
خاوضی پتر له (۱۰۰) میلونیه و دولتمنترین نتمویه له
میلونید"
شمال سایب دملیت: "حصن زیرمک بلیمت بوو، نمو نجوایه
گورانی کوردی لئاودمچوو"
بمداخموه که نیممی کورد، زیندوو نویستی مردوو پهرستین، حصن
زیرمک تا نمرد قدرمان نمانی که چ هونمر مدنکی گموره و چ
خزمعیکی میلونیی کورنیی کردووه.
نهمش بهشیکه له (لای لایه) یهکی حصن زیره کی نهمر:

هیا و نامتجم ، روله جوانمکم
کورپدی شیرینم ، پشتیوانمکم
* * *

جنگای شانزیم ، رهگی حیاتم
هوی ژباتمکم ، تیسنی خباتم
* * *

روله شیرینمکم کوردستان وای چاوی له ریته
نیشتمته و هیوای نواروژی پینه

* * *

رۆله چونكه تۆ پاکی له دهرگی یەزدان
با رزگاری کا خاکی کوردستان

* * *

لای لایه، ده لای لایه

لایه لایه حممه جزا (۱۹۴۹ - ۲۰۱۰)

هونرممندی گۆرانیهیزی ناسراوی گلمکه مان، پینشمهرگی
شۆرشى رزگارخوآزی کوردستان، حممه جزا عطی له سالی
(۱۹۴۹) له شاری سلیمانی له دایکبووه، له تهمنی بیست سالیدا،
بووه به پینشمهرگه و بشنیکى زۆرى ژبانی له پینشمهرگی پیدایدا
بصهربربووه. نوایش به خیزانموه روویان له نهروپا کردوه و له
وآتی دانیمارک مافی پهلبریتیان و مرگرتووه.

هواى راهبرینی بههاری کوردستان (۱۹۹۱) حممه جزا به
یمکجاری گهرايموه بو کوردستان.. خزمهتیکى زۆرى گۆرانی
و سروودی کوردی کردوه.

هونرممذ حممه جزا له (۱- ۱۰- ۲۰۱۰) دا کوچی نوایی کرد.
له گردی سهوان له سلیمانی به خاک سپرا. گهجنیهکی سروود و
گۆرانی کوردی بو بهجنیهشتوین.

حممه جزای نهمر، خاوانی دهنگیکى رسمنى زولال بوو، چندين
سروودی نیشتمانی و گۆرانی کوردی تۆمارکردوون. لهوانش
(هو کاکی پینشمهرگه) و (قندیل)، گۆرانی (مهرو مهرو) و
(لایه لایه) شی بو مندالان وتوون. نه مهش بشنیکه له گۆرانی

(مەرزۇ مەرزۇ بابە مەرزۇ بۇ جىنمان دىلى) بىدابخوۋە بۇ يىمكجارى بە
جىيەنىشتىن:

مەرزۇ مەرزۇ بابە مەرزۇ بۇ جىنمان دىلى
تاكەي ژيان بىرىنسىمىر ھىروا بە وىلى
تاكەي خىمى نىم مىللەتتە بىگرىنە باوش
تاكەي لە سوزى باوگىتى دەمەتكەي بى بىش

- نەرزۇم نەرزۇم زویر مەجن وریلمەكەم
تا سەربىستى بەدەست دىنەم بۇ كوردستەم
تاكو نەخشەي نەم و لاتە نەگۈرىنەم
دلىنەن رۆلمەكەم ناگۈرىنەم
نەمەش دەقى (لايە لایە) كەي حمە جەزايە:

لايە لایە رۆلمەي شىرىنەم لایە
بىنە رۆلە درەنگە لەمەر چى خەوت نایە
بىنە رۆلە درەنگە دىنیا كەپ و بى دەنگە
مەنىش خەموم زەراۋە دىلم خەمبار و تەنگە
لايە لایە رۆلمەي شىرىنەم لایە
ومەرە و مەرە پىنەم بلى لەمەر چى خەوت نایە
رۆلە كە تۇ نەزانی بۇ مەن ھىوای ژىلتى
ناۋاتى نواپۇژى پەر خۇشى و كامەرائى
لايە لایە رۆلمەي شىرىنەم لایە
رۆلە توخوا پىنەم بلى لەمەر چى خەوت نایە
شەوگارى درىژ ھەر نەبەرىنەم
باوكت لە سەفەر نەگۈرىنەم
دىيارىت بۇ دىنەن لە كىارۋانى دوور

پڻت بلڙيم بڙچي نصير ڪراوى
 له نڙيو لانڪدا شڪ ڪراوى
 تا خووى پڻ بگري ، به ڪوٽ و زنجير
 به پهل بستر اوى هيچ نجي زوير
 دصت و پڻت له ڙير ڪوٽدا نظري
 رهمقت نمر وات ، دلت نظري
 نمو بحد و ڪوٽه وڪ شيري برسي
 نالوزت ڪا له هيچ بترسي
 بڙ نيشتمنت به دل بجوشي
 بڙ سندن ماف زير تڪوشي
 همى لاي لايه روله لاي لايه
 پياوى ترسنوڪ حيزي گشت لايه
 روله پندي من بڙ خوت و ڪاڪ
 بڙ پشمر وڙي ڙيني رووناڪ
 نم دنيا ڪموا تو پڻت تينلوه
 رنگاورنگ و ڪوو بووڪي رازوه
 زاهيري وايه نيودهى گهيوه
 به مصل هم وڪ زرڪهي هتيوه
 ساواى وهڪوو تو تجرهمى نيه
 ناگاي لم بزم و گوپندي نيه
 بيرى وڪ بابت تجرهمى زوره
 هزار نمودهى دنيا ڪه بنڪهى زوره
 بڙ نمودهى رجبت بگات به سهمر
 نجي سمر بخو له گل بزمدر
 ناپن هيچ وختي هل بدعت له دس
 هتو نمو هله قمت نمودهى دس

داد بۆ نەم و نەم خووی پیاوی حیزه
 کورم مصطلمس کمر به نغـیزه
 دمخیل نامووست نغفرۆشی به نان
 سمرشۆر بووستی بهرانبهر ژنان
 دمردی سمرشۆری قەت چاری نایه
 له برسلان مردن له چاوی شایه
 دایکت به هیواس کاتی بووی به لاو
 له ریزی پیاو دا کمویست بهرچاو
 له ژیر سایددا بحسـنـیتـوه
 وەک گولی تیزاو بگـشـنـیتـوه
 وەک دایکتی تر بیت به ساحزب ختو
 پسموانی بیت له جنـۆـکه و نینو
 به تیلایی چاو نیگای کرد همرکس
 تیی هملده تا نەویمـری نـمـلـس
 هەمی لایه لایه روله لای لایه
 کور علسای دهنه بۆ بابە و دایه
 روله بیناییم رولەمی شیرینم
 سۆمای دوو چاوم دموای برینم
 ناخرین پەندەم زۆر پایه بهمرزه
 بۆ نیگارینی جیگای نمو مهـغـزه
 تۆ و کاکت برۆن خویندن بخوینن
 مافی گهل و هۆز خۆتلن بستینن
 به خویندن ههـمـوـو دمرد نەبی چاره
 بی سمواد وهکوو کویری بی داره
 نەک وەک زاناکلن رابردووی ولات
 خۆتلن مشغوول کەن به نەدمیات

با تمحقیق لسمر فلسفه و حکمت
 بمرهمیان نییه عمیز بدغیرهت
 به شیمی و فیزیک و سرنج له ماده
 نصیابی سردی نطین ناماده
 به زوان به قلم به رنج و خجیات
 گیانتان بمخت کن له ریگهی ولات
 بو داوار نزا کس گوی ناگری
 حق نمگر حقه به زور نصعدری
 نجمد نامری و ناوی زیندوه
 نموهی له ریگای گه لا تیلچووه
 همی لایه لایه روله لای لایه
 شمرمف گنجینه هم نوایی نییه

لای لایهی هونرمعد حشمتوللا لورنمژاد (حشمت لورنمژاد)
(۱۹۴۷-۱۹۹۵)

هونرمعدی نهمری گمله که مان (حشمت لورنمژاد) به همموو
 نیالیکته کوردییه کان گورانیی وتووه.. دنجیکی رصنی کوردیی
 هیه. نممش (روله لای لای) یه کمیٹی.

هونراوهی : رمحیم معینی کرملستانی

گورانی : حشمت لوری

كۆرپىمى شىرىنم ، بنوۋە درىڭگە
 شىوگارى درىژ و دىيا بى دىڭگە
 بنوۋە بىرھىمى ژىنى رابىر دووم
 تىغىنا ئاوتى عومرى با بىر دووم
 بە تىۋوۋە شادە ژىلىنى تىلىم
 بۇ تىۋىيە گولم بە كۆل نىلىم
 بنوۋە نازىزىم بىخىتت بىدار بى
 ھىر رۇژى ژىنت ھىزار بەھلى بى
 نىتۇى گولۇ بەھلى بى ھىزار كىم
 روىنىلى بىخىتت تىلىم ھىزار كىم
 بنوۋە كۆرپىمى لىلىم ھىزار كىم
 رۇلى لى لى ، كۆرپىمى لى لى لى
 جىرگىلىم لى لى لى
 قىرلىم تىۋى بى قىرلىرى تىۋىم
 تىۋى بىرھىمى جىرگى بە كۆم
 بۇت فرمىلىك نىرژى وىك چىم
 رۇلى لى لى ، بىر خىلىم لى لى لى
 رۇلى لى لى ، جىرگىلىم لى لى لى
 بە تىۋوۋە شادە ژىلىنى تىلىم
 بۇ تىۋىيە گولم بە كۆل نىلىم
 بنوۋە نازىزىم بىخىتت بىدار بى
 ھىر رۇژى ژىنت ھىزار بەھلى بى

لای لایه به دیالیکتیکتی زمانی کوردی

به هوی داگیر کردن و دابشکردنی کوردستان بسم چوار
دمولتی رهگمزه پهرست و درنددها، که تا نهمروش نمک همر
دانیان به کمترین و سادهترین مافه رهاکتی گلهکمان نه
ناون، بملکو تا نیستاش به گلهکومعی و به شیویمکی زور
درندانه و نامردانه، دور له رهوشت و له یساکان و له مافهکتی
مرؤف و له مافهکتی گهلان، به کوشندترین و کولکمترین
چمکی مؤدیرن و قهدهغمکراو، دهستان له رهشکوژی و له
ژیوسلیدکردن و له سمرکوئکردنی گملی کوردمان و له
ویرانکردنی کوردستانی نیشتمانی شیرینمن هملنهگرتوون.

به ههموو ریگا و شیوازیکیش دژاییتی زمانی کوردیمان
دهکمن، هولیان داوه و هولدمدن، که زمانی کوردیمان کال
بکهموه، چونکه زمانی کوردی گرنهترین کولمه و ناسنامهی
نهمویماته. خویندن و نووسینین به کوردی قهدهغمکردوون، به
توبزی و زوردایش و بی خواستی خوین مندالانی کوردمان فیزی
تورکی و فارسی و عمرمی دهکمن، به کولتووریک نشنلین دهکمن
که نامون و به مندالانی کورد همرس ناکریت.

نیازی گلاوی نموان، نموچه که مندالانی کوردمان له گملی
کوردمان هملگهیننموه. دهیمویت زمانی کوردی له بیرى مندالانی
کوردمان بمرنوه. له ممش زیاتریان دهیمویت، دهیمویت سۆز و
پهروش و خوشهویتی و هاوبستهوونین بۆ کورد و کوردستان
کال بکهموه. دهیمویت به نایدیولۆژیای بۆگهی تۆرانی
میشکین بۆگهن بکمن.

به لام همروهه کوو چون له کوردقیران و ژبوساید و له رینگرتن له خجبات و تیکوشان و کولاندانی کورد شکستیان هینا و نهان توانی و نتوانن کلپه‌ی مشخملی کوردایم‌تی بکوژیننموه، نصتمه‌میشه که نیازی گالویان بهیننمدی و بتوانن رینگری له گشمکردنی زمانی کوردیمان بکمن یا کالی بکضموه. کوردی زمانی پخجا ملیون کورده. کونترین و رهسپترین زمانی روزه‌ه‌ل‌اته. نهمه همر قسه‌ی خومان نییه و میژوو سلمات‌دوو‌بیتی. هۆکاریکی تری بهکنه‌گرتتی زمانی کوردیمان، هملکومتی جوگرافیای کوردستنه.

دهره‌ق به زمانی کوردی، خوشمان که‌متر خه‌مین، تا نیستا هاورابین و رینگم‌کو‌تو‌وین لسمر زمانیکی به‌گرت‌تو‌وی نووسین و خویندنموه‌ی کوردی له کوردستان دا. دوو نطفوینی کوردیمان هیه، نطفوینی نارامی کوردی و نطفوینی لاتینی کوردی.

تا نیستا نهمان توانیوه هاورابین و رینگم‌کو‌وین لسمر زمانی ستانداردی کوردی که بیهت به زمانی به‌گرت‌تو‌وی خویندنموه و نووسین له ههموو کوردستان دا، نهم هیوا و ناماتج‌ش خواستی ههموو کوردیکی داسۆز و کورد و کوردستان پمرومه.. ده‌بوا به به‌گرت‌تی زمانی خویندنموه و نووسینی کوردی، له کاره ههره پینشیم‌کانی حکووم‌تی باشووری کوردستان بوا به.. همر نه‌وانیش ده‌وانن به شینو‌ه‌کی فهرمی رای به‌گه‌یض و جیه‌مجینی بکمن. چونکه بوونی زمانی ستانداردی کوردی زی‌تر گملی کوردمان و ویژه و رۆشن‌بیری کوردیمان به‌کده‌خات و زمانم‌ک‌م‌ن زی‌تر گمه ده‌کات.

له نهمرودا بوونی زمانی ستنداردی کوردی، پنیوستیمکی گرنه
 و له ههموو کتیک زیتر پنیوستیمان پنی هیه.. چونکه نبوونی
 زمانیکی بهگرتوو و بهکارهینتی فره دیالیکت و فره بهشه
 دالیکت له خویندنوه و نووسین و له میدیاکن و راگهیندنکن،
 زهنگیکی معترسیداره و زیلنکی زوری به زمانی کوردیمان
 گهاندوه و دمهینیت.

داگیرکمرانی کوردستانیش نم خاله نهرنیهی کوردیان
 قوستوننوه و هاتی فره دیالیکت و زمانی ناوچی کوردیان
 داوه و دهمن بو نوهی زیتر له بهکتری دابیرین.

فره دیالیکت کیشمی کوردی قولتر کردنوه.. هچی تیا بصمر
 نیه گمر به دالیکتی ناوچی قسه بکین، نهممش به هیچ شنیهیک
 زیان به زمانی کوردی ناگهینیت. قسمکردن به فره دیالیکت لای
 زوربهی نهمهکاتی جیهان هیه.. بهلام زور گرنگه که
 ناخافتهکتمان تیکل به زمانی نووسین نمکین.. نهمهی جینی
 داخ و نیگمرانیمانه نهمیه که زمانی ناخاوتتی ناوچی له
 زوربهی دمهمرکتی کوردستان دا، بووه زمانی نووسین..
 بهلام نهمهکاتی تری فره دیالیکت، به یک زمان دهموسن.
 بو نمونه (سویرا) که به سی دیالیکتیکی جیاواز قسمدهکن، بهلام
 بهکیک لهم سی دیالیکتیکین کردوه به زمانی ستنداردی
 نووسینان و هیچ کیشمکیشیل نیه.

به پنیوستی دهمانم لصمر ناستی ههموو کوردستان دا، له لایم
 کوملیک له پسپوران و شارمزایتی زمانی کوردیمان (نهنیتیتوی
 زمانی ستنداردی کوردی) دهمزینن و له لایم حکوومتی
 کوردستانوه، شوین و بودجهی پنیوستیان بو دابین بکین.

کاری بهکهمی: نم نهیسیستیتویش دانستی فمرهنگیکی زمانی بهکگرتووی کوردی بیت.

کاری دووه میشین: دانستی ریزماتی کوردی و دستووری دروستی رینووسی کوردی بیت، به رینووسی کوردی نارامی و رینووسی کوردی لاتینی.. بو نهیشتی کیشمکاتی رینووسی کوردیمان.. خمخورانی هینتعدیی نم نامتجه نطموهیه من زور کممن.

راسته که نممه کاریکی هینده ناسان و بی گرفت نییه، که به شمو و روژنیک بیته دی. به لام له سلیه ی بریاری بویرانه و بهکهمین هنگلوی کرداریدا، نستمم بوونی نییه، گمر بمانویت هموو هیوا و نامتجیک دینه دی، بیگومان هینتعدی نامتجی گورمش همولدانی کرداری گوره و مئدووبوونی زیتر و خورگری و کولنمدانی دهویت.

لای لایه و لوری دایکاتی، کوردمان بشیکی زورین به دیالیکت و بمش و لقه دیالیکته جیلاواز مکتی ناوچی و تراون و نووسراون، به رینووسیکی نایمکگرتووش نووسراون. هملبته نمو نووسره نلسوزانه ی که لای لایه و لوری و گورانیه کاتی دایکاتیان بو مندالان کوکروون و نطموه و بلاوین کردوون و نطموه.. لیمر رمخنه، دستکاری همله رینووسه کاتیان نمکردوون. سمرمرا ی جیلاوازییه کاتی دیالیکتکه کاتی زمانی کوردیمان، لای لایه و لورینی کوردیمان له ناو مروک و مبهستدا یه کن و هممووین تالیتمندی و سیما و موزکی رصناییتی کوردیین پنه دیاره.. نم فره لای لایتمش رخگینی و جوانی و دمولمندییه کی زیترین به لای لایه و به فولکلوری کوردیمان بمخشیوون. لای لایه وهکوو نمدجیکی فولکلوری میلی، نمک همر له

کوردستان دا، بطکو له فولکلوری زوری بهی گهلانی جیهتیشدا،
و شه و رستمی ناوچی و دیالیکتی جیلازین پنه دیاره. به لام
چی نوانن به زمانیکی ستقدارد و به رینووسیکی سچاو دهنوسن.

بعینی دیالیکتهکتی زمئی کوردی (کرمئجی، لوری، گورانی،
زازایی) و بمش و لقه دالیکتهکتی ناوچمکتی کوردستان، به دهلان
لای لایه و لوری کوردیمان هیه. چغد لای لایه و لورییمک
دمخینه بمر دیدی خونمرانی کوردمن.. دستکاری و شه و
رینووسمکتیشمان نمکردون، تنها همله زمقهکتمن راست
کردوننهمه.

حمزیش ناکم نامازه به ناوی نمو دیالیکتیکانه بدم، که لای
لایه و لورینمکتیلن پی و تراون و نووسراون، زمانی کوردی
دایکی هممو دیالیکتیک و بمش و لقه دیالیکتهکتی کوردیه.
به لام ناچارین که ناوی دمقرمکتیلن یا شارمکتیلن بهنین.

نمونه له لای لایه دایکان کورد

پنښتر باسمن کرد، که دایکاتی کوردمان، نمونه دایکاتی دل
پر له سوزداری و دلسوزی و میهرباتی و خوشویستین له
هممو جیهاندا، دولمعتترین دایکاتن له لای لایمدا. هر نهمش
جیاوازی و تایبتمندی پی بمخشیون و کورد بووه به خاونی
سمدان لای لایه خوش، که مژرک و شمقل و رسمخیتی
کوردیین پڼوه دیارن. هر لای لایه کیش چیروکیکی لهخوگرتوون
و باس له نه هامعتییمکن و کورمومرییمکن و نازارمکتی کورد
دمکن. گملی لای لایه شیوه تاته توانجمن هیه که به راشکوی له
داگیرکمرانی رمگزمپرست و ستمکاری کوردستان گیراون. له
لایه کی تریشموه گمر نمو کورمومری و نه هامعتییتمش نه بونایه
رنگه نمو لای لایانهش بوونیل نه بوايه.

لای لایه کوردیی زورمان هیه، چپکیک له لای لایه
دایکاتی کوردمان دمخینه بهرچاوی خوینمرانی کوردمان.. بهو
هیوايه و مکوو بهشیک له نمدجی منداآن و له نمدجی میللی و
له فولکلوری رسمی کوردیمان سوود و چیریلان لیومریگرن:
دایکیکی کورد به دلی پر له خموه «لای لایه بو کورپه که
دمکات که خمو بیاتموه. به غموسی به غذا و به ویس و به
فریشتمکتی دمپیریت که ناگیلن لینی بیت.. نرای گموربوون و
تممدریزی بو دهکات، که هینده به تممن و پیر بیت دهستی
رابکیشن:

لای لایه کورپم لای لایه
روله بخموه بو خومت نایه

* * *

لای لایه بو دهکم له پیردمرویشان
نومنده پیر بیت دسِت بکیشان

* * *

داری بیشهکمت له دار خور مایه
رولم سپردهی غموسی بهغایه

* * *

داری بیشهکمت له دار چناره
رولم سپردهی و میسی نازاره

* * *

لای لایه بو نمکم لایه وه نازی
پمروپوی سمرینت پمروپوی قازی

* * *

لای لایه بو نمکم خمو بتهاموه
فریشتی وه خیران بیت وه لاموه

* * *

داری بیشهکمت داری قمزوانه
بغی دسرازهت خوری کاورانه

* * *

لای لایه بو نمکم خومت لی کموی
دمردو نازارت له کژیوان کموی

* * *

لای لایه بو نمکم وه لانکموه
یلخوا گمورمت کم وه بلوکموه

* * *

لهی لایمت بو نمکم به دلی پر خم
بملکو گورمیت بگمیه بمرهم

* * *

لای لایمت بو نمکم تا بن خیل بیت
بو خوت پرموردهی کوری منال بیت

* * *

لای لایه رولم لای لایه
خوزگه لای لایه عالم و ابوايه

لای لایه دایکیکی تر:

رولم لای لایه کورپم لایه لای
جگر گوشمکم کورپم لایه لای
روله خوت بن خموی نازت بن
سمحرا و سمرزوی پلایه نازت بن

* * *

رولم لای لایه کورپم لایه که
ستنی چاو له چاو نم دونیایه که
رولهی نازیزم جگر گوشمکم
نارامی دلی پر خروشه کم

* * *

بینای چاو و روح و رموانم
دل خوشی دلم نارامی گیتیم
رولم لایه که کورپم بخموه

دونیا بی دهگه تاریکه شموه

* * *

بخموه رۆله رۆین له بهرت بی
بالی فریشته بالکیش سمرت بی
رۆله لای لایه کورپم درهنگه
تاریکه شموه دونیا بی دهگه

* * *

رۆله بۆ ختر نهمه لان له کو
دایه نهوینی ممرگ دیه تی
رۆلم لایه لای کورپم خصوت بی
دمس فریشتمکان له ژیر سمرت بی

لای لایه دایکیکی تر:

نم دایکه له لای لایمکید، گوزارشت له سوز و دلسوزی خوی
دمکات و له دوری کورپمکی و باوکی دهگمڕی. نزاى نموش
بۆ رۆلمکی دهکات، که سمرنیتیموه به جوانهمرگی، خوزگی
نموش دمخوازیت، که قمت رۆلمکی رهجهرۆی نمکات. نممش
نزا و هیوا و خوزگی ههموو دایکان و باوکچه بۆ
جگهرگۆشمکاتیل. نم دایکه غمیه دهریمدر، به ژیربونیموه
کورپمکی ملی بریتی نارام دهیتیموه.

رۆله ————— یرینمکم لای لای
بهرخ ————— مکم لای لای
لای لای ————— یرینت بۆ دمکم

رۆلە ش—یرینمکم لای لای

* * *

غمریبه دمر بدمر کم ، به لانگتوه
له دورت نمریم به باوگتوه
ژیر بوه رۆلای ژیر و جوانم
نارام کمر موهی نلی بریت

* * *

هیوا و ناواتم ، رووحی روانم
جگمر گوشمکم ، بینای جوانم
لای لایه نهم به زماتی کورنی
سمر نغزیتوه به جوانه مرگی

* * *

لای لایست بۆ دهمکم به غمریبه
راتدمژینم له سینیمر داری بی

* * *

لای لایه رۆلای جوانم لای لایه
خۆزگه قهت رنجمرۆت نمر دملایه

لای لایمکی دایکتی کورد - له مههاباد

دایکتی کورد له مههابادی پلیتختی کوماری کوردستان، به نل و
به گیلان لای لایه بۆ کۆریمکی دهکات و نژای نهموش دهکات که
جمرگی نصووتی. نهم دایکه له نوا نیری لای لایمکید، به بی
ترس، پلار و توانج له شای گۆرمگۆری نیرانی (رمزا شای)
داگیرکمری رۆژهلاتی کوردستان دهگرت، که ستم و تاوانیکی
زۆری له نژی گطی کوردملان نجامدا، له نهمرۆشدا نلخوونده

دړنده ره‌گم‌زېر ستم‌کناي کوماري سينداره‌ي نيسلامي، نامردان‌تېر و
 دړندان‌تېر دريژره به سيلسټي ره‌گم‌زېر سټي و پاکت‌لوي نمرادي
 دم‌دن.. ستم و تاوان و ناهم‌قييم‌کي زور له گملي کوردم‌لن
 ده‌کښ. روژ نيبه که به نارموا پټي سينداره نم‌خښه ملي لاويک يا
 ميردم‌ن‌داليکي کورد، يا به گولله کول‌بيريکي هم‌زار و بیدمر‌م‌تاي
 کوردم‌لن نم‌کوژن.. به هم‌زاران کورديشيلن زينداني کردون.

تورکياي زيندانستان و رم‌گم‌زېر سټي داگيرک‌م‌ري باکووري
 کورستانيش نامردان‌تېر و دړندان‌تېر، به گهور‌م‌ترين لشکري
 دړنده و به تاز‌م‌ترين چه‌کي کوشندمو» به بمر‌چاوي جيه‌تم‌وه
 خمریکي رشم‌کوژي و کوم‌ل‌کوژي کورنن.. هر لم‌بر نم‌وه‌ي که
 کوردين. به لام هم‌رگيز نم‌و نياز ه گلاو‌م‌لن نليتم‌دي، که ب‌توان
 چوک به کورد دادن يا ب‌توان له خبات و ټيک‌وشتم‌لن له پيناوي
 نازادي و سمر‌بم‌خويي کورستان، رام‌لن بگرن.

گمر ملت ديشي به پټي زالم
 سمر که سمر رانم قمز لت له مالم
 لاي لايحت بو دم‌کم به رش‌تم‌وه
 نم‌يني روله شو له دش‌تم‌وه
 لاي لايحي خط‌کي بصر زم‌ته
 لاي لايحي دايکت به دل و به گيلانه
 لاي لايحت بو دم‌کم به دل و به گيلن
 خوت لينک‌مونيت تا بمری بهيلن
 لاي لايحت بو دم‌کم خو ب‌تب‌تم‌وه
 فريشته‌ي خيران خجمرت ک‌تم‌وه
 لاي لايحت بو دم‌کم به رووي سوورموه

خوا جمرگم نمنا به تهنووروه
 لای لایعت بو دمکم به دل و به گیلن
 ناگادارت بیت شیخی کسنمزن
 سعت دارم لیدن داری میمووکن
 لانک هلمدمگرم دمچه کمرکووکن
 مالم بوجیه؟ گنجی به کو بی
 گمدایی دمکم چاوم له تو بی
 یا سولتانی مال لمر قعد بمرزه
 کوریمکم نهگری قعت تپ و لمرزه
 لای لایعت بو دمکم به دل و به گیلن
 خوا بیتاریزی له به لای رمزا خلن

یان دوعا له بمدگوین و له دوژمنان دهکت و دطیت:

لای لای رانمکم وه گول قرمزی
 خوا بکه بمدگوین چراین نصووزی
 لای لای دمکم تا خور بنیشن
 خوا بکهی دوژمنانو وه شانگ نهیشن

دایکیکی تر:

لای لای نمامی بمختم
 هاورینی همورازی سمختم
 رینگای چیا زور دووره
 رینگای پر له خوین و سووره
 بخموه کورپهی شیرینی دایه
 * * *

دایکت دهنگی دمرنایه

گريان له گمرووی دايه
ژينی کورد بؤ وايه
لای لای نمامی بمختم
گرمی روزانی سمختم

دایکینکی تر:

خوزگم به مه لان هر شو له شاخه
نمک به دهستی خوم هر ناخ و داخه
به تانمی دوست و بنگته کان خوم
به وینهی فمهاده ویلی کینوان خوم
نازیز به ممرگت گرانه دهره
کاتی بژنوم نموا من مردم
لای لایه بؤ دهکم به عمودالی کو
یا خوا کس نگرئ نمامیتی تو
همی لایه لایه کورپی سی ساوايه
کونیربی نمو چارهی به تو هملنایه
همی لایه لایه کورپی سی ساوايه
دایه مالدوه بؤچ خومت نایه

خوزگهی دایکینکی کورد

له گوڤاری گهلانیزئی ژماره (۸)ی سالی (۱۹۴۳)دا، دایکینکی
کوردمن (کناوی نمنوسراوه) خوزگهی نمونه دمخوازنت که
نرانین وجیوازی له نیوان کچ وکورد نهبویه، دملیت:

همی لای لایه کچم لای لایه

خۆزگه لم جهمله رزگلر بوونیه

هه ی لای لایه کچم لای لایه

دبا کچ وکور وک یهک بوونیه

لای لایه دایکتی کورد - کلهور

ناوچهی کلهور له روزه لاتێ کوردستان دا، زۆر دمو له مژده به
لای لایه رصفی کوردیمان، به دیمان لای لایه کوردیمان
هیه. لم لای لایه، دایکتی کوردی کلهوری کۆرپهکهی
ده لاوتنیموه بۆ نمووه بنووت.. نوایش پی بگریت. نووتر به
خیال وکوو لاونکی همژده سالان له کورمهکی دهروانیت و
کورمهکی ناوی بۆ سهربازی هتووه. له ریگای کرمان
رایخی بۆ رادمخات که پنیدا بروات و بیت. نوایش دیمووت
ژنی بۆ بهینیت. داوا له مالان دمکات که کتیلان کورمهکی دمکن
به زاویان. دیمووت خالیشی کهمهکی به خهلات بداتی.. له لای
لایه نم دایکه، دایک بصر سنووری کات و تهمن دا
بازدمات، به خیال و دلی خوی منداله کورپهکی گموره
دمکات، یهکسر له تیو لانک و نوای پنگرتن.. دیگه پتیه کتی
سهربازی وژن هینلن:

لاوه لاوه کم کور کم بخهفی

همر دهرئی دیری له خوم بکمی

گپارهی زهری سازم له چو

نمرا کورمه کم هه باید و بچو

لاوه لاوه کم لاوه کم نووانه

يهکي شیرينه و شکم زوانه
 لاوه لاومکم نمرایمی تفلای
 شممال بشمی زنجیره‌ی زولفی
 ریگهی کرماشان فرس کم له قالی
 نمرای کوره‌کم تازه نیجباری
 ماشینی هاتیبه و مرگهی سموزه
 کورمکم ها له تیی ره‌یسی هموزه
 ریگهی کرماشان بخم له کونجی
 کورمکم ها نمره سیول نارنجی
 ماشینی هاتیبه پری قرووشه
 کورمکم ها له تیی میخک فرووشه
 هه مالی گیسکی خوم تغیا گوری
 وه نمری نمللا کوره‌کم نطوری
 دارمگهی و مرمل شنه شنیه
 خومزیمه و کورمگم و مختی ژنیه
 لاوه لاومکم بمر باری
 خوم پاخسیور بووم دمزیوران باری
 هه مالی عمله‌گلن مالتان ناوا
 کینتان کوره‌کم کرین وه زوا
 لاوه لاوه‌کم کوره‌کم پا بگری
 له مالی خالو یک یک لابیگری
 خالو وه خه‌لات وه پید بهی دیوتی
 دالکه بن خه‌لات وه باوان نیفتی
 خالوژن نمدای ریشیر لید بکی
 لاوه لاوه‌کم نمرای تی نیوشم
 دسمال گول و نی کلش ناوریشم

له بمرزی بالای له تنگی کموشی
 شمائل مشتوو بالای بی خموشی
 لاه لاهه کم لاهم یارد بوو
 خودای بلن سمر ناگادارد بوو
 یلن دملیت:

کورده کم چیه وه شل بوکلن
 تاشال بلوهی پمری دمورن
 کورده کم چیه وه شار هولیزر
 گولاه باوهی ژن پی بکهی سونیر

لای لایه دایکاتی کورد - له لورستان

ناوچهی لورستانی جوان و قمشنگ مملعندی شورشمهکی ژنه
 سمرکرده و قاره مان و شورشگیری کوردمان (قندهمخیز) ی
 پوزلایین.. که کوشکی بههملووی هیئایه لمرزین.
 لورستان و خوراسان که همدووکیان دوو بهشن له کوردستان،
 مملعندی سمرهلدانی هونمری رهسختی موزیک و گورانی و
 لای لایه کوردیمتن. به سهدان دایکاتی لایلاچیز لم دوو
 دمقهره کوردستان دا، لای لایچیل بو کورپهکتیان چریون.
 بهلام به هوی نظووسینوه و تومار نهکردنیل، بهشیکی زورین
 لهیرچوونخموه.

نهمه لاه لاهه کم دایکاتی کورده، له دمقهری لورستان له
 روژهلای کوردستان:

لاوه لاوهكممم ، لاوم شـیرینه
 کردم وه نـمزر نو مال و مینه
 لاوه لاوهكممم نـمراي تو نویشم
 دگان مرواری ، کاکول نوریشم
 لاوه لاوهكممم ، نیواره وختی
 دنگ کووریم تن له سای درختی
 لاوه لاوهكممم خـیاتی خاوان
 زه مزیمی مه لان ، نالهی وه فراوان
 لاوه لاوهكممم ، لاوهی نـسازاران
 وهدنگ نـمرم و وه پرزه یاران
 گپارمده بـسام ، لمی دار و نه
 وه حوکم خونا ، وه زور بـنه
 لاوه لاوهكممم ، لاوم نه لووری
 خم له گلاره یی کووریم نـتووری

لای لاییمکی تری دایکتی کورد - له لورستان - کلهور

نـم دایکه کوردیمان، به جوانی کورمکی هملهدات و باس له
 نـزایعتی و سوارچاکی دهکات، که توانی پـیش له لشکری رووم
 بـگرنیت و دیلی نـیرانیان لی و مر بـگرنیتوه:

لاوه لاوهگمم نـمراي تو نویشم
 دین مرواری کاکول نوریشم

* * *

کورهم ها وه کول کـرگه دـنـمـوه

نصیر نیران وه روم سضموه

* * *

کورمگم ها وه کول چوارپل بازموه

تریگهی تمولی تی له شیرازموه

* * *

کورمگم هتموه له بازارگانی

مال و مین بیم گشت وه مزینانی

* * *

لاوه لاومگم بود باری

خوم بوم وه پاره و کورمگم ژن باری

لای لایمکی تری دایکاتی کورد - له کلهور

نمرئ وهفیدای بالآت بام نازیزم روژی چوار جاره

نمرئ سوبح و نیممرو نازیزم عصر و نیواره

لای لای لای کیزولهی چاو کمزالهم

* * *

نمرئ وهفیدای مالهکی نازیزم پای پمروات بلم

نمرئ وهفیدای دوو دیدهی شووبی خودا بلم

لای لای لای کیزولهی چاو کمزالهم

* * *

نمرئ نه مشمو چمن شموه نازیزم دوور له یارانم

نمرئ ومک باخچهی بن ناو نازیزم تشنهی وارانم

لای لای لای کیزولهی چاو کمزالهم

لای لایچی دایکلنی کورد - له هورامان

هورامان ناوچهکی شلخاوی جوان و دلگیره.. جیی سمرهملدانی
نلینی زهردهشتی و فۆلکلۆر و داب و نمریتی رهنی
کوردواریه.. جیی جلۆبهرگی نهموایهتیمه.. به ناوبهتگه به
کلّاش چنن وبه گونیزی ناسک و به بنیشتی کوردی.. هورامان
مطلبندی گۆراننیه سیلچهمته و هۆره و بالهۆره و لای لایه
کوردیه، تا نهمروش پارنیزگارییل له له داب و نمریت و له
جلۆبهرگی نهموایهتیمان کردوون. لای لایهکی هورامی:

نوسا کار خاس جه دار مپهمی

بیشکه و بهی تیشو گلینه و چهمی

* * *

سمرین و سمریت پمروژه رهزا

پر بوجه بۆنۆ و گولالهی و کهزا

* * *

دس پنچینمکت مرزه ی خلم بوو

هملقه ی شمش بوش ته لای تهملم بوو

* * *

گلونگ و دسرازمت ههکاری بوو

سمرینشک هوریشم جه مرواری بوو

* * *

پەى تۆ نىنە گەرد مەن كەردەم جەم
ناواتە و سەوايم تۆ بۆسى بى خەم

لاى لايمەكى دايمەكى كورد - لە بادىنان

ناوچەى بادىنان لە باشوورى كوردستان لە شالۆمەكانى (نەفەل)ى
بەنناو، پەرسەى ژىنۆسەيدەرنى كورد و كەولەردەنى كوردستان،
پەش دەست پەكرەنى قەوناغى ھەشتەمى شالۆھەكتى نەفەل لە
(دەقەرى بادىنان) لە لايمەن فرۆكە جەنگەيمەكانى عەزاقەو زەتەر لە
شەست گەندەى نەم دەقەرىمان كەيمەلەران كەرد، بە دەين ھالۆتى
كورد بە ژارى كەيمەلەى شەھەيد بۆن، شالۆى ناوچەى بادىنان،
قەوناغى ھەشتەمەين و ەوا شالۆى نەفەل بۆن، كە ھەزەرىكى
زەھەلەھى سەپەى دەرندەى عەزاق و چەندەين فەوجى جەشى
نەپەكى كورد، چەندەين فرۆكەى جەنگەى لەم شالۆھەدا ھەزەرىمان
كەردە سەر نەم ناوچە (زەخو، بەتوفە، نامەيدى، شەخان، نەكرە،
نەروش، زەوتە، نەيمەكى، زەو، نەزەلوك، كەتى مەسى) شالۆى
ھەشتەم لە (۲۵ى/ ناوگەست/ تا / ۶ى سەپتەمبەر/ ۱۹۸۸)ى
خەند، بە ھەزارەن كوردەى بێتاوان شەھەيد كەران و (۱۳۳۶۱)
ھالۆتى سەلەين گەرت و لە بىلەھەكتەى خوارووى عەزاق
زەندەمەچالەين كەردن، تا نەمەروش گەورەن، ھەر لەم
شالۆھەدا (۳۰۰) خەشك و بەرەى نەزەيدى كوردەمان گەيران و
ژىنۆسەيدە كەران و شەھەيد بۆن، نەوانەيش گەورەن. نەفەل،
تەوانەيكەى بى و نەھە لە جەھەدا، كەرسەت و تەراژەيدەيكەى ھەندە ناخ
ھەزەنە، نەستەمە كە تا كورد لە سەر زەمەين دا بەمەنەيت، نەم تەوانە
قەزەمەنە و نەم نامەردەيدەى شەقەينى عەرجەى لەبەدەكەن.
تەوانەى كەمەلەكوژى (۵۰۰۰) كورد بە ژارى كەيمەلەى لە ھەلەجە

تاوانی کیمیلباران کردنی چطدین ناوچه و گوندی تری بشووری کوردستن، بیجگه لو ژماره شهیدهی هملجبه، به سمدان کوردی تریشمان به بۆردووماتی کیمیایوی شهیدنبون.. تاوانی شهیدکردنی (۱۳۰) کورد له سمردهشت له رۆژههلاتی کوردستن به کیمیلبارانی فروکهکاتی عیراق.. تاوانی شهیدکردنی (۱۶۳) کورد له سالی (۱۹۷۴) له قه‌لانزی به بۆردووماتی فروکهکاتی عیراق.. تاوانی همولی قهرکردنی کورد، که (۱۸۲) هزار کوردین نغفال کرد و زیندهمچالیاتین کردن.. تاوانی زیندهمچالکردنی (۸۰۰۰) هزار کوردی بارزانی.. تاوانی شهیدکردنی (۱۲) هزار لاوی کوردی فیلیمان که خستایته نیو حموزی تیزاب و چهکی میکروبی و و گازی ژمه‌راوین لصر تاقی کرنموه.. تاوانی کوشتن و نغفال کردنی (۵۰۰۰) هزار کوردی تیزیدیمان له لایسن داعشه نیسلامیه درنده و بیزموشتمکل. نملته و به دیمان تاوانی تر.. نملته و به هزاران برینداری کورد.. نملتن کردموه و نامردیمکاتی شوئینی عمرجی، نملتن کولتووری بۆگنی رخصی نومکاتی خلیفمکل. که پنیوسته نمو» له دواي نومملن نم تاوانته بۆ یه‌کتری بگنیرینمو» رۆژانش تف و نعفرته له تاوانباران بکین.

بادینان دمفریکی گرنگی کوردسته، زۆر دمولمفده به سترانی فۆلکلوری رخصی کوردیمان، دمولمفده به لای لایه و لوری دایکاتی کوردمان به دیالیکتی کرمانجی. نمه نموونیمکه له لای لایه دایکینی کوردمان، که گوزارشت له نازارمکاتی ناخی دلی ده‌کات، که نامردانی رژیمی رگم‌پرسست و درنده‌ی به‌عسی عمرجی به نامردی هاوسمه‌که‌ی و براکیمان شهید کردن. نم

دایکه کوږه لاومکې به هیوا و به گول و بولبول و به دمرمتی
 برینی دلی برینداری دمرانیت. به شهیدبونی هاوسرهکې و به
 همزاران شهید و به همزاران بنی سروشونیکراوی رولمکتی
 گملی کوردمان، داخ و کسمرنکی زور چوټه دلی نم دایکه و
 هممو دایکتی دل برینداری کوردستان.

نم دایکه به لای لایه و به لاواننوه، کسمری ناخی دمردجری و
 داواش له کوږه لاومکې دهکات که نهگری، گمورینیت و
 برگری بکات و تولدی بلوکی شهیددی بکتموه و زام و
 برینهکتی دلی ساریزبکات.

دمقی نم لای لایمې دایکتیکی دمقري بادینان له پمرووکی
 (لایلاه دایکتی کورد: کورننوهی هاشم سلیمی و عوسمان
 محمد همورامی) پموه و مرم گرتووه:

رازی رازی گولول
 گولا دلی تزی کول
 نهگری، نهکې غوله غول
 چ ننیری چاقی زل
 دلی دای دکی کول
 نیسترا گمش دکی شل
 له ناف گلمک چیا و چل
 باری نیلی ل سمر مل
 نمز گریامه، تو نهگری
 موزنبه بو برگری
 تولا باقتی فمگری

* * *

لاوی من لای لای

دھوسا باقسا تھمایی
 نم سوتئدن تھمایی
 کرن ناگردا دایی
 بؤمه شینه همر شایی
 خوپانه گشت ناقلی
 ل ناف خوونی و مردایی
 تالانکرن همر لایی
 نمز گریامه تۈ نهگری
 ممزننه بۈ بمرگری
 تۈلا باقسلتی قهگری

* * *

گولا باغچی دلی من
 تۈ دهرملتی کولی من
 قهمتییا سوور گولی من
 پلک که چاقی شلی من
 هلده باری ملی من
 ناخ برینه دلی من
 بن دستایه چلی من
 هدی گول و بلبللی من
 نمز گریامه تۈ نهگری
 ممزننه بۈ بمرگری
 تۈلا باقسلتی قهگری

* * *

سمرگردان و دهرقعدمر
 رووت و برسی، بینمقهر
 لمزیر سونکی و خنجر

ب دل و جمر گن کمر کمر
 هضائی ته فناکه سر
 فیژیا و مک کوره در
 ژیرله من نه کمنی کر
 دلی کول و رووین زمر
 نمر گریلمه تو نهگری
 معزننه بو بمرگری
 تولا باقائی قهگری

* * *

ب پنخاسی، ب سمر قوت
 تمکو تمکو، جوت به جوت
 قان زوردارین پلیموت
 خان و بمری مقلان سوت
 کمزی زمی مه فروت
 گنجی مه کرن گل خوت
 ناخ کمچکرن کمکولوت
 قمرسین ژیر نیری جوت
 نمر گریامه تو نهگری
 معزننه بو بمرگری
 تولا باقائی قهگری

* * *

لاو دلی من زامه
 ته کوشتن خال و مامه
 دایکا ته مویه مامه
 دوژمنی در هیرامه
 تحفی بفری نافایامه

د گمل دیلا زوریامه
 نمز هینفیا لاومه
 کاری چابه دوزامه
 نمز گریامه تۆنمگری
 ممزننبه بۆبمرگری
 تۆلا باقلتی قمگری

* * *

ناخ بوچکرم زرمولا
 ممحیام ژیر چهکمه و سولا
 نمز بوومه و مکی هولا
 چمرمی من بوو و مک زولا
 تۆ ممزننبه بۆ تولا
 همر و مکی به بری چولا
 کوئکه سمری زرمولا
 نمز گریامه تۆنمگری
 ممزننبه بۆبمرگری
 تۆلا باقلتی قمگری

لای لایحهکی دایکتی کورد - له مریوان

دایکتی کورد له مریوان لای لایه بۆ کۆرپمکی دهکات و نزای
 نمونه دهکات که خوا کۆرپمکی لینهسینیت و نمونه له شیوهی
 کۆرپمکی نمو نییه خوا بیداتی. له نیوه دیری ششم و حوتمم
 دا دهمن هینیته پینکطین:

همرکەس هەمى لىم وێنە
 خوا گىيان تۆ لىمى مەنە
 همرکەس نىمى لىم وێنە
 خوا گىيان تۆ پىنى بنوێنە
 قوربانت بىم هەمى شە
 گەردن گولوى شىشە
 خوا بىمکات بە تەووتى
 قەنى بگرم لە لەووتى
 هەتوول هات و هەتوول چوو
 هەتوول گولى عەمبەر بوو

لاى لایمەکی دایکەتی کورد - لە گەرمیان

لاى لایمە رۆلەم لاى لایمە
 خۆزگە لاى لایمە عالمە وایە
 مەن لە شیرى خۆم نازادە دەکەم
 بۆ نەمەوی کورد پەرەم دەکەم
 دەست و قاچە دەبەستم بە دەسرازی بەن
 بەشکەم نەرسى لە کەوت و پێوین
 لاى لایمە لاى لایمە کورم لاى لایمە
 لە کەزە کوردان دەنگە دەرنایە

لورینیکى دایکەتی کورد - لە باکووری کوردستان

زیاتر لە سەد سەله تورکیای رەگەزپەرست و فەست کۆمەل
 کۆزى کورد دەکات، تەنمەروش لە لایەن هەتیومەکی نەتەنۆرکی

رښمگم زېرست نمر د نوگنځوه، ناممردانتر و درندانتر همولی
 سرپنځوې نلسنامه کورد دمدن و دهلمویت زمئی کوردی
 کال بکښوه و ژیرخانی کومه لایمی و روشنپیری و داب و
 نمریتی کوردیمن ریشمگنیش بکن. تختت ددست له مندالی نلو
 لاندک و بیشکمش ناپاریزن.. رښان به چاپمندی و راگهاندنی
 کوردی نمداره که گهشجکن.. تا میژووی نمدب و فولکلوری
 کوردیمن بنووسنځوه و بلاوی بکښوه و به نمرشیف بکرین، به لام
 بشنیکي نمدب و فولکلور و لای لایه و لوری کوردی به زلمکی
 پاریزراون و له نمرجه کوه بو نمرجه کی ترمان گوازاو نځوه.. نمه
 لای لایمکی کرمانجیه به رښووسی نطفوی نی نارامی کوردی:

لوری ، لوری ، لوری ، لوری
 لوری لوری ، بمرخلم لوری
 لاندک لاری لاندکو ، نای لای مالی بمرخام لوری
 ومزی بلاویژمه سمرچاوی ، بمرخی قورسه وهی دسمالی
 لاندک لای لای
 ومزی لاندکا بمرخا خوه ، هلینمه کاولی گوندا
 مالا خالی ، لاندک لاری
 شو پیدنی لاندکا بمرخام ، دایک کتی ، بمرخی لوری
 ممره بخی له مال دمرینا سجر کتی
 لاندک لای لای
 ومزی لاندکا ، خموی یانیمه کاولا نه غدهی
 ده و مزگموتی لاندک لاری
 لو لو ، شیر ددتی سجرام لوری

دکتوره نصرین فخری له پورتووکي (ياري) لهو پينج نيوه نيره ي
 سمر مه دا (نه) ي به نمريني نووسيوه، واته له جني (نه)، (ب)
 ي نمريني داناوله، بعم جوړه:

همرکي کورم بانگ بکا
 خطه له خمر من بکا
 سالي جاري نل بکا
 همرکي کورم بلاويني
 کمرني به هار بتاويني

لای لایمه کی تری ناوچمی سلیمتی، دهقی نم لای لایم لم له
 پورتووکي (لایلایمی دایکتی کورد، کورکنموه: هشتم سلیمی
 و عوسمان محمد همورامی) و مرگرتووه:

لای لایعت بو دهکم به زملي کوردی
 خمت لیکمونت به کاممرانی
 ده لای لایه کورپم لای لایه
 یا خوا مردانه بینه ناو کلیه
 شوگاری دریز هم دمبریتموه
 باوکت له سمفر دگمریتموه
 رولم لای لایه، دیدم لای لایه
 شوگار درخنگه و روزی له دوايه
 یا خوا نهمری، نجی به داخم

گرنمکەى سەيوان نەمکەى بە بلخەم
 لای لایەت بۆ دیمکەم بە زەمەى کوردی
 رۆلەکم بۆی و بمری بە مەردی
 لای لایەت بۆ دیمکەم بە دەم و شەتەو
 یا خوا نەمەینیت شەو بە دەشتەو
 لای لایەت بۆ دیمکەم بە زەمە شیرین
 چاو بکەیتە خەو دەم بە پێکەنین
 لای لایە کۆرپەکم خەو بێتەو
 فرێشتەى سەر بەخێر بێت بە لاتەو
 رۆلەم لای لایە جگەرگۆشەمکەم
 نارامی دەمەى پەر خەوشەمکەم
 رۆلە دارى بێشکەمکە لە دارى گۆلە
 پێکەنینەمکە نـارامی دە
 رۆلە بێشکەمکە لە دار خورمايە
 سەر بێشکەمکەشت چیتى بە غایە
 خوا مورەم بات ، بلخەم بمرین بێت
 کچەم شوو بکات، کورم ژن بێنیت
 لای لایە، رۆلەم لای لایە
 خەوى خێرت بێت کۆرپەمەى دایە

لای لایەمکەى دایکەى کورد - لە هەلەجە

بێگومان مەرگەستى شارى هەلەجەى شەهید، بە کیمیلبارانى
 رژیمی شۆڤینی عەربى کە لە بەعسى فاشستیدا بەرجەستە ببوو، لە
 بەروارى (١٦ی/ نادار/ ١٩٨٨) برینێكى هێندە قوولە، هەرگیز

سارنیز ناییت، زاملیکی هینده به سفت و سوتیه، قمت خاموش
 ناییت، تراژیدیلهکی هینده سامناکه، هر هیز له یادمان ناچیتوه..
 تلوایتکی پراوپر له رقی رمش و له رمگزیمرستی و له ناممردیه.
 که پینج هزار کورد شهید بوون، که له (سدا شصت و هشت)
 یان مندالان و نافرمان بوون، زیتریش له ده هزار بریندار
 بوون، تا نهمروش زوربهی برینداره کلن، برینهکلیان سارنیز
 نبوونه و چارمیری پیوستیان بؤ نهکراون، تا نهمروش بهشیک
 له مندالانی ونبووی هملجه نهموزراونتموه. کوملکوزیی
 هملجه و "نخفال"ی بهنناو هولوکوستی کوردن، هملجهکی
 قیزمونی شمرمزاری و نامردی و بهرموشتی تا هملین به
 تیوچموانی شوقینی عمرمی و نومکتی خلیفمکاتوه.. لای لایه بؤ
 هزاران مندالانی شهیدی هملجه، بؤ هزاران پچوولهی
 خنکاو، بؤ هزار خونه تیرگری هملومریو.
 نومتا دایکیکی کوردی هملجهجیمان، به دمی کورپمکیموه،
 که وهلامی دایکی دماتوه و دملیت دایکه دمرانی بؤ خوم نایه،
 چونکه کیمیا لیدداوم، دنگم دمرنایه:

رؤله لای لایه، باوکم لای لایه
 خوزگه دمرانی بؤ خوت نایه
 * * *

دایکه دمرانی بؤ خوم نایه
 کیمیا لیدداوم، دنگم دمرنایه
 * * *

مالنیکت بؤ بکم لمر پارچه نیمه

مالی شههیدان، گول هملدا خنمه

* * *

پهپوو سلیمته ، بزم بینه خجمر
بزانم شههیدان ، چیان هات و مسر

* * *

بمري، بسووتی، گیلنت دمر بله
دهنگی جوانتی هملججه نایه

* * *

گردی شههیدان، کهمن بنموی
لاشهی جوانتلن، بملکو دمر کموی

* * *

دهشتی شارمزور دمجنتیم به گول
کورپی شههیدان، خم نمگرن له دل

* * *

به نمرمه نمرمه، به یاران یاران
بچینموه هملججه، دستووری جاران

* * *

سجری هملججه، بمرزه دهملخه
یان سجری گوله، یان سجری بلخه

* * *

به ناله و کزه و کولی دلکهکم
روله لای لایه بز نیوه دهکم

لۆرى لۆرى خقوو گولسنيقن ممدار - باكوورى كوردستان

كوپم نمخوشه برينداره
بريننى وي پر خمداره
دايكى رينين هوستيخاره
لۆرى لۆرى لۆرى لۆرى
بمرخم لۆرى
لۆرى لۆرى كوپم لۆرى
دمردت گرانو دايك گۆرى
دايكافقير تى و بمرخييله
ومره همكيمو چاره چييه
به شومان له چۆل و چييله
لۆرى لۆرى لۆرى لۆرى
بمرخم لۆرى
لۆرى لۆرى كوپم لۆرى
دمردت گرانو دايك لۆرى
لۆرى لۆرى لۆرى لۆرى
بمرخم لۆرى

لاوه لاوه دايكتنى كورد - له نيلام

لاوه لاوه گم كورپه گم لاوه
ديدهنى نمزيم نه ماس خاوه
دمردت ده گياتم هر ده نوورموه
قيافمت وه گرد زهره نوورموه
لاوه لاوه گم نه كورنه مالاان

ده رولم وه نوور گشت بمرئ تالان
بازوبن بالٹ نقیق و لالہ
باوگت رووسمه باپیرت زالہ
یاران کی دیبہ کوپر وه گلیاری
گاوسن تلا گاران مرواری
نمو تظیا داره دو پلجمی نووره
همرکس کوپر نهرئ زوقی ده کووه؟
گمدایی شاران وه پی واجووه

سوو تحول ژمنین و همل هملی سووره
 لاوه لاوه گم لاوه ئی نـاـزاـران
 وه دهنگ نـمـ و وه پرزهی وارن
 لاوه لاوه گم لاوم شـیرینه
 کریم وه نـمـر نـمـ مل و مینه

لای لایمکی تری دایکتی کورد - له نیلام

مالحیل ناودان ، وینژنگ وه کییه
 کۆرپه گم دگری نان نـمـای نییه
 شمکمر بکوتم وه نـبـاـمـوه
 نـمـرا کور گم ده شار هـاـمـوه
 هـمـر کمس مزگانی کور هـگـم باری
 ده قن شیرینتر دـکـم وه باری
 مـاـل و مینه کم تـمـولی بسازم
 له نـوـای سووری سمما بـوـازم
 گیتم ده گیلت ، گیلت بوو بـسـته
 وه زوور عـمـلی بیما ناوک خـسـته

لای لایه فمرزاد فمرینی بو ناواررمکاتی شاری کرمانشان

له رۆژه لاتێ کوردستان، له رووداوی بوومه لمرزه گهی
 شاری کرمانشان و له شاروچکه و دنییمکاتی دهوروبهری، له
 بهرواری (٢٠١٧/١١/١٢) دا زیتر له (٥٣٥) کورد گیاتیان

* * *

لای لای لای کرمانشاهی
لای لای لای مالوینی
لای لای لای کوردستانی

لای لای یو مندالانی شنگالی بریندار

نیزیدییمکن کوردی رستن و بشنیک دانهراون له نتموهی
کورد، زیدیشتین بشنیک له کوردستان، به زمئی کوردی، به
زاری کرمانجی باکوور دمخافتن. نلینی نیزیدی کۆنترین نلینی
کوردی و رۆژهداته و میژووی دمگمرتیموه بۆ زیاتر له چوار
همزار سال بمر له میژووی زاینی. پمرتووکی پیروزشین
(مصحفا رهن) به زمئی (ناقنستا) کوردی نووسراوه.. که
زمئی فمرمی نیمبۆریتی مادی بوو.

برایاتی نیزیدیمن به دریزایی میژوو، له لایین داگیرکرانی
کوردستان و توندروانی نلینی نیسلامی و رهگهزیمرستانموه (۷۴)
جار، رووبمرووی ستم و چوستیموه و کۆمپکوژی و
مالتانالانی و ویرانکردن و داگیرکردنی خاکیلان بوونتموه.
له سالی (۱۰۷۰ز) دا، ژمارهی دانیشتوانی شنگال (۳۰) همزا
کس بووه، که همرهممویلان کوردی نیزیدی بوون. له سالی
(۱۳۹۴) دا، قهزای شنگال (۳۵) همزار خلتوو بوو. له لایین
لشکرهکهی (تیموور لنگ) موه هیزش کرایه سمر شنگال و
مالهکاتیان تالانکردن و همموو خانوومکتیشین سوتاندن. له سالی
(۱۵۱۶) دا شنگال بووه چمقنیک مملاتی له تیوان
عوسمانییمکن و سقموییمکندا، که همردوو لایان داگیرکری

کورستان بوون.. له سالی (۱۸۳۱) دا، له لایمن عوسماتییه خوینریژ و رهگزمپرستمکتموه، شنگال و نیهکاتیانی تالان کردن و سووتتیلن و به سمدان برای نیزیديشمقیان شهید کردن. له سالی (۱۹۷۰) وه، له لایمن رژیمی رهگزمپرستی به عسی عمرهیموه.. پروژهی به عمره کردن لمم شاره دا دهستی پیکرد.. لومدواش به زور خلکی شنگالین له زیدی هزاران سالی باولپیرانیان دمر کردن و له نوردوگا زورملیکتدا، نیشتمجیاتیان کردن، رژیمی به عس چند گهرمکیکی تازیلن بو عمره هاورده توندرومکلن له شنگال دروست کرد.. زیتر له (۱۵۰) گوندی شنگال له لایمن به عسی شوقنیموه تالان کران و سووتینران. له سالی (۱۹۸۰ - ۲۰۰۲) به بیلتووی نموهی که نیزیديمکلن رهیلن کردموه که نلسنامهی نهموویلن له کوردموه بو عمره بگورن و نشبوون به جاش. به لایضگری پنشممرگهش تاوانباریتیلن کردن. سیناره گوندمکتی شنگال سووتینران. بو گورینی دیموگرافیای شنگالیش عمره هاوردهی زیتریان بو شنگال و بو گوندمکتی سمر به شنگالین هینان. حکومتی نیستای عیراقیش دریزه به ههمان پروژهی گلاوی به عس دمدات و به شیومکی توکمتر، دریزه به سیلستی شوقنی و رمگزمپرستی و به به عمره کردنی قمزای شنگال و نیهکاتی دمدن و داگیریان دهکن.

میزووی برایتی نیزیديمان تراژیدیایکی پر له کارستی بی برانمویه، همرجاری له فورمکی جیلاوا دا دوباره دهیتموه.. له سمردمی سمرهطدانی نیسلاموه، تا دهگته رژیمی به عسی عمرهیی شوقنی و رهگزمپرست و تا ریکخراوی تیرورستی داعشی جاشی بهکریگیراو و چته و درنده و بیزموشت و

کۆنچمرست و هزر بۆگهن، تا حکومتي نهمرۆي عيزاقيش، چندين جار نيز يدييهکلن ژينوسايد کران.. بهلام کولين نعداوه و سووربوونه لسمر کوردبوونيان و داکوکيلن له بېروا و نينهکيلن کردووه و تا نهمرۆش لسمر بهها و داب و نهمرته رسممکيلن ماونهموه.. لسم پيناوشدا باج و قوربتييهکی زۆرين داوه.

شنگال قمايمکی کوردستتييه، گمرچی سمر به پاريزگای موسله.. همر موسليش شاريکی داگیرکراوی کوردستته.. نوهی نکوولی لسم راستيه دمکات با بچيت ميژوو بخوينتتهوه.. ژماره ی تيزيدييهکلن له کوردستان و له عيزاقتا، نزیکه ی (٩٠٠) همار کمن، هماران ساله که له قماي شنگال و شينخ و ناوچمکتي دهور و بمریتدا دمژين. زياتين بۆ هيچ نهموه و لايهتيک نهموه. ژماره يکی زۆري تيزيديش له رووسيا و جورجيا و تورکيا و نهمينيا و کازاغستان و له ولاتي نهمروپادا دمژين. تیکرا ژماره يان له مليون و نيونیک زياترن.

له رۆژي (٣ي/ ناوگوست/ ٢٠١٤) هيزيکی گهره ی درنده بېرموشت و نامردهکتي داعشی جشی بهکرنهگيراي تورکيا و قنمر، له تلعفر و بهعاجمه، هيزشين کرده بۆ قماي شنگال و بۆ گوندمکتي دهوروبهري بي نوهی که هيچ بهربستتيکی نهمضي و هيچ هيزنيک ريگرييلن لنيکات و تيزيدييهکلن له کومطکوژي بپاريزيت.. بنگومان داگیرکردنی شنگال و نيمکتي تيزيدييهکلن و ژينوسايدکردن و برندی ژنلن و کچانين و تالانکردن و ويرانکردنی زيدين، پيلانيکی داريژرای پيشومت بوو، نهمک

تغیا داعش، تورکیا و قطریش لم پیلانه قیزمون و بی
رموشتیهدا، هاو پیلان بوون.

بعنی ناماره فمریممکن، زیتر له (۲۰۰۰) کوردی نیزی دی لم
شالووی داعشدا، به شیوممکی درنده کوژران و سمریان برین و
شهیدکران. تغیا له گوندی (کوچو)ی جوان، له باکووری
شنگال، نزیکه (۸۰۰) لاو و پیای نیزی دین خلتنی خوین
کردن و شهیددین کردن. زیتریش له (۳۰۰۰) ژن و کچانی
پاکیزه ی کوردین گرت و بریدین بو شاری مووسل و نوایش بو
شاری رفقه له سوریا، به شیوممکی زور نامردانه و نارموشتیهدا
ره قاریان له گملا کردن، و مکو کالایمکی بازگانی و کویش
سمودا و فروشتیان پیوه کردن.. لهو ژماره ژن و کچ و مندالان
تغیا ژماریممکی کمین له زیر دصتی داعش رزگاریان بوو، یا
به همر شیوممک بیت رزگار کران. لهو نوای تا نه مرش بی
سمر و سوراغ و چارنووس نایارن.. زیتر له (۲۰۰) همز
نیزدیش ملین به چای شنگالوه نا. نزیکه (۵۰۰) کسین له
توینا و له برسا و له سمر ما شهید بوون.. گمریلاکانی پارتی
کریکاراتی کوردستان رولنکی گرنگین بین له کردنوهی
رینگای نیوان باشوور و روژناوای کوردستان دا، بو
رزگار کردن و دمر بازکردنی خیزانه گیرخوار دوکتی سمر
چای شنگال.. رووین له روژناوای کوردستان کرد. سمر جم
داعش (۵۰۰۰) کوردی نیزی دین شهید کرد.
(۵۰۰۰۰) نیزدی ناواره بوون، له کمیمکتدا له ژیاختیکی زور
سمختی جستیی و دموونی دهرین، زور کمین گمراونتموه
شنگال.. داعش شنگالین ویران کرد.
(۳۰) پیروژگاشیان ویران کردن. نزیکه (۱۰۰۰) مندال و

میردمندالی نیزیدیش، له سمر باز گمکاتی داعشدها، شۆرینی
 میشتکیان بۆ کردوون، به زۆر دهیاتکهن به نیسلام.
 تانیشتاش (٦٦) گۆری به کۆمەڵی نیزیدییمکن دۆزراوئموه.. که له
 لایمن داعشموه درندانه و نامردانه شههیدیتیان کردن.. تا نهمروش
 یەک دهلۆتی نیسلامی و عمرجی نعم تاوانه قیزموه نامروییتهی
 داعشیان شمر مزار و سمرکونه نمکرد؟؟

شنگال کارساتیکی تراژیدیای هینده جمرگپر و دل تعزینه،
 بریتیکی هینده قوول و بسوویه، همرگیز ساریژ نلیت و له
 بیرمان ناچیتته.. چیرۆکیکی راستیه و بۆ نموه له دواي نموهمانی
 دمیگیرنموه. رۆژی هزار تـف و نهمرفیتش له داعش و
 لاینگیرانی داعش دهکهن.. ملیهی شانازیشه که شمرقاتی
 قارهملاتی کوردستان، تۆلهی شنگال و کۆبانی و کۆچۆ و به
 هزاران شههیدی کوردیان لیکردنموه. کردیانیان به پندی
 زهمانه و به سمدانیان لی تۆپاندن و رسوایان کردن. به
 سمدانیشین لی به دیل گرتن و سمریان پی شۆر کردن.. ملیهی
 دلخۆشییه که به دهستی شمرقاتی قارمەلای کوردمان
 نهمفستای داعش کۆتایی هات.. ههموو جیهان قمرزاری
 کورن.

سمر کردهی تیکۆشمر و قارمان و سیستهمدار و شاعیر و
 هونرمندی گهلهکه مان (سه لاحتین دمیرتاش) هاوسمرۆکی
 ههههه، له مانگی پووشپیری سالی (٢٠١٧) دا، له بۆدیخانهی
 نهدینه به له نهمقره، هونراو ههکی به ناوینشانی (منداله نازاکتی
 شنگال) به تۆرکی نووسی و له چهند رۆژنامهیکی تۆرکیدا
 بلاوکرایموه.. دمیرتاش له هونراو مکیدها، دهلۆت: بۆ رووحی
 روانی نمو کهمادهی که به شینوهمکی درندانه له لایمن داعشموه

شمهید کران، بۇ نمو لاوانمش كه قوربتاين دا و قارمىلقه و
گيلن بمختله، بمرگريين له شنگال كرد و رووبىرووى داعش
بوونوه.

نهمش دىقى لای لایهكمى كوردیه لهژیر ناوی (پيشكشه به
مندالانی شنگال) هونراوهی کلک (کاکو زهند) و ناوازی
(شههراى محممدى) و ریکخستنى (ناراس محممدى) و گورانیش
(شادی غولامى) تۆمارى کرپوه.. کاکو زهند همر خوی دهقى
هونراوهکى و مرگيراهه بۇ سمر زملى فارسى.. نشنووسراوه
كه کلک کاکو زهند خوی یلن کمىکى تر نهم هونراوهیه
و مرگيراهه بۇ سمر زملى نینگلیزى. همر کمىک و مرگيرابیت
جوان و مری گیراهه.. بهلام كه دهقه کوردیهکى و مرگيرانه
نینگلیزییمکم بمروردکرد. نهم چوار نیوه نیره (سیانزه) چوارده
پانزه، شوزه) له نینگلیزییمکدا همن، بهلام له دهقه کوردیهکیمکه
و له فارسیمکدا نین. نازانم بۆ؟ بویه من نمو چوار نیوه نیرم
له نینگلیزییمکوه و مرم گیرا بۆ کوردى.. به داواى
لنیوورنیشموه، له هونراوهکى کلک کاکو، لاوازی کوردی پنه
دیاره، ناچار بووم كه کمىک دهستکاری وشه و رستمکاتى
بکم.. و مرگيرانى دهقه کوردیهکى بۇ نینگلیزى له (یوتیوپ)
دا بلاوکر اوتموه.. پيشم جوانه كه و مرگيرانه نینگلیزییمکى لىم
پىرتووکمدا بنووسموه. نهمش دىقى لای لایهكمى کلک کاکو
زنده:

هونراوه : کاکو زهند
ناوازی : شههراى محممدى

رښستۍ : ناراس محمدمدی
گورانی - ختوو: شادی غولامی

لای لایه لای لایه گولی ژاله، وشک نلې له بڼې ناوی
نمگر کتبی چای شنگال پمزاره تمر بکا چاوی

لای لایه لای لایه گولی فرمیسک مطی سووتن دونیله
هتا بتگرم له نامیزم وشک نلې سنگی دایه

لای لایه لای لایه گولی هیزو درنګه هستې وېرو
دایمت ماتدووه، نو ریګایه لېمر ناچې دېستی بګره

لای لایه لای لایه گولی هیوا، دمرانم بوجی دېروانی؟
سرم سرمسامی شنگاله و دلم خونناوی کوبانی

زماڼم لال بو بیدېنګی وا نهکې که به تخیا
دایه به جیبېلی لم روزګاره ناکاومه

لای لایه لای لایه گولی تخیا نمونده فرمیسکی لېرزا
دوو چاوانم که نابینې نو خاکهې که توی تیا نیژرا

هیشتا ګلنیک له خیزانده ګماروو دراوڼ.. بو بو؟
بو نیمه نتوانین بګمین به چار سمرنیک؟

هموو خزمه کاتمان لېرنا چاوهړی دمکن
نیمه چیمان کردووه تا شلیطی نممه بین؟

لای لایه لای لایه بمجنیت دِلم به نامتت گولی من
ناونیشانی گلکزکھی تو لووتکھی چیا ی شنگاله

For Shangal Children

Composer: Shahram Almohamadi

Arrangement: Arash Mohamadi

Lyrics: Kako Zand

Singer: Shadi Gholami

La La La La Ola ander flower

Will not dry – up

If Shangal Mountain springs

Wet its eyes with sorrow

If Shangal Mountain springs

Do not say this world is burned up

As long as I embrace you

Your mother,s breast will dry up

As long as I embrace you

Your mother,s breast will not dry up

La La La La... Hollyhock flower
It,s late , get up and walk
La La La La ... Hollyhock flower
It,s late, get up and walk
Your mom is tired
Hold her hand
Your mom is tired
Hold her hand
La La La La ... Hope flower
I know what you are looking at
My mind is disheveled with Shangal
My heart bleeding because of Kobani
La La La La
Why you are speechless o little flower?
La La La La....
Why you are speechless o little flower?
Do not leave your mom alone
In this sudden day
Do not leave your mom alone
In this sudden day

La La La La Lonely flower,
Shower of tears do not let
My eyes see the land you are buried in
My eyes see the land you are buried in
Many in my family are still trapped there why,
why?
Why can,t we reach a solution?
All my relatives are there, waiting.
What have we done to deserve this?
La La La La ... I leave you
For a while my little flower
Shangal Mountain is the address of your grave
Shangal Mountain is the address of your grave

گورگانه شموی

گورانی (گورگنه شموی) بشنیکه له گورانیهکفی دایکانی کورد بو کورپهکئیلن.

به هر هویمکوه بیت، که مندالی تزدوست خموی زیرایت و نهویت. دایکی له لای لایهکردن و راژهنی مئدوویت و خموی بیت.. دایکی بو ترستدن و خولیکموتی، هر شه له کورپهکفی دمکات و بو ترستدن ناوی ناژملی درنده یا مالی یا دهعبای نفسلهیی نینیت و پنی دملیت: "نمگمر نهویت: گورگهکه، پیاوخورمهکه، سمگهکه، پشيلهکه، حمچهکه، مفاگهکه، کلمشیره، شومقار،... هتد، باتگ دهکم بیت بلوورینیت، بمرینیت، بومریت، بمیاوینیت، بزمریت، بیورینیت، بقوقینیت، بقیرینیت، یا بنگرینیت، چرنووکت لیندات، دنووکت لیندات،... هتد.

لوانیه هتدی له دایکلن نموه نهران که، کرندخموی مندالان به ترسموه کاریکی هله و نادرسته، دهشی کاریکمریهکی نمرینی و خرابی دهرونی بو مندالان هینیت.

هتدی جاریش دایک دلنیلیمک به کورپهکفی دمدات، بو نموهی بجی ترس بنویت، هر شه له گورگمکفی شموی و له پیاوخوره زلمکان و له کممتباره سمپتمکلن دمکات، که کورپهکفی دهوینیت بنویت و نیوینیت گونی له: لووره لوور، مره مر، حچه حص، میاوه میاوه، زمره زمر، بوره بوره، قووقه قووقی نیوه بیت، دهوینیت گونی له لای لایه دایکی بیت.. دهی تا زووه له مالهکهمن

دوور بکمونمو، نه گینا سزادهدرین.. نعم داوا و فمر متهی دایکان له
 شپوهی هونراوهی کیش و سمر واداری نلسن و سووکدا و تراون یا
 داپنژراون و به "گورگته شموی" ناودمهرین.. گورگته شموی
 بهشیکه رصغه له فولکلوری کوردیمان.. نه ممش سنی کویله له
 گورگته شمویی دایکانی کوردمان:

گورگته شموی ، گورگته شموی
 بمرخه بچکولم خموی لن بکموئ
 لوورهی توی ناوی لای لایلهی دهوی
 دملی له مالی نئمه دوور کموئ
 * * *

پیاوخته زله پیاوخته زله
 کورپمکم له گمل دایکیا دهست له مله
 مری توی ناوی هونگری بولبوله
 هیچت به لوتهی نابنی لم گهرد و خوله
 وه دوور کموه تا نهی داویته بمر گولله
 * * *

کهمتیاری سمپان ، کهمتیاری سمپان
 رۆله شیرینمکم نووستوو له ههین
 سپاردوو مه به پئغمبهر و یهزدان
 سپاردوو مه به نایهتی قورنان
 با چهپی تۆ بهرێ له گویمان

گورگه شموی و ترس خسته نلی مندانانی کورپه بۆ نموی
 بنوون، له لای لایه زۆریه گهلانی جیهادا هه. هه گمیکیش
 بهو بالنده و نازمه کیوییه مندا لهکتیان دترسینن، که له
 ولاتهکتیهادا بوونین هه.. بۆ نمونه نعم لای لایه رووسییه:

بنوه، بنوه، بنوه
 له لێواری جیگا کهت نزیک معبروه
 نهگینا بێگی گورگه بۆرکه دمکم
 دیت گازت لیدهگرت

کاتیکیش که مندا له مستی خمو دهیت و له خمو ههلهستیت،
 دایکی به روویمکی خوش و گهشموه، به زهردمخهیهکی
 ناسکوه، دملیت: "یاخوا بهخیر ههستیت" سهرچاوکههه لادهات
 و دهرازمهکی شل دهکتموه و سێ و چوار مایه قوولی دهکات و
 به گۆرانیهیه له نیهو لانهکههه دهری دهکات.. بۆ نمونه نعم
 دهرانهی بۆ دملیت:

ناخچی و بوغچی
 دایه و باوه سنوو قچی
 * * *

قهرات له من و لهوانه
 شوان دهمنه کولانه
 به رۆژ دهمنه دهرگته
 * * *

قهرات له مال و مهربی
 مهربکه له دهرت گهربی

* * *

قِمَرات لَه مالى گُورئ
كُورَه كم هم رگيز نَمُورئ

* * *

كُورَه كم هم سَتا لَه خموي
گُوشَتى كَمَلِيبِى دَموي

يان:

كُورَه كم هم سَتا لَه خموي
گُوشَتى عَمَلِيشِى دَموي

ھەلپەر اندنى مندالان

ھەلپەر اندنى مندالان بە گۇرانى وتىنموە لە لاين دايكتاتموە،
سوونىكى جىستىيى و دمروونى ھەيد و خوشى و شادى بە مندالان
دەمخىنىت و پەيۋىدىي نىوان دايگان و كۆرپەكتاين بەھىزىر
دەكات.. دايگاتى ديواندمرىيى و سىنىيى بىم دىرە ھۇنراوانە
كۆرپەكتاين ھەلپەرىنن و دىلن:

خەپە نلن و خەپە نۆ
خەپە پىلاوى عضىمىر
كش كش كش وە بالاي تۆ
تۆپى زىمى كىمى
نىنى نىنى نىنى گىلە
كۆرەكمى فىزى باخىلە
رۇن و ھىنگوئىن تىكىلە
قىمىزات لە گىلەم كىمى
شۇم لە باخەلا خىمى

دايك ھەر بۇ خوشى و بۇ گورجوگولكردن و بۇ سىمىج
راكىشنى كۆرپەكمى بە لاي خويىدا، نىم گورانىيە فۇلكلورىيە
كورىيە باۋە، بۇ كۆرە كۆرپەكمى دىلن:

دىمىت كىمىلە ھەزىم

همفت ژن نمراد بخوازم
 يمكن بهگلر بگي بوو
 يمكن هوو مای پمري بوو
 يمكن دري له گـووشن
 يمكن مانگا بدووشن
 يمكن نازار بـاوان
 يمكن کوور پسـه له دلوان
 يمكن چمر مـی دصـ نمولس
 يمكن کوور پـتـک رس

هم نـمـ هـنـرا وـيـه بـه کـمـنـيک جـيا واز يـيـمـوه، بـه چـنـد
 ديالنيکتی تری کوردی و تراوه.. به (ديالنيکتی کرمتجي
 بشوور) بم شينو ميده:

خودا بـدـهـی نـيـلـژم
 حموت ژنت بو دمخوازم
 يمكن رهني بمر کولسين
 يمكن تـيـکـه هـمـلـخـلـين
 يمكن بو ماچ و مووچي
 يمكن بوريگه کـوـوچـي
 يمكن بو سمر سـمـلـور
 يمكن پشت له ميوان کر
 يمكن کيش همرا و هـؤـکـر

همر هممن گورانی دایکاتی کورد بۆ کوره کورپهکاتیان، بمم
جۆرش دهیلنموه:

رؤله بژییم بمینم
حموت ژنکت بۆ دینم
پهکیان تۆرکی تهملشا
پهکیان کچی پلشا
پهکیان نمرمی نیو نوینی
پهکیان نان بتهینی
پهکیان ناوت بۆ بیینی
پهکیان چیشتهت بۆ لینی
پهکیان مهشکه بژیینی

کلتیکیش که دایک مممک به کورپهکهی دههات و هاتی
شیرخواردنی دههات، دهلیت:

خهله خهاتی گردگه
دمم له ممماتی گردگه
خهله خهاتی خوماه
نیممی وه دس بینگه

بشیک له گۆرانیمکاتی دایکان، له تایهتخمندی و له خمون و
نهنیشمی و له جیهاتی سادهی منداڵانموه دوورن، بهلام دایکاتی
کوردمن دانیهته و به پیکاتی دوو نامتاج کورپهکاتیان پینان
لاوندوونتموه و کردوویاتیته خمو. لایمکی تریشموه کول و

نازاره کلتی ناخیشیان هملر شتوون. گمرچی مندا لان له واتا و له
 معبستی لای لایمکن تی ناگن، به لام چیژ و خوشی له ناواز و
 له سمدای دایکلتیان و مرده گرن.. نهمهش نموونیمکه لم
 گورانیهی دایکلتی کوردمان بو کرنه خموی کچه
 کورپه کلتیان:

به کس کسانى نادهم
 به کس کسانى نادهم
 له کس کسانم کسنى
 له ناو پارچان نملصنى
 به پیلوی پیری نادهم
 به رینگای دووری نانهم
 نلیدم به کوره خیهاتی
 دهیبا دووره و لاتى
 نلیدم به خاتى بجا
 مالى زوره و زووی دجا
 دیدم به حممه خولنى
 بیکابه دهسته گولنى
 بى نیته بى دلى

کلتیکیش مندا لان گاگولکى دهکن و سمرپى دهکمون و دهکموه
 پیرموکه، نهمه مایهی خوشییمکی زوره بو دایکلن و باوکلن..
 همردو دهستیان دهگرن و یارمعی رۆشتیان دهم و گورانیهیان
 بو دملین، و مکور:

داره دار، داره، داره
لاره لار، لاره، لاره

کوریمکمم .. دلره .. داره
زوو پی بگره .. بهاره
* * *

کوریمکمم .. دلره .. داره
کورهم دانمی هواره
خوا گیان کورمکم همزاره
همر خوت نیگای بداره
* * *

یان:

تلی .. تلی .. تلی
یلخوا بمخیر هلی

دایکی کوردی کلهوریش، بعم شیره گوزارشت له پی گرتی
مندالمکی دمکات:

لاوه لاهه کم کورم پلگری
له مال خالق یهک لا بگری

گورانییمکانی هملپرانندی مندالان

گورانییمکانی هملپرانندی مندالان، که له کوردمواریدا به "نش" نش "ناودهریت. بشنیکێ تره له گورانییمکانی دایکان بو کورپه جگهرگوشهکاتین.. گورانییمکانی هملپرانندن نمو گورانییمکانی که دایکان یا دایپرمان یا خوشکان یا همر نافرمانی تر، مگهل هملپرانندن و ختووکردان و یاری کردن لمگهل مندالمانیتدا، به دهنگیکی ناسک و به ناوازیکی شیرین و به رتمینکی خیرا و به زمردهخفه و به روویهکی گهشموه بو مندالمانیتان دهلیت. نم گورانیته بو مندالانی یهک تا دوو سالان دهورترین. محبستیش لم گورانییمکان، خافلانندن و ژیرکردنوه و خوشی و شادی بمخشین به مندالمانیتان.. دایکان بزنان یا نمرانن، نم گورانییمکان سوودی جستهیی و دهورووییان بو مندالمانیتان هیه.. مندالمانیتان نمو ههسته دهوروویییمان لا دروست دهیت، که دایکمان خوشین دهورین و گرنگیمان پندهمدن.. گورانییمکانی هملپرانندن بریتین له چهند دهریک یا چهند کۆلهیهکی کیش و سهرواداری سووک و ناسن و رهوان. به بشنیکیش له فۆلکلوری کوردی دهرانیت.

گورانییمکانی هملپرانندن گهرچی ساده و ساکار و وشه ناستن، بهلام لمگهل نموشتا همر وهکوو پاکیی مندالان واتای جوان و سوود و نامتجی پهرمهههه له خوگرتوون.

مندالان چاو له دایکمانیتان دهکن و فیزی وشه و قسه و جووله و رویشتن و دههه.

دایکلن له گۆراننیهکاتی هملپمراندندا، هیوای خوشی و شادی و بمختومری و داهلقوویمکی گمش و پلییمکی بالآ بو کورپمکاتیلن دمخوازن، یلن به شلن و بالیتندا هملدمدن و شتازیلن پئومدمکن.. خوازیاریشن مراریلن بیتهدی و مندالمکاتیلن گمورجین و ژنیلن بو بهتین، یا بیتدن به شوو. گۆراننیهکاتی هملپمراندن چمزد جوریکن، هیه بو کوران، هشیقه تلیمت به کچان، هشین بو کوران و کچان.

له نهمرودا، بشنیک زوری گۆراننیهکاتی هملپمراندنی مندالان له بیرچوونتموه، زور کهمیلن ماونتموه.. بو نموهی نم ماوانمش له بیر نمچنوه، پئویسته به دهگی دایکلن توماریکرین و به نمرشیف بکرین.

بههای راستی و چنیز و شیرینی نم گۆراننیه، له دهگی پر له سوز و خوشمویستی دایکتدا دمدمکون، چونکه هر له بنمتموه له ناخی دمروونی دایکتموه هملقولاون. چمزد نموونیمک له گۆراننیهکاتی دایکتی کورد، لهگل هملپمراندنی مندالمکاتیلن:

دایکنیکی کورد له کرمانش، بم چمشنه کورپهکهی هملدمرینیت و دملیت:

هملپمر، هملپمر وه خنجو
 وه بار کولی برینجو
 هملپمر هملپمر همراتی
 وه کوره چیتو دیر هاتی
 هملپمر هملپمر پر وه نازو
 وه بار پونه و پیازو

دایکلی کورد، له دیواندمره و له سنهش، کچه کورپمکلیان
همدمپرنن و پنیاندا همدمدن و نهم گورانیهیلان بو دملین:

قمزات له گیتام کفتو
شمو له باخه لا خفتو

* * *

نا و مرهوه بزانه م
کوره نالوت نازانه م
نازیز قمزات له گیتام

* * *

خش خش خش خش پیلانه
کچمان خملکی گیلانه

* * *

وهی وهی وهی وهی بهرینه
کچمان خملکی تورینه

* * *

زور جوان و نيسک سووکه
کچمان خملکی کرکووکه

* * *

به به به به به به چ جوانه
کچمان خملکی تارانه

* * *

چ جوان و ورد و مرده
کچمان زور جوانه کورده

دایکینکی تری کورد له نیلام له روژه‌لانی کورستان، که له
سمر دمی حوکرانی کمریم خانی زندی کورد دا زیاده،
سوپسی خودا دهکات که کچی پنداوه، دطیبت:

خودا شوکر لحن همنه
دمور کمریم زهنه
خودا کورپدی دا نهنه
خالق لیمی مصهنه
خودا شوکر منهنه
کورپه بفره وه دوتی

دایکینکی کوردی ترمان له کرمانان، بصر به جوانی کچه
کورپمیدا هلمه‌دات:

لاوه لاومگم نمرای یمه تلفی
شمال بشتوو زنجیره‌ی زلفی
دوتم خفتگه چو خرمته‌ی گول
پنجه‌ی شمشالی نلسه بن دل
دوتم خفتگه چو خرمته‌ی بجن
پنجه‌ی شمشالی ها له سمر سینه‌ی

دایکینکی تری کورد له کلهور داوا له مالان دمکات، که کامتن
کورپمکم دمکات به زاوی خویان، نینجا به شانی کورپمیدا

هلمدهدات که راو کمزیکي شار مزایه و کمله ناسکینکی کوشتووه،
 بنیزنگ بینن و بئشه گوشتی خوتان بمرن.. کوره کشی به کوری
 نلو کوران دمرانیت.. دملیت:

مال یلمگه مالتان نلوا

کامتان کوره کم کرینه زلوا

* * *

مال یلمگه ورم و پوشت

ویژنگ بارن نمرای گوشت

تغیا کورم کملی گوشت

* * *

کورم کوری کورانه

همسل له دار برانه

نویمت وه فیکه چرانه

نمونیمکی تری گورانی دایکاتی کورد بو هلمپرانندی کچه
 کوریمکاتیل:

نوخمی نوخمی نوخجیلی

ممجنوونه نوستی لیلی

رنجانهی رووی دمر نلوی

دنیاام بهی نلوی

رنجانهی دمه چنی

میوانی شوره زنی

نینه نینه نینه
هنگوین و رۆن تیکمه
نینه نینه نینه
دینیم له ناو کمرای
بو کوری حاکمی رۆزای

بەلەنمەكانى دايكان بە كۆرپەمەكانى

زۆرىمە دايكانى جېھان، لە گەل لای لایە و گۆرانىمەكانى
هەمپەراندنى مەندالمەكانى، بەلەن بە كۆرپەمەكانى دەمەن، گەر
بنوون ديارىيان پىشكەش دەكەن، يا نمو مۇدەپەن دەمەن باوكيان
لە راوە يا لە كارە كە بەگەرەتمە ديارىي خوش و جوانيان بۇ
دەهەن.

دەشى دايكان لە ناوھەنەن باوكەن مەندالمەكانەدا، گوزارشت لە
خوشى خويان بەكەن بە گەرەتمە ھاوسەرەمەكانى بۇ مەلمە..
نەگەن مەندالانى كۆرپە ھەشتا زمان نازان و لە بەلەنمەكانى
دايەكانى و لە ديارى تەنەگەن و نازان چەن.. بەلام بەلەنمەكانى
دايەكانى واتا و بى مەمەت نەن. بەلەن دايەكانى و لاتەش
ديارىمەكان جياوازن.

چەند نموونەمەك لەم بەلەنەنە كە دايەكان بە كۆرپەمەكانى
دەمەن:

دايەكەن نەنگەلەزى نمو بەلەنەن بە كۆرپەكەن دەمەن، كە بە
كەلەكەن كەروەشك داي دەپوشەن، كە باوكى چوو بە راو و
راوى دەكەن، و مەكوو لەم گۆرانىمەدا دەلەن:

كۆرپەكەن نە چۆلەكەم
باوكەن ————— چوو بە راو

كمولى كىمرونىشكىكى دەست بىكمونىت
بۇ نىمەى كۆرپىمكى پىن بېۋىنىت

دايكىكى دانىماركى نىم بىلنىنە بە كۆرپىمكى دەدات، باوكى چوۋە
بۇ (لۇنگىبرىگە) بۇ نىمەى پىنلاۋى تازە بۇ كۆرپىمكى
بىكرىت، كە زۇر جوان و بىرىسكىمدارىت.

(لۇنگىبرىگە: ناۋى پىرىدىكە لى (كۆپىنھاگىن)ى پىلتمىتى
دانىمارك. ھىروەھا ناۋى ناۋچىمكىشە لى سىۋكەۋىل - لى
سۋىد) باوكىت چوۋە بۇ لۇنگىبرىگە بۇ كۆرپىمكى پىنلاۋى
تازە بىكرىت

دايكىكى فىمىنىش نىمە بە مىندالىمكى دىلنىت ، كە مىرىشكە
سىپىكە لىمىر لى دارمكىدا ھىلنىشتوۋ ھىلكىمكى بۇ
دەكات.

دايكىكى چىنى نىم بىلنىنە بە كۆرپىمكى دەدات، كە باوكى
بىلۋىرىكى بۇ نىنىت كە لى دارى (بامبۇ) دىرۋىست كىراۋ بۇ
نىمەى فوۋى تى بىكت و يارىى پى بىكات.

دايكىكى نەمىرىكىش لى شىۋە چىرۋكىكى كورت و نىسان و
خۇشدا، زىنجىرە بىلنىن و نەگىرىك بە كۆرپىمكى دەدات، وا
گورىنىى بۇ دىلنىت.. وا دىيارە باوكى لى لىمىتى:

وسبه منداله بچکوله که، هیچ وشعیک نطنیت
 دایکت چوووه بالندی می خونیمرت بۆ بکرنیت
 گمر بالنده خونیمرت مرکه نمخوینیت
 دایکت دمچیت مستیله می نطنیت بۆ دهکرنیت
 گمر مستیله که نطنیت مرکه بشکیت
 دایکت دمچیت چاویلک می بینیت بۆ دهکرنیت
 گمر چاویلک می بینیمکت بشکیت،
 دایکت دمچیت کارژولمکت بۆ دمکرنیت
 گمر کارژولمکت قوچ بدت
 دایکت دمچیت گالنسکه و گات بۆ دمکرنیت
 گمر گالنسکه و گالیمکه و مریمگرن
 دایکت دمچیت سمگنیت بۆ دمکرنیت که ناوی رۆقمه
 گمر نمو سمگه که ناوی رۆقمه نمو بۆ
 دایکت دمچیت گالنسکه و نصیبت بۆ دمکرنیت
 گمر گالنسکه و نصیبه که بکمون
 تو هم جوانترین مندالی بچکوله که له شارنا
 وسبه منداله بچکوله که، هیچ وشعیک نطنیت
 دایکت چوووه بالندی می خونیمرت بۆ بکرنیت

له کیشوری نفیریکاش، له ولاتی (کونگو) دایک نمو بطینه به
 کۆرپه که دمدات، که باوکی بعم زووانه دیتوه و مراوییمک له گهل
 خۆیدا دههینیت بۆی دمکولینت و بیخوات:

یویویویویو
 لای لایله لای لایله
 خوش موستمکم مەگري
 بعم نزیکنه بابله دینموه
 مراویمکت بۇ دینیت بیخویت
 لای لایله لای لایله

دایکاتی عمرمیش (نوردنی، فەلمستینی) بطلینی ناراستی بە
 کۆرپمکەیان دەدەن، نەگەر بنوون، کۆتریان بۇ سەردەهرن:

بنوه کۆرپمکم بنوه
 بالندەهکی کۆترت بۇ سەردەهرم
 کۆترەر مەترسینی
 بە منداکم پێ دەکم
 بۇ نەموهی کە بنووی

بەلام دایکیکی عمرمی (سووری) ھەر نەم بطلین و کۆپلەجە بعم
 شیویە دەلنیت:

بنوه کۆرپمکم بنوه
 جووتی کۆترت بۇ سەردەهرم
 نەدی کۆتر بر واممکە
 درو لەگەل کۆرپمکم دەکم
 بۇ نەموهی کە بنووی

نمونه له لای لایمی

دایکانی گهلانی جیهان

کلتیک که ویستم و مکوو نمونه ناماژه به لای لایه و گورانیهکاتی
دایکتی گهلانی تری جیهان بدم و لم پرتوو کهدا بیان نووسم،
چوومه نیو دهریایمی قوول و جیهاتیکی بمرینی لای لایه و
گورانیهکاتی دایکتیلن بو خواندن کورپمکتیلن.. هر گطیک به
دیلن و به سمدان لای لاییلن هطیه و به دیان پرتوو کیشیلن
لصمر لای لایه و گورانیهکاتی دایکتیلن بو مندانان
چلکردون. که میژووی هننیکیلن بو پینج سمد سال پینش نمرو
دهگم رنموه. هننیک له لای لایمکان، سیما و مژک و تایممتنی
نمو گهلانیلن پینوه دیارن که دایان ناو.. بشیکیش له لای
لایمکان گلوبالیزمین و تیکستمکتیلن زور له یهکوه نریکن.
کوملتیک لای لایمش هن، هر همدان دمکن یا به کممیک
جیاوازیموه، هر گملیکیش به تیکستی خوی دهرانیت.. من پیم
وایه که نم نریکی و لیکچوونهی لای لایهکاتی دایکتی گهلان، بو
نموه بگم رنموه که همدوو دایکلن له هر شونیککی جیهتدا بن.. له
هر نهمو کهدا بن، خاوضی همدان سوز و پرورش و
خوشویستی و میهرجانبین.. مندانانیش له همدوو جیهتدا، هر
مندالن و لهر دلتان و جیاوازییلن نیسه.. و مکوو تیبینیش
دمکریت، که زوربهی لای لایمکاتی دایکتی گهلان، به دایکتی
کوریشموه، ساکار و ناسان و کورتن، به زوری به فرماتی
داخوازی (بنو، کورپهکم، بنوه) دهست پندهکن.

به سمدان لای لایضووس و ناوازدانمر و موزیکژمن و گورانییژی
 نسراری جیهانییش لای لاییلن بو مندانان نووسیون و
 ناوازدانمر ناوازی بو داناون و موزیکژهتیش موزیکیلن بو
 ژمنوون و گورانییژی به دهگنکی خوش چریویتن. به لام
 نهمه راستیمکی هاشا هلمنگره و کمیش نکولی لیناکات، که لای
 لایه به دهنگ و سمدای پر له سوز و خوشمویستی سروشتی و
 رهممکی دایکلن، که له ناخی دلیتموه هلمدقوئین، زور
 ناسکتر و شیرنتر و رسعترن.. هر له بنمرعیشموه سمرچای
 کتیلوی لای لایه و لورین له دلی دایکدا بووه.

نهگمرچی تیمدی کورد، خاوضی دمهلات و دمولطیکی
 سمربخو نین و کوردستانی نیشتمانی شیرینمن داگیرکراوه و
 بمری نازانیان لیگرتووین.. به لام بمرارود به نو گه لانهی
 بمختومرن و چننن ساله خاوضی دمهلات و سامن و دمولطی
 خوینتن، بی زیادرویی، لای لایه و گورانییمکاتی خواندن و
 هلمبرانن و گورگانه شموی دایکاتی کوردمن، له نلستیکی
 بالادان.. کورد له لای لایمدا زور دمولممنده. شایعی نموین، که له
 ریزبندیی همره پشموهی لای لایه و گورانییمکاتی جیهانی بو
 مندانان ریزبند بکرنین.. هیواخوازی نموشم که کماتی
 دلسوزی زمانوانی شارزمان له زماتی نینگلیزییدا،
 گولبژیریک له لای لایهکلن و له گورگانه شمویکاتی دایکاتی
 کوردمن و مریگیرن بو زماتی نینگلیزی، تا گه لانی تر نلستی لای
 لایه کوردی بزائن.

هضدی له لای لایه و لورین و له گورگانه شموی و
 گورانییمکاتی هلمبرانن و زیرکردنموه و پهامدان و

خواندنی مندا لان، له شپوهی کورته چیرۆکه هونراو دا
ریزبندی کراون.

تنها بو ناماژ هپدان، چخد نمونیمکمان له لای لایه و له
گورانییمکانی دایکانی چخد گیلکی جیهان بو خواندنی
کوریمکفیلن بوم گولبژیرکردن، که زوربیتام له زمانی
نینگلیزییموه و مرم گیراون بو کوردی، ههتیکیشین له
نمرویییموه و مرم گیراون.

لای لاییمکی نمیریکی:

بنوه خۆشمو بیستمکم بنوه
بنوه و بحـصـنیوه
بالندهکلن له هیلانمکانیادا نووستوون
کیلگه و بیستن نارامن
ههنگیش به دوری گولدا ناخولیتوه
نموقا تریفهی مانگ له پجمرمکوه دیت
گوئ بگره لموئ هیچ دهنگیک نیات
هیچ شتیکیش له مالدنا نابزویت
مشکه بچکولمکفیش دوورن
سمرت بکه سمر سینگم
کورپهکم بنوه و بحصنیوه

لای لاییمکی نمرویی:

کورپهکم به نارامی بنوه
دایکت گلۆله شینهکه بادهدات
باوکت شخهباي گهمهکه نهکت

براكشت شوانه و مهر دلموهر نیت
له نوور نووری نمر گـرـده

لای لایمکی تری دایکینکی نمر ویجی:

لای لایه، کورپه کم، لای لایه
مضجمله که و لسمر ناگره که دایه
بؤ کورپه شیرین و جوانم کم
شوربای برنج بشیر ده کم
باوکت دانیشتووه و گهم پلک ده کت
دایکت بلویرینکی زور جوان لیدمدات
دادمت دانیشتووه زور دمچنیت
کاکت چووه بؤ دارسسته که
همر نازملینکی کینوی راوبکات
گمر سپی بیت با بهنیت بؤ نیره
نمونه مهر یا بزن یا نلسکه
گمر بۆرینکی خولسمیشی بیت
نمونه گورگه، لئی بگمریت با پروت
گمر دموری سینگی قاومی بیت
ورچه با به دارستتمکدا پروت
لای لایه، کورپه کم، لای لایه

لای لایمکی نعلماتی:

بىنـــــوۋە كۆرپەكمم بىنـــــوۋە
 باۋكـــــىت مـــــىر دىمومىننىزىت
 دايكىشت دارى خومنى نىشتىمان رادومىنىت
 بىنوموى خوشترىن خومىت بىنومىنىت
 بىنـــــوۋە كۆرپەكمم بىنـــــوۋە
 بىنـــــوۋە كۆرپەكمم بىنـــــوۋە
 كونجەكممىن لى دىلنىكى قىۋول دايىم
 چىرا بچوۋكەكممىن لىمىر گىلەكمىم
 لىمىر خورى بىفرىندا كە زور نىرم و پاكىم
 بىنـــــوۋە كۆرپەكمم بىنـــــوۋە
 بىنومە كۆرپەكمم بىنومە

لاى لىمىمكى تىرى نىلمىتى:

لاي لايىم .. لاي لايىم
 وسىمە كۆرپەكمم نىمىرى
 لى لانك دايىت و رادومىنىم
 تا بىنومىت و بى نىرمى گورىنىت بى بىنىم
 لاي لايىم .. لاي لايىم

لاى لايىمى نىنگىلىزى (شىموشاد):

كىتى نىمومە كە بىنومىت شىموشاد
 شىموشاد، خومىنىكى خوش
 نىستى رۆزىش روىناكىيەكمى پىنچىمومە
 شىموشاد، خومىنىكى خوش

خمونىكى خوشى خومىكلان بۇ من
خمونىكى خوشى خومىكلان بۇ تۇ

* * *

چاۋەكانت لىكىنى و منىش لىكى دەپم
شمو شاد، خموينىكى خوش
وامىگىش دىرموشىنمە
شمو شاد، خموينىكى خوش
خمونىكى خوشى خومىكلان بۇ من
خمونىكى خوشى خومىكلان بۇ تۇ

لاي لايىمكى تىرى نىنگىلىزى:

(نەستىرە بچكۆلەكە) مىژۋى نەم گۇرانىيە بۇ سالى (۱۷۶۱ز)
دەگمىنمە.

بىرموشىنە، بىرموشىنە، نەستىرە بچكۆلەكە
من چۇن بزانم كە تۇ چۇنى
زۇر لە بىرمىزىدايت لە جىيەنە
و مكو نىلماس لە نىسمەنە
بىرموشىنە، بىرموشىنە، نەستىرە بچكۆلەكە
من چۇن بزانم كە تۇ چۇنى

* * *

كاتىك كە خۇرى گىرم ناۋادىيەت
كاتىك كە ھىچ شموينىك نەيىت
رووناكى كىزى تۇ دىرمىكەيىت

هممو شمۆيك بدر موشنيو، بدر موشنيو
بدر موشنيو، بدر موشنيو، نەستىرە بچكۆلەكە
من چۆن بزائىم كە تۆ چۆنى
* * *

كەتنيك كاروانەكان لە تاريكىدا
سوپلست دەكەن بۆ نوو رووناكيبە بچووكەت
ناتوانن بيبين و بۆ كوئى برون
گەر تۆ نەبرىسكىيتمو
بدر موشنيو، بدر موشنيو، نەستىرە بچكۆلەكە
من چۆن بزائىم كە تۆ چۆنى
* * *

لە ناسمانى شينى تاريكدە خوت بياريزە
كەتني كە تۆ لە پەنجەرەكەمموە دەزىقينييت
تۆ ھەرگيز چاوەكەتت ناتوو قينييت
تا خۆر لە ناسماندا بىت
بدر موشنيو، بدر موشنيو، نەستىرە بچكۆلەكە
من چۆن بزائىم كە تۆ چۆنى

لاى لايمىكى سويدي (بنوہ كۆرپەكمم):

بنوہ كۆرپەكمم، بنوہ ھالورپەكم
بەياتى نووبارە روژ ھەمەدەيت
كەس ناتوانيت نازارت بەدەت
من لىزەم و پاسەوانيت ئەكمم
ريما، ريما گەوھەرە بچكۆلەكم
نەستىرەكەنیش لە شمو دا نەرموشينمو

گۆلمەکن بە ھینواشی دلمەرنیموھ
گیلەکتیش نووســـــــــــــــــتوون

لای لایمەکی تری سویدی:

بنوھ ، بنوھ کۆرپەکم
بنوھ ، بنوھ کۆرپەکم
گەر نھویت جالجالۆکەکە نیت دمتبات
گەر نھویت جالجالۆکەکە نیت دمتبات
دایە دەروک جلمەکان بشۆرنیت
بەبە دەمچیت تــــۆر دابنیت
گەر نھویت جالجالۆکەکە نیت دمتبات
گەر نھویت جالجالۆکەکە نیت دمتبات
جالجالۆکە بچکۆلەکم لە مالهەنا بنوھ

لای لایمەکی پورتوگالی:

نە ی پیاوھ تار مایبەکە، دوور کموھ
نھو کھمە ی لە سەرباتی خێنووەکھیت
لە کۆرە کھم بەگمەری با بنویت
خەوێکی نارام
لە کۆرە کھم بەگمەری با بنویت
خەوێکی نارام

* * *

کۆرە بچکۆلەکم نووســـــــــــــــــتووھ
خەندە ی لە لێوھ و خەمەن دەمچیت

باز مەدە و ھاوار مەكە
بۇ ئىمەى كۆرپەكم ھەلەنەنەت

لاى لایەمكى پۇنەتى

(دەنگە دەنگ مەكە.. كۆرپەكم دەنەت)

دەنگە دەنگ مەكە

كۆرپەكم دەنەت

لاى لایە، لای لایە

(نەتى، نەتى، نەتى، نەتى)

ھەممو نازارەكتى سارىز دەن

خۇر لەسمەر چىاكان دەنەت

كەمىش لە كەلگەنە

كۆرپەكمەى مەن لە ئووتۇنى كەتتى سەپدا دەنەت

كەمەكە بىنە لە نەتو دارەكتى چىادا

كۆرپەكمەى مەن ئووستوۋە، تا تەز خەمە بىت

كۆرپەكم دەنەت، خەمەى لە خەتو كەدەنە

خەراكى خەمىش گوللە

بە خەشى لە خەمە ھەلەنەنەت

كەتكەكەش بۇ رۇزى شەمەكە

لاى لایەى دایەكەكى عەرمەى عەزەقى

(ئەللەل.. ئەللەل) ھەنەرمەندى كۆچكەردوۋى عەزەقى، خەتو

(مەھەدە خەتەل) لە رەنەزى بەغەدا، بە نەوازىكى

فۆلكلورىيىمۇ، لاي لايىمىكى لەژنىر ناۋى (داللىل) دا،
تۆمار كىرەوۋە.

لاي لايە كۈرەكم لاي لايە
نۆز مەكتە دوورە و نىشتەجىنى چۆلە
كۈرى دايە كۈرى دايە كۈرى دايە
بۇ گۈرە فىلىمان لىنى دەۋىت
تا بتوانىت بارى نەھامەتتەكلەن ھەلىگىرىت
دوور كەۋەتتەۋى كۈر دابىرائىكى گۈرە
نەى كۈرە گىران بەھاكەم
كۈرى دايە كۈرى دايە كۈرى دايە
لە نىۋە شەۋدا لە تەنەشتەمۇ
كەسىن لەمخە رات بچىنىت
ۋەرە باۋەشى دايەكەتەۋە
نەم كەمەش با بىرەت

لاي لايىمىكى ھەلىقى:

لە مەنەى پەنجەرە كەۋە
مەنگ دەرىسكىتەۋە، مەنگ دەرىسكىتەۋە
تۆ دەزانىت نەم دەۋەنىت چى بلىت؟
ناۋ ژوورەكە، زۆر نارامە، زۆر نارامە
نەى بە راستى مەنەكەن لە جىگەكتەيانن؟
بىلەن ھەستە لە دەۋە دىن

مانگه جوانمکه، زور نزيك دمروانیت، دهینیت
 همموویان لسمر پمردا پالکمووون
 مانگ پیکفی و پیکفی، وتی: جوانه
 هیوای شمویکی خوشی بو دمخووازم
 بهیانی روژیکی تازه دیت
 بو یاری و بو فزیربون
 بهیانی روژیکی تازه دیت
 بو یاری و بو فزیربون

لای لایمکی کرواتى:

برؤ بنوه کورپمکم
 برؤ بنوه گولمکم
 خمون بیینه بالندهکم
 خمون بیینه، هیوادار به

لای لایمکی یابتى:

پالکموه و بنوه، کورپمکم، بنوه
 خوشمو یسته بچکولمکم، بنوه
 لسمر زمو بیمکه خوت بگوزینه و بنوه
 نمو روژمت له بیره که دایمهکعت

چوو بۇ زىدى خۇي لە چياكلى باكوور
بىركمە لە زىدى خۇيمە چى بۇ ھىناي

لاي لايىمكى تونسى:

نظى نظى خىموت نىت
دايكت مىگە و باوكت نىستىرە
نظى نظى نظى
خىمىكى خۇشت لىبىكەونىت

لە ھىندى ئەقى تىرنا نىرى يەكمم بىم جۇرە:

نظى نظى خىموت نىت
دايكت زىوہ و باوكت مىسە

لاي لايىمكى سويسرى:

لاي لايە لاي لايە، كۆرپەكم، بىوہ
مىرەكان لە تىو گىيەكمدا دىلمومىزىن
چرا بچكۆلەكمش لە ھۆلەكمدايە
پەرى يە بچكۆلەكمم خوا دىپاريزىت
لاي لايە لاي لايە، كۆرپەكم، بىوہ

* * *

بىرخۆلەكمكى جوانت ئەدەمنى
چرايەكمكى قىنجىشت ئەدەمنى
بىرخۆلە بچكۆلەكمە خوا دىپاريزىت

لانیکمکمت رادمژنم

لایه لایمت بۆ دهکمم

* * *

گۆزمیمک له سمر بـان دایه

ههنگـوینی خوشی تـیـدایه

ژوورمکـشمان چـراخـته رووناکه

جـلی خـمـویشـت نـمـرم و پـاکه

لای لایه لای لایه، کۆرپمکم، بنوه

لای لایمکی عیبری:

وس، بـی دـفـنگ به، بنوه

وس، بـی دـفـنگ به، بنوه کچه کۆرپمکم

باوکت رۆیی کاربکات

باوکت رۆیی.. رۆیی.. رۆیی

که مانگ هملینیت دمگـریتـمه بۆ مال

دیارییمک بۆ کچه کۆرپمکهی دینیت

وس.. بنوه

باوکت رۆیی بۆ رمزکه

باوکت رۆیی.. رۆیی.. رۆیی

که نـسـتـیره کان هملین

دهگـریتـمه بۆ مال

ترئ بۆ خونچمگولهکی دههینیت

وس.. بنوه.. بنوه

لای لایمکی فهرنسی:

له نووسینی هۆنراو نووس: یوهان فهردریک ریشارد.

بنوه کۆرپەمکەم، چاوە کەلت لێکنی
 گریانت دلم دەمژینیت
 بنوه کۆرپەمکەم
 دایکە کلۆمکەت خەمی هێندە زۆرە بەسیەتی
 باوکت نوقمی خوشمویستی کردم
 بروام پێی کرد
 چوووە دلمووە
 وەکوو تۆ بێ تاوان و باش بوو
 بروام پێی کرد
 نەمی نەمڕۆ کوا بملێنە کفی
 من و کۆرپەمکەمی لە یادکردووە
 بنوه کۆرپەمکەم

لای لایەمکی نیستیانی:

لە دانانی موزیکژەن: ماتوییل دی فاللا:

بنوه کۆرپەمکەم، نیستا بنوه
 بنوه خوشمویستی دلم
 بنوه نەمی نەستێزە بچکۆلەمکەمی بێانم
 و سبە.. نەمی بچکۆلەمکەم
 و سبە.. خوشمویستی دلم
 نیستا بنوه
 نەمی نەستێزە بچکۆلەمکەمی بێانم

لای لایمکی تری نیسیانی:

بالنده بچکولهکه

تو له روخی دمریچه روونمکنا دمخوینیت
کورپمکم له لانک دایه هملی نصینیت
دهی بیدنگ به ، لای لایه ، لای لایه
دهی بیدنگ به ، لای لایه ، لای لایه
برو بنوه نصتیره بچکولهکم
نصتیره بچکولهکمی بمری بیان

بالنده بچکولهکه

تو له به هاریکی خوشدا دمخوینیت
بیدنگ به ، کورپمکم هملنصینیت
دهی بیدنگ به ، لای لایه ، لای لایه
دهی بیدنگ به ، لای لایه ، لای لایه
برو بنوه نصتیره بچکولهکم
نصتیره بچکولهکمی بمری بیان
لای لایه ، بیدنگ ، لای لایه
کورپمکم خموتوه و چاومکاتی کراونمونه
همر و مکو چاوهکاتی کمرویشک
دهی بیدنگ به ، لای لایه لای لایه
دهی بیدنگ به ، لای لایه لای لایه
برو بنوه نصتیره بچکولهکم
نصتیره بچکولهکمی بمری بیان

لای لایمکی فارسی (لالا ، لالا)

لای لایه کورپمکم لای لایه
کورپمکم لای پنجمهکه دایه

بلوكت چووه راوبـكت
 دايكت چووه كاربـكت
 بنوه كورپـمكه دايه
 كورپـمكه له لانك دايه
 لانكي له زير دروست كراوه
 به مرواريش رازينـراوه
 لای لایه كورپـمكه لای لایه

لای لایمکی رووسی (لوولی.. لوولی)

لوولی.. لوولی.. لوولینکی
 لای لایه.. لای لایه.. لای لایه
 کوره بچکولم خموی نایه
 له کوینی کوتره بچکولمکه
 و مره لسمر جینگاکدی بنیشمه
 بو کوره بچکولمکه بخوینه
 و مره کوتره بچکولمکه
 لموئ له لای سمری دابنیشه
 وی وی بنوه کوره بچکولمکه

لای لایمکی تری رووسی:

پش ، پشیله ، بچکولمکه
 کمزیک کلکه بۆره کمهت بلمقینه
 و مره شمۆ لیره بمینمه
 کورپه بچکولمکه رازینه

من پشــــیایمکت دەمى
نیشــــەكەكت بۆ بىكەك
لەگەل كەمۇلەك شىر

لاى لايىمكى پۇلۇنى:

شەرىكى شاد ، بىدەنگ
بنوۋە تا بىيەتتى دىت
بنوۋە كۆرپەكمە ، چاۋەكەكت لىكىنى
بنوۋە تا گزىنگ دەدەك
دايەكت لىزە لات دەيەت
لاى لايىمەت بۆ دىلەت
دايەكت لىزە لات دەيەت
لاى لايىمەت بۆ دىلەت
نەستىرەكەن دەدرەوشىنمۇ
منداۋان ھەمۇو نووستوون
بۆيە دەيەت توش چاۋەكەكت لىكىنى
بنوۋە تا گزىنگ دەدەك
سەيىنى جارىكى تر لە بىيەتتى زوودا
رۇژ ھەلدەت و ھەلدەت دەيەتتى
سەيىنى جارىكى تر لە بىيەتتى زوودا
رۇژ ھەلدەت و ھەلدەت دەيەتتى

کورپمکم دواى کمینکی تر دهنویت
 ههموو بلشن له گمرک نا
 کتی نمونه که بجیت بنویت
 به زوترین کلت دهنیت بنویت

لای لایمکی هیندی:

بنو، کورپمکم، بنوه
 کمرئ و نلن و شمکره
 کمرئ و نلن نمماون
 بنوه کورپمکم
 کورپه بچکولهکم چوو بنویت

لای لایمکی تری هیندی:

ومره دایکه، ومره دایکه جوانمکم
 بصمر گره کما ومره
 ملیوتیک گول لمگل خوت بینه
 به سواری گالینسکمکه ومره
 شتی جوان له گمل خوت بینه
 بصمر جوگلمکما ومره
 شاتمیک همنگوبین بینه
 به سواری گویندریزه که ومره
 ناردو کارتیک بینه
 له لای باغمکموه ومره
 میوهی تازه بهینه

گونیم لئیگره و لیره بیلن پاریزه
همورو نهمقه بؤ کورپه جوانمکمت بهینه

لای لایعهکی بولگاری:

کالینه لانیک رادمژننیت
له سیمیری باخچه کهدا
کالینه لانیک رادمژننیت
پاکیزهیمکی جون
گورانیبیزنیک له تیوارمدا
لانیکهکه رادمژننیت
کالینه گورانی دملیت
لای لایه، لای لایه، براکم
بنوه برا بچکولهکم
خمو داوات لیدهکات
ناتوانیت گونیت لیبیت
خوشمویستهکم نمو دیت و
نماتمت پندهمخشیت
سی کورته بالآ پینشدهکمون
پشیلعهکی جوان
چهندنمپنکی بال سپی
دین بؤ..... دلی من!

لای لایمکی نیئالی:

برؤ بنوه ، برؤ بنوه
له نامیزی دایکتدا
برؤ بنوه منداله خوشمویستهکه
برؤ بنوه ، برؤ بنوه
له نامیزی دایکتدا

لای لایمکی هنگاری:

شـمـو هـاـت و تـاـرـیـک بـوـو
کـمـر و نـشـکـه گـوـنـیـهـکـلـی شـؤـر بـوـو نـمـتـمـو هـ
پـشـیـلـمـکـه پـر خـه پـر خـیـتـی
تـؤـش بـرؤ بـخـمـو مـنـدـالـه بـچـکـؤـلـمـکـه

لای لایمکی بملجیکی:

بنوه ، کورپمکم ، بنوه
چاو مکانت بنووقینه
نابیت درؤ بـکـمـیت
چونکه نلتوانیت بنوویت
بنوه ، کورپمکم ، بنوه

لاي لاييمكى كىمدى:

بنوہ ، كۆرپىمكىم
بنوہ ، كۆرپىمكىم
بنوہ ، كۆرپىمكىم
بنوہ ، بنوہ
كۆرپىمكىم
سېمىنى ، گىمىر خوشبىتى
دېچىن بېلىرىمىم
بنوہ ، بنوہ كۆرپىمكىم
بنوہ ۋ بنوہ كۆرپىمكىم

لاي لاييمكى سىلۇفاكى:

شىمى شاد
شىمى شاد ، خوشمىستەكمى
شىمى شاد ، جىگىمىرگوشمىمكىم
شىمى شاد ، خمونىكى خوش
خمونىكى خوشت بۇ دىمىوازم
شىمى شاد ، خوشمىستەكمى
شىمى شاد
خودا خۇي ناگاي لىنە
شىمى شاد ، خمونىكى خوش
خمونى خوشى خمونەكان بېلىنە!

لاي لاييمكى دانيماركى

وسبه كۆرپە بچكۈلەكم
دايكت بىنەكە گلۈلە نەكات
باوكت چوۋە بۇ لۇنگېرىگە
بۇ كۆرپەمكى پىلاۋى تازە بېكرىت
پىلاۋى تازە دەبرىقەيتمۈە
نوسا كۆرپەمكىم تىز دىنۋىت

لاي لاييمكى مەغرىبى:

بنوۋە كۆرپەمكىم
تا خوارىن پى دەگكت
گەر خواننەككى خۇمان پى نەگكت
خوارىننى دراۋىنكەمان پى دەگكت
بنوۋە كۆرپەمكىم تا دايكت نىتۈمۈە
خوارىن لىمىر خوان دادىرئىت
شېرىنىش دىمخرىتە سىمىر سىنى

لاي لاييمكى كەمپۇنى:

مىرىمى پاكىزە
كە بىنئىت بە مىندل
دەچنىت بۇ قوتلەخلە
تا فىزى نووسىن بىت
زەمىلەمكى بچووك دىننىت

لهگل چوار سنوی بچووک
لهگل پارچه نلنیک
همروه ها کمینک گوزر

لای لایمکی یابائی:

کضاری دمخوینت
لای لایه دهکات
بنوه .. بنوه
بنوه .. بنوه
لصمر لانکهکنا
بمری همنجیرمه دلممرینوه
بنوه .. بنوه
بنوه .. بنوه
سمورمه هملدمهریت
دهسرازمه به لانکهکمویه
بنوه .. بنوه
بنوه .. بنوه
لهگل تریفه ی مانگی زیویندا
له نیو لانکهکنا خمون بیینه
بنوه .. بنوه
بنوه .. بنوه

لاى لايىمكى چىنى:

لاى لايىم.. لاي لايىم
دايك دلسوزترين كىسە لە جىيەتدا
دايكت بۇ تۇ بەھاترين گىنجىنە
خۇت ھەلەدە ناو دلى دايكتموه
تۇ شادىلى لى دەنوزىتموه
لاى لايىم.. لاي لايىم
دايك دلسوزترين كىسە لە جىيەتدا
بەنى دايكت تۇ ۋەكوو پووشىك وايت
دوور لە دلى دايكت
لە كوى شادى دەنوزىتموه؟

کۆکرئەنموه و نووسینموه ی لای لایه ی کوردی

پنشتەر باسماں کرد، که لای لایه بشنیکه له نعدبى مندان و له فۆلکلۆر و له کلهپووری رىسنى کوردیمان. سوودیکى زۆرى دىروونى و جىستى و پىرومردى و فیرکرنى بۆ مندان هیه. لای لایه گوزارشته له سۆز و خوشمویستى و مېهرهباتى دایکەن، رهگدانموه ی خوشى و نلخۆشیمکلى ژیلن. گوزارشتن له دوخ و گوزمران و له بارى دىروونى و کۆمه لایى دایکەن، له کوملگای نمو سىردهمى که تیدا ژیلان.

سىردهم گۆراوه، له نەمىژدا بشنیکى زۆرى دایکەن، به هوى کارکردنن له دىروموى مالد، هینده ناپىژننه سىر کورپمکلىن، تا زیتر بیهخ به پىرومىرده کردنن بدن و خوشى و شانیمکى زیتریلن بۆ دایین بکەن و کاتنیکى زیتر له گمل کورپمکلىندا بىننموه. دایمکانش نلوانن جى سۆز و خوشمویستى و نلوانى دایکەن پرکىموه.

لایمکى تریشموه، شۆرشى تمکىنلۆژیا و داهینتى شتى سىر و سىمىرومى سىرنج راکیشى بابى یارى و خافلاننى مندان، خمریکه تىگ به لای لایه و گۆرانیمکى دایکەن هملچن.. نىرکى زیندووکرنموه و درىژمدان به لای لایه و به گۆرانیمکى دایکەن تىها نىرکى دایکەن نیه، نىرکى نووسمران و فۆلکلۆرخوازانیشه که لای لایه دایکى کوردمان به هممو دایکى کتکەمکى کوردی، له هممو ناوچەکلى کوردستان دا کۆیان بکىنموه و بىتووسىنموه و به وردیش له لاین کىستى شارمزاوه توێژىنموین لىسر بکەن و بىنکەن به پىرتووک و چاپى بکەن و

بلاویان بکضوه و پښکشی دایاکانی نمړومئین بکمن.. نمرکی
 ناواز دانمرهکلن و موزیکر همدکتهشم، که ناواز بو لای پهکلن
 دابننن، گوراننیز مکتهشمن، به تلیمتیش خاتممه
 هونمر معدهمکتملن به سعدای نلسک و شیرینیلن توماریلن
 بکمن، تا له بیرچوونوه رزگاریان بکمن.

سمرقالبوونی دایکاتی نمړوملن به کارکرنوه، ناییت بیت به
 پلساو و بیتوو بو له بیرکرنی لای لایه، چونکه نموان رولنکی
 گرنگیان هیمه له زیندووکرنوه و له دریزهیدان و له
 پاراستنی لای لایه و لوری و گورانیهکاتی تلیمت به
 خواندنن مندالمککیلن. دشتوانن لای لایه و گوراننن نویش بو
 مندالمککیلن دابننن.. چیرینی لای لایه و گوراننن تلیمت به
 مندالان، به دنگی پر له سوز و نمرم و شیرینی دایکلن،
 خوشی و گشی و چیز و سوودنکی زیاتر به کورپمککیلن
 دهمخشن.

راسته که کزکرنوه و نووسینمویه لای لایه و لورین و
 گوراننیمکاتی دایکلن بو مندالان، کارنکی هینده نلسن و
 همرمهکی نییه، سمرمرای دلسوزی پنیوستی به شارمزایی و به
 سمرنج وردی و خومتدووکرڼ هیمه.. نلسن نییه که به
 همدوو دیالیکتهکلن و بمش و لقه دیالیکتهکاتی زمتی
 کوردی و له همدوو ناوچهکاتی کورستاتی فراواندا، به
 کسبیک و دووان کوبکـرینمویه و بنووسرینمویه.
 کزکرنمویه لای لایه نمرکرنکی پنیوست و پیروزی
 نیشتمائیمته، که به همول و به هاوکاری نووسمران و کساتی
 دلسوز هیمه، تا بتوانن بشی همره زوریان کوبکیمویه له
 بیرچوونوه و لغاوجوون رزگاریان بکمن.

گمشبینم که به همول و تیکوشان و هاوکاری و کولنمدانی
دلسوزانی گلهکه مان، له سلیهی بپروا و ویست و سووربووندا،
نستمم بوونی نییه، نوهی بملعنوت دیتمدی.

به پتویستی دزمانین که لای لایه و گورانیهکئی دایکن، تاییت
به مندالان، بخرینه پروگرامه پمروم دهیمکتموه، به تاییتیش
له قوناغی قوتابخانهی بنمرهیدا، به مرجنیک لمگل
پنداویستییهکئی نهم سردممهدا بگونجین، تا ببن به پرنیکی
بهیمکگیانن له نیوان رابردوو و نهمرۆ و داهتوودا.

هیواداریشم نهم چههکه لای لایههه و لورین و گورگله
شموی و گورانیههه دایکانی کوردمن و دایکانی گهلانی تری
جیهن بو کورپمکقین، که نهم پمرووکم له نامیزی کردوون..
جینی پنخوشحالیی دایکانی کوردمن و هموادارانی لای لایه و
خوینمرانی دلسوزمان بن.. بشینت به سمرچاویمک بو سوود
لنومگرتن.

گمر له رووی داراییهه یا دهمزگیهکی چاپکردنی پمرووک
یارمقیمی بدایه، بهشیک له لای لایمکن، به دهنگی خودی
هونرمعدان و دایکن، لهسر سیدییمک تومارم دهکردن و
لهگل نهم پمرووکمهدا دام دها، بایمخیکی زیتری بهم پمرووکم
مهدا و سوودیکی زیتریشی به خوینمرانی خوشمویستمن
دهمخشین.

داوی لنیووردنیش دمکم، که هیچ لای لایمک یا لورینیکی
روژنلوی کوردستانی تیدا نییه.. پیوضدیم به زیتر له ههت
خوشک و برای کوردی روژنلوی کوردستمهه کرد، بهلام

نهیلتوانی لورینتیکم بو و مربگرن. که حمزم دهکرد که لمم پمرتو و کهدا
بوایه.

پر به دلش هیواخوازم، که کسکی شارما و دلسوز،
ناوزنگی له نسیی توانا و شارما ییلن لمم بواردما بدن..
نوانیش له گولزاری رفگین و بمرینی لای لایه و لورین و
گورانیمکتی دایکتی کوردمن، چند چچکیکی تری لای لایه
و لورین و گورانیمکتی دایکتمن بو مندانانی کوردمن،
چچکبست بکن، بییلن خطه سمر خرماتی نهدمب و
رؤشنبیری مندانانی کوردمن و فولکلوری کوردیمن.

رما شوان

نمرویح : ۲۵ / ۵ / ۲۰۱۹

سمرچاو مکلن

زۆر یا کم سوودم لعم سمرچاوانه و مرگرتوون.

سمرچاوه گوردییمگان:

۱- سمرتایک دمربارهی سمرهطدانی نمدجی مندالان. نووسینی :
ناهیده نهمممد. چاپی یمکم - همولیر : ۲۰۰۵

۲- پهیجی لای لایهی دایکتی کورد : فیسبووک. لای لایه به
زمانی کوردی

۳- لای لایه به زمانی کوردی (نافیستا) : پرؤفیسۆر فاروق سحفی
زاده (بۆرمکهی) گوڤاری مانگانهی (نناهیتا - ژماره - ۵)

۴- چاپیختشتیک به میژووی نمدجی مندالان - نووسینی :
رمزا شوان چاپی یمکم - کمرکووک : ۲۰۱۵

۵- لایلایهی دایکتی کورد - کوکرنموه: هشتم سملیمی و عوسمان
مهمممد همورامی سلیماتی - چاپی یمکم : ۲۰۰۵

۶- نمدجی مندالانی کورد - بهرگی یمکم - حممه کمریم همورامی -
همولیر : ۲۰۰۵

۷- لای لایه تعنیا گۆرانیمیک که گۆرانی به خووه نمدی - فمردین
کممئگمر سلیتی کوردیا : ۲۳ی/نۆفهمبر/ ۲۰۱۲

۸- پینگهی نمدجی مندالان له رۆژهلاتی کوردستان - شمریف فهلاح -
ژوانگهی نمدب.

۹- لای لایمی دایکتی کورد - هموینی هستی نهموایمی - یوسف قمدیری سیتی کوردستان و کورد : ۲/ ناوگوست/ ۲۰۱۲

۱۰- گولبژیریک له وتمکتی ناودارانی جیهان - رمزا شوان - کمرکووک : ۲۰۱۲

۱۱- ژنی کورد، گواستتموهی زملن و ناسنامه - بمرنگاری ژینوساید - پشکینیتیک لسمر خویننده هارمونیبهکلن - ختوو : سوریهافهلاح و کلارا مورادیلان وتاریکه له سییمین کونفرانسی سالانهی ژناتی کورد - روزهلاتی کوردستان، له بمرواری (۲/ نوڤممبر/ ۲۰۱۳) له لخدمن. پشکمشیلن کرد.

۱۲- مافی نافرمت له نیوان رمگیز سالاری و مروفسالاریی دا - عوممر عطلی غمفور چلیی بکمکم - هولنیز : ۱۹۷۷

۱۳- لای لایه به دیالیکتی کلهووری - عباس جمیلیلین (ناکو) پیجی دایکتی کورد : ۸/ دیسممبر/ ۲۰۱۳

۱۴- همرمتنیک له پمراوینز ژیلن - بمرگی بکمکم : جیهاتفرد
۱۵- ژنه جافنیک له کهلارموه - حمیه ختمی کریم بهگی جاف :
نعممد باومر گوڤاری شیکار - ژماره - ۲۴ی سالی : ۲۰۱۸

۱۶- مرگ اندیشی در لالاییهای کردی - مریم یارسا

۱۷- کن گورگمکی گورگنه شموی لمبیره؟ پیجی لای لایمی دایکتی کورد

۱۸- نمرموله - هونراوه بو مندالان - محمد نینسافجویی (نههون) چلیی بکمکم : ۲۰۰۴

- ۱۹- یادی بمخیر - گورانیمکاتی محمد ماملی - کۆکرنموه ی : هیوا قارماتی چلی یکم - چابختی مههاباد : ۱۹۹۹
- ۲۰- لای لایه سمرینشکه - هینریک نۆرد برانت و مرگنیرانی بۆ کوردی : نالان پهری
- ۲۱- لای لایه دایکلان - سباتی سۆز : ۲۰۱۳
- ۲۲- لاوه لاوه - کۆکرنموه ی - سوهراب مرادی - مالپهری هساره
- ۲۳- چند بیت لاوه لاوه ناوچهی کلهپورکۆکرنموه ی - ژیار جههاتفمرد - مالپهری هساره.
- ۲۴- یاری له کوردمواریدا - دوکتۆره نصرین فمخری بمرگی سنیم - سلیمانی : ۲۰۰۵
- ۲۵- گورانی و فولکلۆری کوردی - کۆکرنموه ی: ناسر نعممدی و جلسم محمدی
- ۲۶- لای لایه (حهه خانی کمریم بمرگ) بۆ سمرکوتی کوری - ساینی نالهکۆک
- ۲۷- لاوه لاوه دالگیل نیلامی - مالپهری هساره
- ۲۸- دیوانی شاعیر همزار موکریانی (بۆ کوردستان)
- ۲۹- دیوانی شاعیر فایق بیکهس
- ۳۰- دیوانی شاعیر قانع
- ۳۱- دیوانی مینه جاف - کۆکرنموه و ریکهستی - مستفا نهریمان - بهغدا : ۱۹۹۰

- ٥- ترانيم المهد في التراث الشعبي - هند يوسف السامرائي - موقع مركز النور : ٢٠١١
- ٦- اهازيج الامهات تساعد على الخلود الى النوم - سوزان العامري موقع الامارات : ٢١ /نيسان/ ٢٠١٨
- ٧- ترانيم الامهات يعبر عن عواطف الام - اسماعيل النجم - موقع دير الزور : ٢٠١١
- ٨- اغني هدهدة الطفل موروث شعبي - سهير عبدالحميد : ٢٠٠٢
- ٩- اغني المهد ترنيمة الامهات منذ آلاف الاعوام - دكتور محمد الجوبلي صحيفة العرب : ١٧/أب/٢٠١٥
- ١٠- اغني ترقيص الامهات عند العرب - احمد ابو سعد : ١٩٧٤
- ١١- غناء الام لطفلها ناقص النمو يساعد على سرعة التعافي - موقع الاخبار : ٢٠١٣

سمرچاوهی نینگلیزی:

1-Lullabies Around The world – A Mama Lisa Book.

2-Vocalist is the word,s leading lullaby singer - Amy Robbins Wilson

سمرچلوه ی نرویجی:

ILLUSRT A

Barnest første bok

Kari og Werner Grossmann – 2005

سمرچلوه ی سویدی:

Tussa lulla

VAGGvISOR FRÅN VARLDEN

Oversa av till Svenska:

Engrid- Sanna Kallman – Anna Ottertun – Maria
Stella

سوپاس و پیزانین

سوپاس و پیزانینم بۆ نهم برا دلسوزانه هميه كه به همر شينوميك بيت يارمعتيان دام:

۱- سوپاس و پیزانینم بۆ برای دلسوزم، نووسەر و رۆژنامهنوس و جواننوس کاک عبدالستار جباری له کمرکووک، که پەرتووکی لایلایدی دایکانی کوردی بۆ ناردم.

۲- سوپاس و پیزانینم بۆ برای دلسوز، نووسەر و هونرمەند کاک ریشۆن حصەن له سلێمانی له نەزىستىتۆى کەلهوورى کورد، لانکۆلمکەى کاک نەسر رەزازی بۆ ناردم.

۳- سوپاس و پیزانینم بۆ برائى (مطبندی هونەرى ماملن) به تاييشتيش بۆ برائى دلسوز کاک و ریا ماملن، دقى لانکۆلمکەى هونرمەند محمەد ماملن پان بۆ ناردم.

۴- سوپاس و پیزانینم بۆ خاتوو (هیزۆ جەلال سەعید) له ستۆکھۆلم له سوید، که له وەرگیرانی دوو دقى لای لایەى سویدی بۆ سەر زمانى کوردی پارمعتیى نام.

۵- سوپاس و پیزانینم بۆ نهم برا دلسوزانەم، که هەریەکە به شینوميك يارمعتيان دام:

مامۆستای عەلى سەلح عەلى، کاک لوقمان محمید عەزیم، کاک حمید شوانی، دوکتۆر دڵشاد شوانی. هیوادارم له نمونەى دلسوزیان زیاتر بن.

۶- سوپاس و پیزانینم بۆ برای دلسوزم، شاعیر کاک (نەیار خوون سیلومشان) له شارى بیرگن له نەرویج، که دقى لای لاییمکی فارسی بۆ وەرگیرام بۆ کوردی.

پەرتووگە چلەكراومكانى نووسەر:

- ۱- ھەلمەشمى - چىرۆك بۇ مندانان - بەغدا : ۱۹۷۰
- ۲- گولبىزىرىك لە وىمەكتى ناودارائى جىھان - كەركوك : ۲۰۱۲
- ۳- سەروودى مى - ھۆنراوە بۇ مندانان : ۲۰۱۲
- ۴- چاوپىنخشانىك بە مىژووى نەمەبى مندانان - كەركوك : ۲۰۱۵
- ۵- رەنگەكان - چىرۆك بۇ مندانان - كەركوك : ۲۰۱۹
- ۶- چەپكىك لە لاى لایى داىكانى كورد - كەركوك : ۲۰۱۹

رەزا شىۋان

ئەمەلىي (۱۹۹۶) ئەدەبىي
 (گۈلچە) ئەنئەنىۋىي
 (شىۋان) ئىمىرىيە
 پەرزەنتى (كەركەك) ئە
 داپكەۋە.

- ئەمەلىي (۱۹۶۹)
 (۱۹۹۵) ئەدەبىي
 مەمۇرىيەت - ئەمەلىي
 (۲۰۰۰ - ۲۰۰۲)
 شەرقىي (بېرىك -
 نەزەرىيە) مەمۇرىيەت
 (زەمەنىيەت - كوردى)
 بۇ.

- ئەمەلىي (۲۰۰۶)
 نەزەرىيە (كۆمەكچى
 مەدەنىيەت كوردى)
 دىمىتەرىيە.